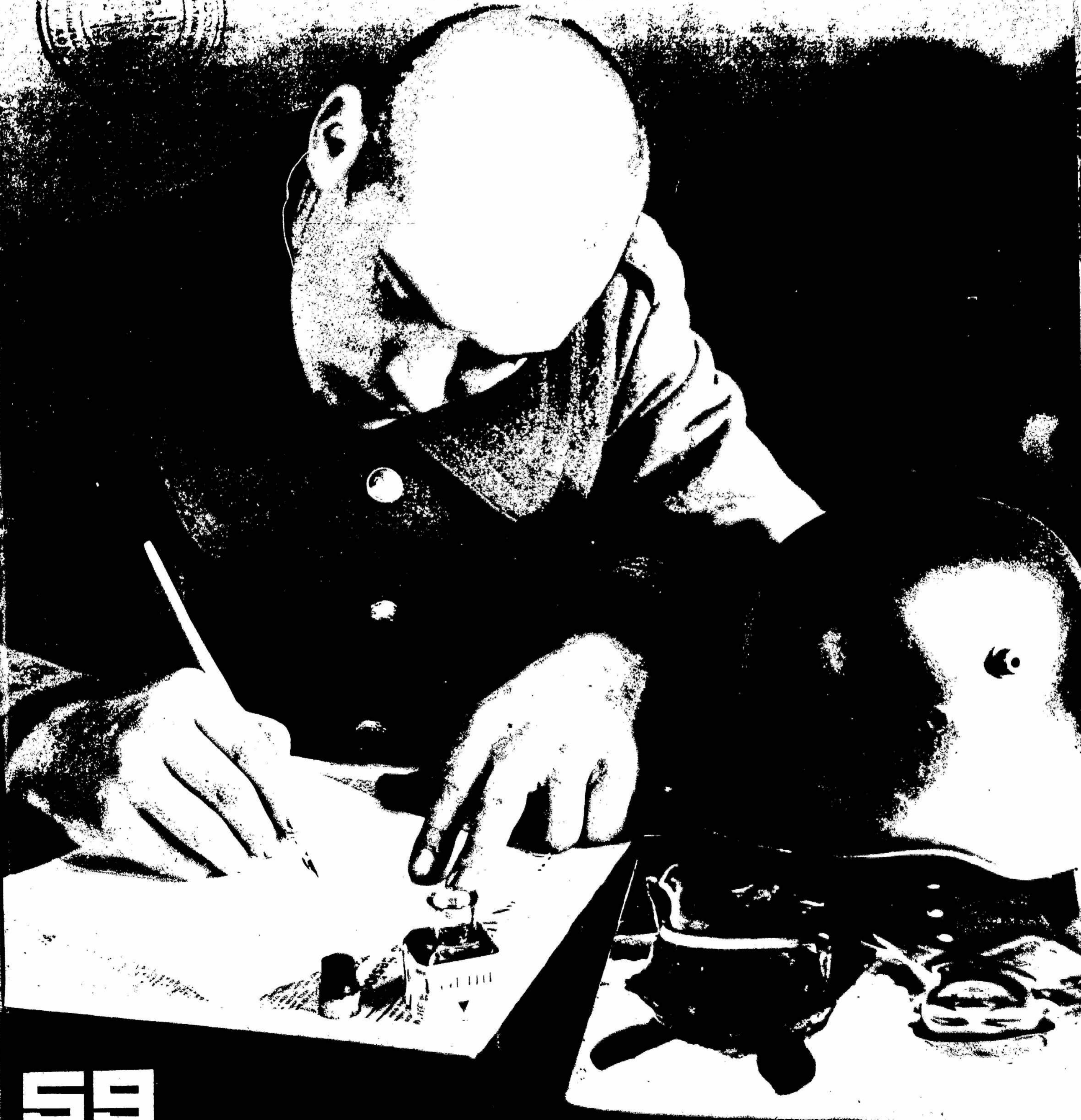

1939

59

KARLS

Nr. 10/9) 1939. XII. 21.

skaituomenės
mls kraštis
ku gria B. KARYS
F. per K. St. 56
pauzė ir Svet. Skyf.
Redaktorius
Sima Urbonas
erata: puskarininkams,
ir mokslininkams -
en. - 3 lt., 3 mėn. - 2 lt.
tiems mokslininkams - 6 lt., 6 mėn.
mėn. - 2 lt., Užsienyje, be
ijos ir E. tijos, dygubai
"Spindulio" B. v. sp. Kaune

Už šio nuotraukos
Kaina 30 ct.

Didingieji Vilniaus katedros skliautai, J. Miežlaišk. nuotr.

J. Miežlaiškio fotomontažas

Džiaugtis ar nusiminė

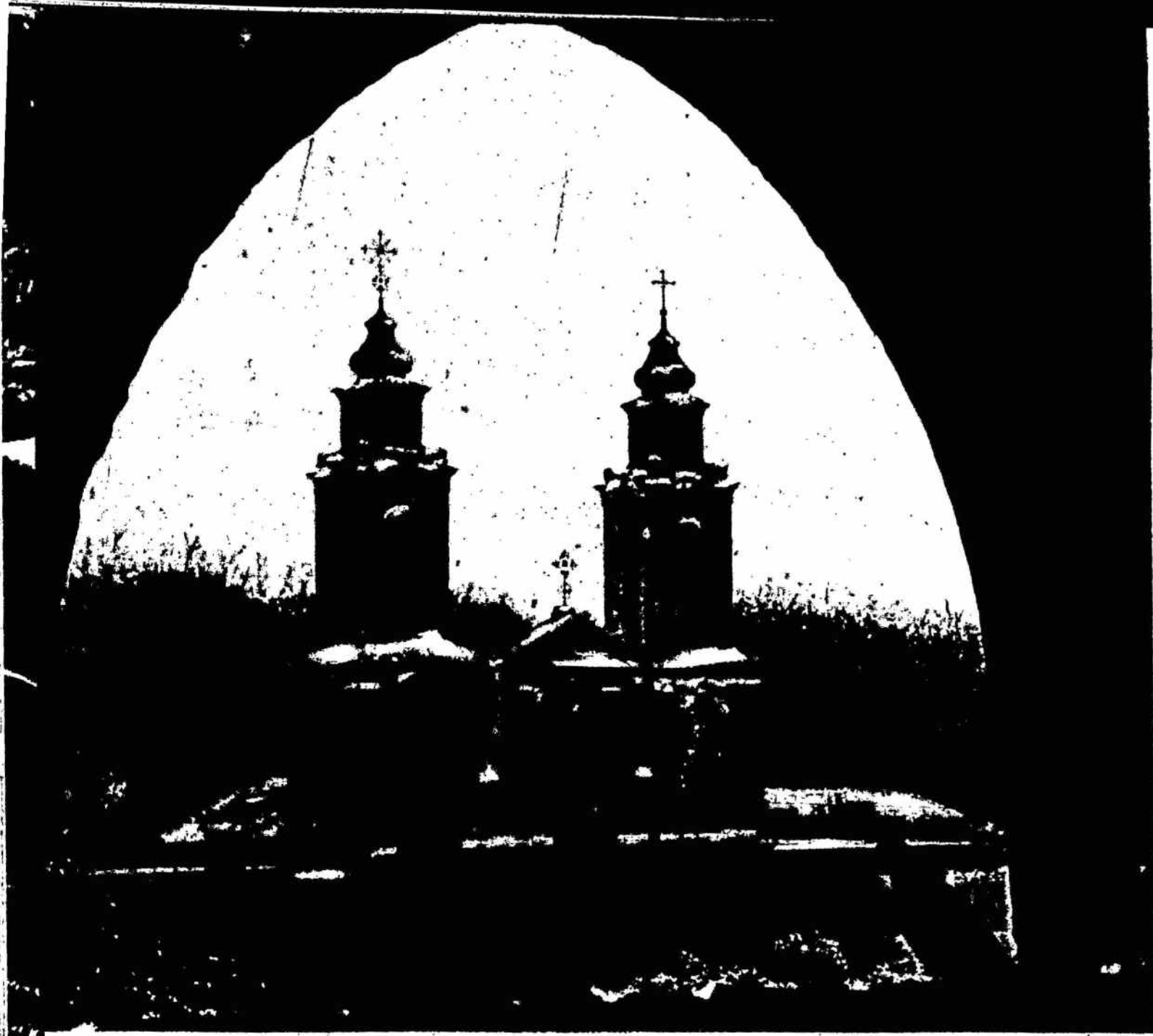
Diena po dienos artinasi didžiosios Kalėdų šventės. Taika ir ramybė, geros valios žmonėms nešanti Kristaus gimimo diena visuomet būdavo laukiama su ypatingu susidomėjimu, džiaugsmingu dvasios pakilimu ir šiluma. Iki šios Kūčių vakaras ir pačios Kalėdos savo gilia ir skaisčiu prasmingumu kiekvienam autiškesnės, širdingesnės sielos žmogui teikia malonų ir nuosirdaus išgyvenimų.

Šiais šiaurės tautų ir valstybių gyvenimo realybės metais ramiosios Kalėdų šventės artinasi labai nepaprastomis aplinkybėmis. Baigiasi jau ketvirtasis mėnuo, kai Europoje eina naujas, modernusis karas. Didžioji pasaulio galybės ant kortos pastatė savo likimą būti ar nebūti! Kas dieną ir, gal būt, kas valandą kur nors mirusiai kaunasi ginkluoti vyrai, pleškia gaisrai, gausiai žūjasi geriausių kariaujančių tautų sūnų kraujas. Žemėje, jūrose, vandenynuose ir plačiausioje oro erdvėje didingai švaistosi modernūs šių dienų kovotojai, baisūs titanas, negailestingai naikindamas tokį pat kitą žmogų, ir šimtus tūkstančių, milijonus kainojančias karo priemones.

Mūsų žemyn negailestingai siaučiant karui, nuo jo daug kenčia ir visi tie taikingieji, o ypač mažesnieji kraštai, kurie visomis jėgomis stengiasi nesikišti į šią žiaurią galingųjų kovą ir gyventi visą laiką nuosirdžiai trokštamą taikoje ir ramybėje. Tačiau šiaip ar taip, tos mūsų kančios ir tie sunkumai prieš kovojančiųjų vargus ir sunkumus nublinksta kaip kalėdinė žvakelė galingo šviesosvaidžio akinančių spindulių

pluošte... Bet kuris nekariaujančiųjų kraštų nedateklus, sunkumas ar mažesnis nepatogumas yra tik mažutis tos vykstančios tautų tragedijos atspindys nekariaujančiųjų tautų sielos veidrodyje. Panašiai, kaip keliolikos laipsnių šaltį, palyginę jį su keliasdešimties laipsnių šiaurės šalčiais, galima teisingai pavadinti visiškai pakenčiama šiluma.

Taiką ir ramybę geros valios mūsų Tėvynės žmonėms žada ir šios besiantinančios Kalėdų šventės. Taikinga ir teisi lietuvių tauta visai užtarnautai esamąją taiką naudojasi, nes mes visuomet dirbome, kovojome ir vargome dėl teisybės, dėl tikrosios ramybės ir taikaus, nuosirdaus tautų sugyvenimo. Šiandien švenčių proga kiekvienas turėtų prisiminti, kad šią, palyginti, ramesnę ir taikingą būklę parūpino ne vien kas nors iš šalies, o daugiausia — mes patys. Ne be reikalo yra sakoma, kad: stenkis, žmogau, tai ir Dievas padės. Taikingos ir teisingos mūsų pastangos per visus nepriklausomojo gyvenimo dvidešimt vienerius metus padėjo mums išgyventi ir didžiausius šiurkščios agresijos ir neteisingo smurto spaudimus, o mūsų pakenkamas moralinis ir fizinis atsparumas, kaip pati realiausioji priemonė tautos idealams saugoti ir ginti, išgelbėjo mus nuo pirmųjų šio karo smūgių mūsų artimiausioje kaimynystėje. Mūsų saugumo ir neutralumo interesus atitikusioji ginklo pajėga, vieningai ir budriai su visa tauta užnugaryje savo pareigas atliko vikriai ir sumaniai, o mūsų ilgametė kova dėl didžiosios teisybės ir teisės atstatymo — buvo tinkamai

Vyt. Maželio nuotr.

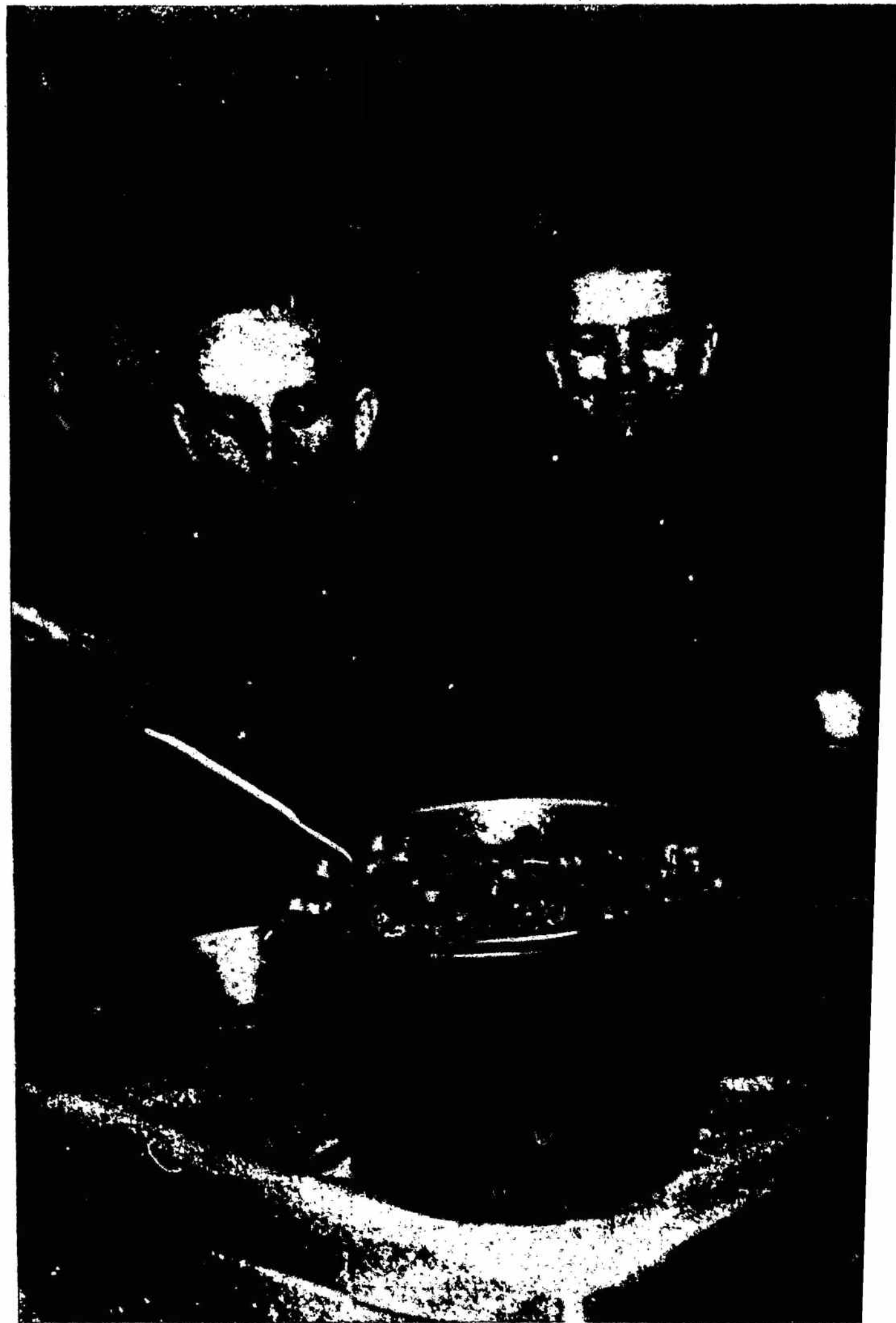
suprasta, realiai įvertinta ir laimėta. Kodėl? Todėl kad buvome atitinkamai įvertinti mes patys, mūsų teisingumas, ryžtumas ir pasirengimas be jokių svyravimų visomis išgalėmis ginti savo gimtąją tėvų žemę.

Taigi, gyvendami šiomis nepaprastomis aplinkybėmis, ir šių ateinančių Kalėdų švenčių proga, jeigu neturime pamato nuoširdžiai pasidžiaugti viso pasaulio taika ir ramybe, tai, anaipol, neprivalome ir beviltiškai nusiminti. Vieninga, kultūringa mūsų tauta ir ryžtinga, pakankamai ginkluojama Lietuvos kariuomenė ir toliau budriai saugos laisvą, savarankišką mūsų Tėvynės gyvenimą ir be svyravimo gins taiką ir ramybę mūsų žemėje, tuo pačiu realiai prisidedama prie taikos priartinimo ir sustiprinimo visame pasaulyje. Na, o patirdami ir išgyvendami bet kuriuos sunkumus, nepatogumus ar trūkumus, visuomet prisiminkime, kad daugybė milijonų ir didžiųjų valstybių žmonių išgyvena nepalyginti didesnius vargus, karo nelaimės, visokius suvaržymus, o svarbiausia — kasdien turi nemažą ir kruvinų aukų kautynių laukuose... Pagaliau pakanka mums prisiminti Didįjį karą, okupacijos metus ir savosios valstybės kūrimo be galo sunkią pradžią, kad įvertintume savo dabartinę, palyginti, laimingą būklę, kurią mums duoda mūsų valstybė, mūsų savarankiškasis gyvenimas ir darbas visose laisvos tautos kūrybinio gyvenimo srityse. Visa tai prisiminę ir palyginę dabarciai, turime būti pasirengę ir pasiryžę dar didesniems nepatogumams, tariamiems sunkumams ar tam tikriems nedatekliams, nes tik iš anksto drąsiai, be svyravimų eidami Lietuvos keliu — nepalūšime dėl šio karo sunkumų ir sveikomis jėgomis sulauksime gal žymiai patvaresnės taikos meto, kurio pasigenda ir laukia visos kariuojančios ir nekariaujančios tautos.

Kaip mes kariai, atlikdami garbingąją karo tarnybą, įgyjame vyriškojo kantrumo, santūrumo ir neaišanuojame dėl nelengvos karo tarnybos bet kurių nepatogumų, vargo ar darbo, taip ir visa tauta, tikime, sugebės reikiamai susispausti, pasiryžti ir be ištižimo aimanų pakelti visus šio modernaus pasaulinio karo sunkumus, kurių atsiranda ir neutraliuose nekariaujančiuose kraštuose. Nes iš tikrųjų dabartinį savo

gyvenimą palyginę su bet kuriais sunkiaisiais mūsų tautos istoriniais momentais — turime ryškiai pajusti tą milžinišką skirtumą, kuo mes buvome ir kas esame, kaip mus tada vertino svetimieji, ir kaip vertina dabar. Prie šio supratimo stiprinimo, be abejojimo, prisideda ir mūsų didžioji tautos ir gyvenimo mokykla — mūsų kariuomenė, kurios eilėse per visą laisvojo gyvenimo laikotarpį šimtai tūkstančių sveikiausių mūsų krašto vyrų yra įgiję daugiau tvarkos, susidrausminimo, vieningumo, o ypač to visuomet naudingo kantrumo, santūrumo, pasitenkinimo turimu ir planingo siekimo geresnės ir gražesnės ateities.

Taigi, laukdami nuotaikingųjų Kalėdų švenčių ir jas gražiai, kultūringai praleisdami, iš tikrųjų, galime visiškai rimtai pasidžiaugti taika ir ramybe mūsų gimtojoje žemėje, anaipol nenusimindami, dar didesniu susikaupimu ir ryžtumu dirbti, budėti ir aukotis savo Tėvynės saugumui, laisvei ir gerovei. Pasaulyje siaučiantis karo gaisras ir daug kur slankioją jo pavojai anksčiau ar vėliau visvien turės pasibaigti. Taika ir ramybė gal tvirčiau užviešpataus ateities pasaulyje. Kantrūs ir stiprūs laukime to laiko, suprasdami, kad jeigu mums nedera švenčių proga triukšmingai džiaugtis, tai juo labiau ir beviltiškai nusiminti, nes „taika ir ramybė geros valios žmonėms“.

Kūčių vakarą

J. Miežlaiškio nuotr.

Kalėdos – vienybės ir sugyvenimo šventė

„Ramybė geros valios žmonėms“ — Kristaus tartas žodis, kurio dvasia yra gyva visais amžiais. Žmogaus siela šioje žemėje ieško ramybės, ji savo prigimtimi yra priešinga toms audroms, kurios dabar vyksta mūsų žemėje, būtent, karui. Nė vienas žmogus, tur būt, netrokšta karo, o tačiau nepraeina ilgesnio laikotarpio, kuris pasižymėtų visuotine taika. Taikingumas ir tautų sugyvenimas ateina tik tada, kai pavargsta patrankos ir kai griuvėsių krūvomis virsta tai, ką žmonija kūrė ištisus dešimtmečius ir šimtmečius.

Šiemetinės Kalėdos įvyksta tokiomis aplinkybėmis, kurios yra visiškai priešingos Kristaus skelbtoms tautų sugyvenimo ir artimo meilės idėjoms. Bet šitos idėjos už tai yra gyvos mažose tautose. Visos jos siekia taikos idealo ir to idealo įgyvendinimui aukoja daug energijos, deda gražiausių pastangų ir puoselėja skaidriausias viltis. Jos žino, kad taika anksčiau ar vėliau vėl užviešpataus visame pasaulyje ir tada užuot naikinamųjų ginklų įsiviešpataus tautų dvasinės ir medžiaginės gerovės atstatymo darbas.

Prie šitų gražiųjų vilčių jungiasi ir lietuvių tauta: Mūsų Tėvynė ir lietuvių tauta per paskutinį Europos taikos dvidešimtmetį, tiesa, patyrė daug skriaudų ir neteisingumo, tačiau mes visados tas skriaudas stengėmės išlyginti taikingomis priemonėmis. Lietuvos taikinga politika mūsų tautai davė jos visą dvidešimtmetį lauktųjų didžiųjų vaisių. Juk ne kuria kita, o tik taikos politika Lietuva atgavo savo amžinąją sostinę ir tuo žygiu atitaisė jai padarytą buvusio pėtų kaimyno skriaudą. Mūsų valstybė taikos politikos nemetė net tada, kai visiškai suiro Lenkijos valstybė ir kai atrodė, kad atsirado gera proga ginklų užimti Vilnių. Tada Lietuva tarė, kad Vilnius jai iš tiesų priklausė, bet jį stengėmės susigrąžinti taikiomis priemonėmis. Ir čia laimėjo mūsų tautos taikinga dvasia.

Šitą dvasią Lietuva parodė ir tada, kai prasidėjo naujasis Europos karas. Užuot kursčiusi karo gaisrą, mūsų Tėvynė savo neutralumu stengėsi ir stengiasi jį sumažinti. Tuo tikslu mūsų valstybės atsakingieji varuotojai nutarė vesti tokią politiką, kuri neduotų pagrindo kam nors mus užpulti. Tad nors šiame Europos kampe, kuriame mes gyvename, stengiamės, kad nekiltų karas, bet ieškome taikingų būdų apsaugoti savo tautą ir savo šalį nuo galimų sukrėtimų.

Aišku, kad toks mūsų vyriausybės nusistatymas, vykdomas visokiomis priemonėmis, duoda stiprių vilčių, kad Lietuva per šį didelį sukrėtimą išliks ramia taikos sala. Tačiau tos viltys dar nereiškia, kad mes neturime būti pasiruošę, jeigu reikės, ginklų apginti savo brangiąją laisvę ir nepriklausomybę. Mums taip pat tenka ruoštis, tenka stiprinti savo kariuomenę, tenka tautoje skiepyti ir ugdyti karinę dvasią, tačiau mes tatau darome tik savisaugos sumetimais. Svetimo nenorime, bet savo niekam neatiduosime — štai mūsų tikslas ir idealas.

Kad šitą idealą galėtume išlaikyti, mums pirmiausia reikia atkreipti dėmesį į visos tautos dvasinį pajėgumą. Gerai žinome, kad kautynių lauke lemia ne vien karių skaičius ir apginklavimo technika, bet

Kalėdų rytą

ir kovotojų dvasia ir moralinės savybės. Todėl svarbu, kad lietuvių tauta ir jos kariuomenė turėtų kuo geriausias moralines savybes ir kad visuose tautiečiuose būtų aiškus valstybės ir tautos idealų supratimas, gilus įsisąmoninimas to, už ką mes turime kovoti, ir karšta širdis, persunkta giliu patriotizmu ir laisvės meile.

Viena didžiausių mūsų tautos moralinių savybių yra visų lietuvių natūrali vienybė ir gražus sugyvenimas. Mes žinome, kad mūsų tautos galybė yra mūsų vienybėje. Bet ta vienybė turi eiti iš tautos sielos, ji turi būti natūrali ir turi apimti visus tautos sluoksnius. Mūsų vienybė turi reikštis visur, kur tik paliečiami svarbesni tautos ir valstybės gyvenimo reikalai. Lietuvių tauta čia turi pasireikšti lyg tos bitės: viena už visas ir visos už vieną. Todėl šiais audringais ginklų žvangėjimo laikais niekas iš mūsų negali leisti tokios prabangos, kaip tautos susiskaldymas ir srovinės kovos. Šiandien visiems reikia užmiršti asmeninius ar grupinius skirtumus, o vietoje jų visi turime žiūrėti tik į didįjį mūsų laimės žiburį — tautos laisvę ir valstybės nepriklausomybę.

Tas laimės žiburytis visiems tautiečiams turi šviesti jų darbų, žygių ir įgeidžių kelią. Niekam nevalia nuo jo nukrypti ar jį nustelbti kitais antraeiliais tikslais. Kas šiais laikais virš tautos idealo bandytų iškišti savo asmeninius ar grupinius reikalus, tas užsitrauktų visos tautos rūstybę ir paniekinimą. Todėl žiūrėkime, kad visi mūsų darbai ir užsimojimai, net mūsų mintys ir norai rikiuotųsi tik į tautos laisvės ir valstybės nepriklausomybės patikrinimą. Visus tuos, kurie mūsų tarpe bandytų skiepyti kerštą, neapykantą, pavydą ir nesantaiką, pasmerkime viešai ir atvirai, kad jie tautoje negalėtų sėti pikto sėklą. Tokio pat likimo turi susilaukti ir tie, kurie kelia tautos nepasitikėjimą savimi, savo valstybe ir savo laisva ateitimi. Kas nepasitiki tautos ir valstybės ateitimi, tam negali būti vietos Lietuvos ribose.

Vienybės ir sugyvenimo mintis mūsų tautoje yra gili ir natūrali. Kiekvienas geros valios tautietis siekia, kad vieningumas viešpatautų visose mūsų darbų ir pasiryžimų srityse. Šiais laikais, kada liejasi tautų kraujas ir kada valstybės staiga paverčiamos griuvėsių krūvomis, mes turime mesti šalį savo siauras užgaidas, nes šandien mūsų visų tikslas — tautos vienybė ir Lietuvos laisvė.

Kalėdų šventės, kurios įprasmina Kristaus gimimą, kartu mus taip pat įgalina giliau įžvelgti į esamus netobulumus ir tvirtai pasiryžti siekti, kad jie iš vie-

KARIAUJANTI SUOMIJA

Šiandieną ne tik Europos, bet ir viso pasaulio dėmesio centru pasidarė Suomijos — SSSR ginkluotas konfliktas. Šis konfliktas tarp kitų šiandieninių Europos karo sukurių sudaro naują židinį. Jis įdėmus tuo, kad vyksta tolimoje šiaurėje, kur šiuo metu viešpatuoja poliarinė naktis ir dideli šalčiai, tai viena, o antra tai, kad 3,8 milijonų suomių tauta ryžosi ginklu pasipriešinti 180 milijonų Sovietų Sąjungai. Šia proga ir pravartu arčiau susipažinti su šiaurčiausia Baltijos valstybe, bent geopolitine, istorine ir karine prasme.

Suomijos valstybė guli tarp Suomų įlankos ir Šiaurės Ledinuotojo vandenyno. Rytuose ištisinę 1566 km ilgio sieną ji turi su SSSR, vakaruose ją nuo Švedijos skiria Botnijos įlanka ir sausuma; jos vakarų ribos tęsiasi 1449 km, atskirdami ją nuo Švedijos ir Norvegijos. Suomijos sienų ilgis sausuma — 3015 km ir jūra — 1646 km.

Suomų kraštas yra tarp Skandinavų kalnų ir Rusijos lygumos. Krašto paviršius padengtas tankiais miškais, granito kalnais ir išraižytas daugybės ežerų, kurių čia priskaitoma per 60.000. Suomijos plotas apima 388.000 km², taigi truputį didesnis už buvusios Lenkijos plotą, bet gyventojų čia labai reta. 1938 m. Suomijoje buvo priskaitoma 3.800.000 gyventojų, taigi, vidutiniškai imant, 1 km² tenka 9,3 žmonės. Tiesčiau gyvenama pietinėje Suomijos dalyje (apie 30 žm. 1 km²) ir rečiau šiaurinėje (apie 2 žm. 1 km²). Suomiau daugiausia gyvena kaimuose. Miestų Suomija turi nedaug. Svarbiausi jų yra: Helsinkis, Viipuri, Rango ir Abo. Šiuose miestuose susispietus jų prekyba ir pramonė.

Svarbiausia Suomų ūkio šaka — miškininkystė ir žuvininkystė. Tačiau yra sukurta ir geležies, ypač ni-

kelio, pramonė, kuri savo gaminiais patenkina krašto rinką ir, be to, patys pasigamina sau ginklų ir kitos karo medžiagos.

Suomiau yra kilę iš šiaurinio Uralo ir apie IV amžiaus vidurį atsikėlę į dabartinį gyvenamąjį plotą. Jie patys save vadina „Suomalaiset“, o savo kraštą „Suomi“. Mūsiškai tai reikštų: „pelkių tauta“ ir „pelkių žemė“.

Suomų tauta, gyvendama šurkščioje gamtoje ir klimato, yra užsigrūdinusi, pripratusi prie šalčių ir kai kurių nedateklių. Suomiau sveiki ir stiprūs žmonės, labai geri sportininkai, ypač pamėgę žiemos sportą. Suomiau aukštos kultūros žmonės, turi seną savo istoriją ir pasaulinio masto literatūrą.

Valstybinė santvarka — demokratinė respublika.

Suomija yra turtinga savo praeitimi. Ji, būdama tarp dviejų Baltijos jūros įlankų, Botnijos ir Suomų, visuomet keldavo nerimą valstybėse, siekusiose vyravimo šioje erdvėje, visvien, iš kur būtųėjusi politinė ekspansija.

Suomų problema pirmoji buvo susirūpinusi Švedija. XIII a. švedai, pradėję ruoštis dideliems sumanyams Baltijos erdvėje, užėmė Suomiją. Nuo to laiko suomiau per ištisus šešis šimtmečius buvo švedų valdžioje. Nors švedai buvo palikę suomiams kultūrinę laisvę, tačiau švediška įtaka Suomijoje paliko gilius pėdsakus.

XVIII a. pradžioje, rusams pradėjus slinkti prie Baltijos krantų, Suomijos būklė vėl pasidarė opi. Nyštato taika 1721 m. pasibaigusi vadinama šiaurės kova (tarp Rusų ir švedų) dalį Suomijos (Kareliją) atidavė rusams. Bet tuo dar nebuvo galutinai išspręsta Suomi-

šojo gyvenimo būtų likviduoti. Atsiminkime, kad tautos gyvenimo netobulumas daug pareina ir nuo paskiro žmogaus vidinio būvio netobulumo. Tauta juk yra paskirų žmonių junginys, todėl kuo daugiau paskiri tautos nariai turės ydų ir neigiamumų, tuo daugiau jų pasireikš ir tautos gyvenime. Mūsų pareiga Kalėdų švenčių metu, kada laikinai pasitraukiame nuo savo kasdieninių darbų, mažiau linksmintis ir girtauti, o daugiau susikaupti ir išvelgti į savo dvasinio gyvenimo vidurį, jame įmatyti ir surasti blogų palinkimų šaknis ir jas išrauti, kad toliau negalėtų teršti mūsų darbų, minčių ir pasiryžimų.

Žmogus savo prigimtimi yra tobulas kūrinys. Todėl jis visur ir visados ieško tobulumo. Žmogus ieško to, kas jo dvasią kelia aukštyn, jis ieško būdų ir priemonių bendrąjį žmonių gyvenimą padaryti gražesnį, skaidresnį ir geresnį. Visi žinomi mokslai yra pagrįsti ieškojimu naujų, dar nesurastų dalykų, kuriais vėliau galėtų savo kasdieniniame gyvenime naudotis kartų kartos. Bet kad mes sugebėtume visu tuo naudotis, turime pirmiausia siekti ir pasiekti savo dvasinio tobulumo, turime virsti tikrais žmonėmis, kurių širdys būtų kupinos artimo meilės ir gražaus tautos sugyvenimo noro. Todėl mums reikia šia prasme įtempti savo jėgas ir įgyvendinti Pasaulio Kūrėjo žmonių sugyvenimo mintį.

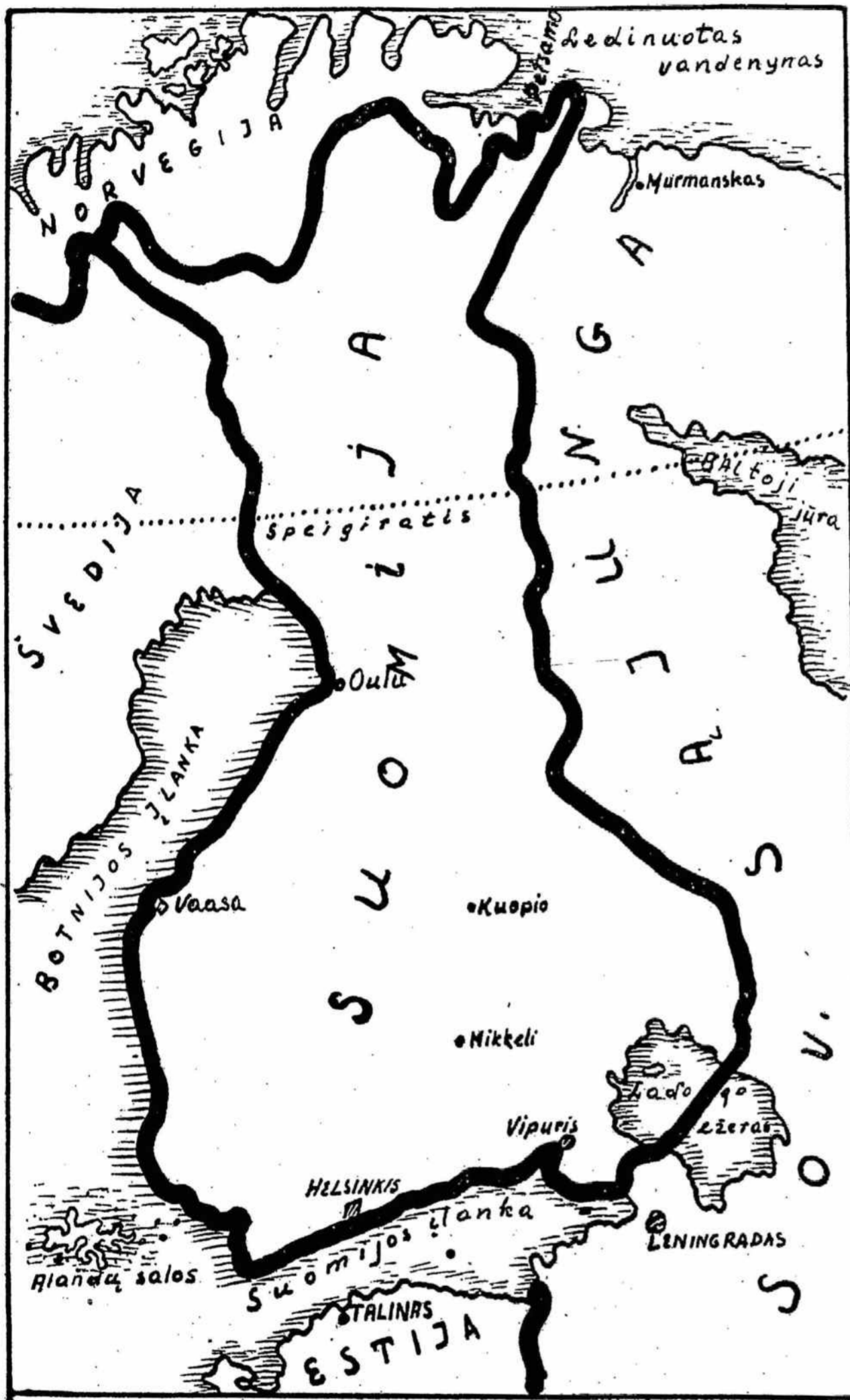
Mūsų dvasinio gyvenimo blogybės, be eilės kitų, yra mūsų apsilaidimas, neveiklumas, neryžtumas, tingėjimas, noras visus svarbesnius darbus suversti ki-

tiems ir t. t. Atminkime, kad visa tai neveda prie gražaus tarpusavio sugyvenimo, bet atvirkščiai, tą sugyvenimą griauja. Kalėdų švenčių metu pagalvokime ir apie šias visas blogybes. Pamatysime, kokios jos žemos ir kaip jos mus naikina. Todėl meskime jas šalin, kratykimės jomis kaip raupsais, nes tai yra tikri žmogaus dvasios raupsai, mūsų dvasios pelėsiai ir kerpės. Kiekvienas mūsų apsilaidimas ar tinginiavimas yra baisi liga ir nuo jos reikia skubiai gydytis. Pagaliau, yra tai mūsų didelis nusidėjimas prieš visus tuos, kurie savo krauju ir gyvybėmis mums atnešė laisvę, kad joje gyvendami galėtume būti tobulais žmonėmis, nes tik laisvė žmogų įgalina iškilti į aukščiausias dvasinio gyvenimo ir idealizmo sritis.

Siekdami savo dvasinio gyvenimo tobulumo, mes prieš akis turėkime kilniausias idėjas. To, Kuris apie save pasakė: „Aš esu pasaulio šviesa“. Taip, Kristus visais savo darbais šioje žemėje pasireiškė kaip tobulumo idealas. Jo paskleista šviesa, jo nurodyti tautų sugyvenimo ir žmonių susiklausymo idealai yra gyvi ir tokiais pat pasiliks visais amžiais. Tik mums visiems reikia siekti savo dvasią ir savo sielą apvalyti nuo iškerojusių piktžolių, kurios mūsų tarpe stengiasi nustelbti Pasaulio Kūrėjo paliktą pavyzdį ir jo skelbtas tauriasias vienybės ir sugyvenimo mintis. Atsiminkime šiuos idealus Kalėdų švenčių metu, taigi, dienomis tų švenčių, kurios yra vienybės ir susiklausymo šventės.

jos problema. Jos geopolitinės būklės diktuojamas dės-
nis, kad kiekviena galybė, siekianti dominavimo Balti-
joje, turi patikrinti savo politinę įtaką Suomijų krašte.
Po Tilžės taikos 1806 m. išsprendžia Suomijos klau-
simas, ir ji, buvusi šešis šimtmečius švedų įtakoje, da-
bar patenka Rusijos valdžion, nes švedai 1808 m. for-
maliai atsisako nuo Suomijos globos.

Galutinis Suomijos prijungimas prie Rusijos
įvyksta 1812 metais, subirėjus Napoleono žygiui. Šitą

prijungimą pripažįsta Vienos kongresas 1815 metais.
Suomiams buvo palikta autonomija ir kultūrinė laisvė.

Didysis karas iš naujo iškėlė aikštėn suomių geo-
politinės būklės sąvoką. Vokiečiai, kovodami prieš ru-
sus Baltijoje, stengėsi išgalėti Suomijoje. 1917 m. jie,
okupavę Suomiją, palėikė jų aktingą nepriklausomybės
šūkį ir padėjo suomiams sukurti ginkluotos pajėgos
branduolį. Tų pat metų lapkričio revoliucija dar la-
biau suomių suartino su vokiečiais. Švedų sąvaroriai,
vokiečių kariuomenės daliniai ir suomių šauliai, gene-
rolo Mannerheimo vedami, sustabdė raudonosios ar-
mijos slinkimą į Suomiją. 1919 m. sudaryta Suomijų —
SSSR taika, kuri pripažino Suomiją kaip nepriklauso-
mą valstybę šiandieninėse jos ribose.

Didžiajam Europos politiniam sukrėtimui prasidė-
jus, Suomija stengėsi išlikti neutrali Skandinavų neu-

tralumo sąvokos ribose. Dėl šios priežasties ji atsisakė
ir sudaryti nepuolimo paktą su Vokietija, kai pasta-
roji šį pavasarį siūlė tai padaryti.

Vokiečiams pradėjus kovą su Lenkija, suomių
simpatijos Vokietijai atslūgo, nes jie pradėjo nerimau-
ti dėl vokiečių — SSSR nusistatymo. Šį rudenį, SSSR
vyriausybei pasiūlius suomiams savitarpės pagalbos
paktą ir suomiams SSSR pasiūlymų nepriėmus, lapkri-
čio 30 d. 9 val. tarp Suomijos ir SSSR prasidėjo gink-
luotas konfliktas.

Kariuomenė. Suomijos kariuomenės susideda iš
kariuomenės, policijos ir šaulių (šuckoro). Suomijoje
karinė tarnyba privaloma visiems piliečiams (vyrams
ir moterims) ir jie karinėje tarnyboje yra laikomi nuo
17 iki 60 metų amžiaus. Suomijų metinį naujokų kontin-
gentą sudaro apie 26.000 vyrų.

Šių metų pavasario duomenimis, suomiai po gink-
lu turėjo apie 30.000 vyrų kariuomenės, per 100.000
šaulių (šuckoro) ir apie 10.000 įvairios paskirties
policijos. Jų kariuomenė suvesta į 3 pėst. divizijas, 1
kavalerijos brigadą ir atitinkamą skaičių kitų ginklo
rūšių dalinių.

Paskelbus mobilizaciją, kaip užsienio spauda pra-
neša, suomiai po ginklu pastatė apie 500.000 žmonių.
Suomijų kariai yra gerai paruošti, susipratę patrijotai,
narsūs ir atkaklūs. Prisitaikę prie savo krašto gamti-
nių ir klimatinėjų sąlygų. Jų karo moksle labai propa-
guojamas partizaninis veikimas. Suomiai visame pa-
sauly išgarsėję kaip taikliausi šauliai, o aukštai pasta-
tyto, ypač žiemos sporto dėka, suomių kariai snieg-
čiūžų pagalba gali greit ir lengvai manevruoti.

Suomijų karo laivynas. Pagal „Paris Midi“ 1939.
XI. 13, suomiai laivyną išitaisyti yra nusprendę 1924.
IV. 22 įstatymu. Tuo įstatymu, tarp kitko, buvo nu-
spręsta įsteigti Karo Akademija. Įstatymas davė teisę
vyriausybei išleisti 1924—1931 m. 520 milijonų suo-
mių markių, už kuriuos būtų įsigytas ne tik krantų
apsaugos laivynas, bet įrengtos sekyclos ir nupirkta
minų ir torpedų. Dabar suomiai turi tokį laivyną, dau-
giausia pritaikintą gintis ir veikti pakrančių vandenyse.

1. Du krantų kreiserius po 4.000 t., pastatytus
firmos „Crighton ir Vulkan“ Abo mieste, 15 mazgų
greitis, po 4 dieselinius motorus — po 2 ant kiekvieno
propelerio. Į tarnybą jiedu buvo paimti 1933 — 1934
m. Šarvų juosta — 125 mm pagrindinėse vietose. Jų
artilėrija gana žymi: 4 pabūklai 254 mm, dvigubuose
bokštuose su 120 mm šarvais, 8 pabūklai 105 mm, ku-
rie gali šaudyti į lėktuvus, ir daug mažesniųjų pabūklų.
Kreiseriai vadinasi „Väinermäinen“ ir „Ilmarinen“.

2. Penki povandeniniai laivai, iš kurių 3 po 490 t
paviršiuje, pastatyti taip pat Abo dirbtuvėse — Vete-
hinen, Vesihüsi ir Iku-Turso. Jų veikimo radius —
1.500 mylių po 10 mazgų, gali pasiekti paviršiuje 15—
16 mazgų, ginkluoti viena 76 mm patranka ir 20 mm
priešlėktuvine, 4 torpediniai vamzdžiai po 533 mm ir
20 minu. Į tarnybą jie yra paimti 1930 ir 1931 m.
Vienas laivas 250 t, su 3 torpediniais vamzdžiais, buvo
nupirktas 1936 m. Abo dirbtuvėse. Penktasis laivas
tėra tik 99 t ir su dviem torpediniais vamzdžiais po
450 mm. vardu „Saukko“, pastatytas Helsinkyje.

Suomijų laivyne yra ir 6 kanonieriniai laivai maž-
daug po 400 t, kuriuos metė rusų įgulos per revoliu-
ciją. Jie galima vartoti minoms nuleisti.

Tikrieji laivai minoms nuleisti — 6, taip pat se-
nieji rusų laivai, pastatyti per karą, kaip ir 2 laivai

Kai carizmo audros šalį mūs teriojo,
Kai liaudis dejavo alkana, basa,
Tai „Aušros“ pašvaistėm nuplieskė rytojus,
Lietuvoje budo didvyrių dvasia.

Ilgai kentė Vilnius didžiąją netiesą,
O paskui nušvito Neris vandenai.
Universitetas skleidė tautai šviesą
Ir prikelt Tėvynę stojo milžinai.

Ir džiaugsmu didžiuoju Vilnius štai sužibo.
Bėgo sniegais saulė, viltį nešdama.
Kai vasario dieną Lietuvos Taryba
Paskelbė Tėvynę nepriklausoma.

Vėl sapnavos Vilniui vilkas geležinis,
Nešantis ramybę Panerių kalnams,
Vėlei didis vairas mylimos Tėvynės
Buvo atiduotas Lietuvos vadams.

Nėr džiaugsmų be skausmo, laisvės nėr be kraujo.
Griuvo karo vėtrės tuoj ant Lietuvos.
Ašarų upelių neišsemi saujom,
Karžygių drąsumo nieks neapdainuos.

Daug kentėjo Vilnius kulku lietui lyjant,
Daug galvų paguldė čia jaunų sūnų,
Kad tiktai nušvintų laisvė mūs šalyje,
Kad tik pražydėtų džiaugsmas mūs dienų.

Apkasuosna gulė drąsios vyrų voros,
Kad tiktai neliestų Vilniaus svetimi.
Liejo karštą kraują jaunas savanoris,
Kad tik būt Tėvynėj vis diena rami.

O paskui palūžo gaudžios dienų eilės,
Liūdesys nukrito uždanga sunkia.

Vilnius, atkovotas su didžiausia meile,
Piktų lenkų smurto tapo vėl auka.

Ašaros ir kraujas — tai Nerim tekėjo,
Švilpė šmaikščios rykštės dienas ir naktis.
Lietuva palūžus širdgėloj kentėjo,
Kad žiaurioj vergovėj liko jos širdis.

Didžio skausmo metai lėkė vis kaip vėjas,
Plukdė amžinybėn vis dienas Neris.
Lietuva žinojo, Lietuva tikėjo,
Kad jos bočių miestas jai vis tiek sugrįš.

Kiek dainų dainuota apie Vilniaus bokštus.
Kiek, ai, padavimų slepia sienos jo.
Be savos Tėvynės Vilnius juk užtrokštų —
Tai todėl ir aušo džiūgesio ruduo..

Didis didis džiaugsmas nutvieskė per šalį.
Kas krūtinėj saulę debesim sudrums!
Kada anksty rytą dešimtosios spalių
Mielas Vilnius buvo vėl gražintas mums.

Kilo būbnų salvės rudenio padangėn.
Saulėmis tviskėjo mėlynas dangus:
Mūs kariai narsieji bočių miestan žengė,
Nešdami ramybę, laisvę ir džiaugsmus.

Sveikas, mielas Vilniau, vėl Tėvynėn grįžes,
Sveikas, vėl iškilęs iš didžių skriaudų.
Tavo šventą laisvę šiandien pasiryžę
Saugot plieno rankom ir šveitriu kardu.

Skriaudos jau ištirpo ūkanų naktyje.
Gedimino kalne — laisvės švyturys.
Šiandien nuožmių priešų Vilnius jau nebijo,
Nes jo laisvę saugo Lietuvos karys!

(Pabaiga)

JUOZAS PALIONIS

minoms gaudyti, kurie tinka ir minoms nuleisti, ir 11 motorinių valčių, kurių greitis mažesnis kaip 10 mazgų.

Greitesnių torpedinių valčių 1938 m. buvo 9, iš jų 2 po 25 mazgus ir 7 — po 40, jose būna 2 torpedos po 450 mm. Galima daiktas, kad po to buvo dar pastatyta.

Prie to galima pridėti 18 patrulinių laivų po 40 t, iš kurių 5 — su ižaftiniu 200 a. j. motoru po 13 mazgų, 13 laivų po 25 mazgus su pusdiseliniais motorais 1220 a. j., keli pagalbiniai laivai, ledlaužiai ir t. t., iš jų 3 maži laivai po 100 — 300 t Ladogos ežere ir galiausiai mokomasis laivas tristiebis Suomen Goutsen (buvo Oldenburg), su pagalbiniais motorais, kuris buvo lankęsis daugelyje Prancūzijos uostų, naudojamas kadetams mokyti.

Alandų salos. Alandų salos guli tarp Švedijos ir Suomijos. Jos — begalinės strateginės svarbos vieta Baltijos jūroje. Šių salų ir salelių apie 6.500, išdėsytu juosta prieš pietinį įėjimą į Botnijos įlanką.

Ekonominė šių salų vertė visai menka. Jų plotas — 1.442 km² ir gyventojų jose — apie 30.000. Gyvenamų tėra tik 80 iš šių salų, kitose viešpatuoja tik žuvedros ir nėra net medžiojamų žvėrių.

Žemės šiek tiek tedirba tik didžiausioje saloje „Fasta Aldan“, 640 km². Joje gyvena 10.000 gyventojų, daugumas Marienham'o miestelyje, vieninteliame salyno mieste. Gyventojai negali išsimaitinti iš nederlingos šių salų žemės ir jie turi žvejoti ir medžioti paukščius, prekiauja mišku ir daugelis uždarbiauja iš jūrų transporto. Žiemą salos būna visai atskirtos nuo žemyno, o per didelius šalčius žemė tegalima pasiekti tik su ledlaužiais.

Per 1914 — 1918 m. rusai buvo įsitaisę salose įtvirtinimus, bet jie buvo išgriauti 1919 m. Po Rusų revoliucijos dėl šių salų ėmė varžytis Švedija ir Suomija, kuri tuo laiku atgavo nepriklausomybę. Per 1917 metų balsavimą laimėjo švedai. Per Suomijos pilietinį karą švedai 1918 m. vasario mėn. išsilaipino į salas kariuomenę ir privertė suomių ir rusus išsikraustyti. Šios įgulos vėl išsikėlė, kai prie salų pasirodė vokiečių eskadra. Suomijai salos buvo atiduotos 1921 m. birželio 24 d. su tarptautine Švedijos neutralumo garantija.

Gen. št. mjr. Kiaulėnas

AŠ UŽ TAVE

Radijo vaizdelis .

I. Maršas.

II. Dalyvauja: 1. Jonas, 2. Vytas, 3. Simas, 4. Petras, 5. Mikas, 6. Tėvas, 7. Jono brolis, 8. Mykoliukas (pradž. mok. mokinys), 9. Motina, 10. Marytė.

I.

(Tyli vargonų muzika, vėliau varpų skambesys)

Ramybė geros valios žmonėms jau gauti mūsų žemė. Ypač šiandien šitą Kūrėjo Amžinąjį Dėsnį lietuviai jaučia.

Jis juo tikėjo ir jo tikėjimas tikrove virto. Šiandien bažnyčiose galingai aidai, kaip niekad dar, Mažajam Kristui padėkos himnai. (Varpai skambina). *Giesmė.*

Po pamaldų. Žaliosios gretos jau rikiuojasi. Ir keletas šimtų širdžių drąsiai, vieningu žingsniu žengs į kareivines.

— Ramiai!

— Žengte marš!

Maršas

Šventės. Jos atneša ramybę, meilę; jos atneša ir kaupus džiaugsmo. Šiandien to džiaugsmo pilnos kareivinės.

(Valsas, bendras klegesys)

— Každžiomet lyg trūksta!

— Daug kam ko trūksta, o dėl eglutės, tai...

— Bet priprasta, ir juk lietuviai medį myli!

— Mylėk protingai: sodink, globok, o ne žalok miškų.

— Jau jis pamiršo, ką vakar pulko vadas sakė: ar neužtenka tiek metų skriaudus save! Miškus naikinus! Už menkos vertės blizgučius sunkiai uždirbtus centus svetur siuntus! (Visi pritaria).

— Juk mūs senoliai to papročio nė nežinojo.

— Mikut, argi eglutė Kalėdų šventėms prasmę duoda?

— Užteks kalbėt. Suprantame visi šią ilgametę klaidą. Kalėdų švenčių turinys turėtų būti toks: meilė, gera valia turi pakeisti vargą, skurdo veidą. Išnyktų tuščias žodis, o visur bylotų darbas.

— Tąsyk išnyks nepasitikėjimas, nesantaika...

— Taip, taip. Tik tokio turinio Kalėdos Lietuvoje turėtų būti.

— Jonai, Jonai, tau laiškas!

— Iš kur gavai?

— Iš tėviškės, iš Rikantų!

— Iš okupuotos Lietuvos.

— Tokios jau nėra ir nebus!

— Nė nepajunti, kai pasakai tą sunkų, sunkų žodį.

— Paskaityk!

— Ką rašo, kaip gyvena?

— Na gerai, gerai, skaitau.

Polkos taktas arba deklamacijos

1. Man tėvelis laišką rašo,
Kaži rašo, kaži rašo?
Kad Kalėdoms žąsį peša,
Žąsį peša, žąsį peša.
2. Parvažiuoti šventėms prašo —
Pasilgo ar nerašo.
Tėvo jausmus juk žinai,
O namie seniai buvai.
3. Siunčia mums labų dienų —
Kariu būti kaip smagu.
Linki laimės ir drąsos —
Niekad mums jos nestokuos.

4. Tu, Jonuk, jam parašyk, kuo skubiausiai atsakyki,
Kad vadai ir mes viši dirbam džiaugsmo kupni.

5. Dar ir motinai pridėki—ir nuo mūsų palinkėki,
Kad mums gera šiam būry, lyg tavam, glėby.

— Tai pirmas laiškas mūs kuopon iš Vilniaus krašto!

— Gerai, einu rašyti.

— Palauk, Jonai, o kodėl tu negalėtum parvažiuoti. Juk dar nė sykio nebuvai namie.

— O ten juk laukia tavęs!

— Daugiau nei laukia, o kaip norėtusi... Sugrįžt ir pamatyt jau laisvas tėviškės sodybas.

— Tave tikrai paleis...

— Juk vadas sakė: geras šaulys visad pirmoj eilėj...

— O tu dar iki šioliai nė vieno šovinio nesugadinai.

— Nueik, nueik, tikrai paleis (keli).

— Laiku neprašiau, dabar jau vėlu, be to, sargybon paskirtas esu.

— Kitu pakeis.

— Per šventes! O kas gi nenorėtų jomis džiaugtis!

— Jonai, už tave aš nueisiu!

— Tu už mane?!

— Aš. Tik eik, tikrai paleis!

— Už ką?.. Ir dar švenčių metu eisi sargybon, ir dar turėdamas atostogų liudijimą.

— Už tai, kad tu man brolis.

— Ne, ne, Vytuk, tavo geros širdies negaliu išnaudoti.

— Jei pakeičia, ko dar lauki (keletas).

— Tik geros valios žmonės gali švenčių tyrą džiaugsmą pajusti. Tokiu aš noriu būti. Ir tau, Jonuk, su meile, gera valia tų švenčių džiaugsmo dalį dovanoju. Nuvežk, Jonuk, tu savo motinai, tėvukui, broliams, sesei, tegu jie žino: kas meile ir gera valia broliui ranką paduoda, tą tik mirties galia galės išskirti.

— Bravo, Vytas! Bravo! (visi).

— Vytuk, kuo aš tau atsilyginsiu?

— Eiva, eiva, sąskaitas suves kiti. Aš taip pasiilgiau, kaip elgtis mus čia moko, kaip mano sąžinė man sako ir kaip turėtume visi daryti.

— Kuopos vadas raštinėn atėjo.

— Eiva! (išeina).

— Tikrai tas Vytas aukso širdį turi!

— Jonui net ašarą išspaudė.

— Vytautas prasmingai su Jonu vakar plotkutę laužė: jis tai šiandien įrodė.

— Jisai suprato Kalėdų švenčių prasmę: nors vienas brolis širdyje kentės, nebus ramybės žemėj.

(Visi pritaria).

(Stiprus muzikos efektas)

Sak. Vyto su Jonu scena giliai sujaudino grandinį Liepą Simą. Jis atsiskyrė nuo draugų, nuėjo klasėn, sustojo, įbėdė žvilgsnį į sienoje kabantį Eimučio portretą ir galvojo. Nepilni metai, kai Jonas jų kuopoje atsirado. Išblyškęs, suvargęs, okupantų išvytas iš namų. Jis mato jo gilią akis, tarytum jos ko prašo.

Prisimena ir Vyta. Savanoris, vos 18 metų vyras, nuo pajūrio, našlatis ir toks menkutis, rodos, sulinks kario sunkiam darbe. O šiandien jis visus prašoko. Jis pirmas, o ne kas kitas pasakė: *aš už tave.* Jis pirmas, o ne kas kitas...

(Bendras triukšmas)

— Ko čia spoksai vienas, kai visos kareivinės užia?

— Ar suakmenėjai, kad negali ištarti žodžio?..

— Žodis menkos vertės, jei jis ir lieka žodžiu. Žiūriu į šį paveikslą ir lyginu su Vyta.

— Bravo, bravo (visi). Na, iki jo toli gražu!..

— Perdaug jautrus...

— Gal ir toli, bet Vytas eina tuo garbinguoju Eimučio keliu: jo širdyje yra galinga meilės jėga, kuri šiandien kuopoj, o ryt kovos lauke kitam padės, nežiūrint net kuria kaina (bendras triukšmas).

— Jau jie sugrįžta!

— Na, kaip? (Visi).

— Leido? (Visi).

— Leido. (Visi patenkinti).

— Drožk, skubėk, nepavėluok! (Keli).

— Ačiū, draugai, o ypač, Vyta, tau!

— Sudiev visiems! (Visi sveikinasi).

— Palauk, palauk, lauktuvių tau įdėsim!

— Na, ką gi čia gr. Simas sugalvojo?

— Šiomet švenčiam Kalėdas senolių papročiu: nenaikinam miškų, už blizgučius sutaupeim pinigų. Tad, pirmą sykį leisdami tave į gimtą ir jau laisvą sodžių, lauktuvių duodam kalėdinį „Kario“ numerį, o nuo Naujų Metų tavo skyrius tau išrašė „Kari“ visiems metams.

— Na, čia tai gražiai draugai padarė.

— Bravo, bravo! (Visi).

— Ačiū, labai ačiū, atsidėkoti jums negaliu, bet prizadu, kad grįžęs iš kariuomenės, būsiu uoliausias lietuviškos spaudos platintojas, o ypač „Kario“.

— Bravo, Jonai! Vilniaus krašte tųkių spaudos kareivių reikia.

— Perduok nuo mūs visų vilniečiams gerų dienų. (Pritaria).

— Ir pasakyk, kad mes jų laukiame pulke.

— Dar pasakyk, kad kolei būsime gyvi, mūs niekas jau nebeatskurs.

— O nuo manęs šiais poeto žodžiais juos pasveikink:

Kiti sako: Maža tu esi,

Kiti sako: Juk mūs tik saujelė

Ir graudena: Mes bėdžiai visi

Ant to didžiojo vieškelio kelio.

Tegu sako: maža tu esi,

Mums didi, mums brangesnė už viską,

Mes su šūkiu keliaujam visi:

Tegu jūra ir saulė tau tviska!

Visi: Bravo! Bravo!

(Muzikos fonas — stiprus)

Sak. 13 val. pulko rajone trimito garsas skelbia sargybų išskirstymo pradžią. Jų tarpe Vytas sargybos uniforma, su spaudes šautuvą stovi už Joną. Jis šiandien čia, bet jei reikės, jis visur jį pakeis. Jis jam daugiau nei brolis. Tuo pat laiku geležinkelio stotyje, sunkiai kvėpuodamas, pradeda judėti traukinys Kalėdinėn kelionėn Vilniaus link.

3 kl. vagono lange matyti džiaugsmo pilnas Jono veidas.

(Muzikos efektas)

Kalėdos

*Kalėdos, it žiedas, pražysta
Ir meilę gyvenimui lemia.
Ir laimina Kūdikis Kristus
Krauju mūs išsaugotą žemę.*

*Kalėdos. Žvaigždė sidabrinė.
Į širdį viltis nusileidus.
Rimtim prisipildo krūtinė,
Ir spindi giedriai kario veidas.*

*Pakluonėj klevai ir berželiai,
Eglaitėmis kloniai nusėti.
Kalėdos. O kaip man berželių,
O kaip man klevų nemylėti!*

*Ir kaip nekovoti, Tėvyne,
Dėl laisvės tavos ir didybės!
Kalėdos. Žvaigždė sidabrinė
Ir džiaugsmas krūtinėj sužibęs.*

Leonas Žitkevičius

II.

(Girdėti stiprėjantis armonikos griežimas)

Sak. Palikę mes nūnai karių pastogę,
pažvelkim ten, kur šiandien taip linksmai
skuba Jonas.

(Armonika griežia)

— Kad greit ir temsta.
— Nueik, vaikeli, gyvulius pašerti.
— Mykoliuk, atnešk raktus nuo tvar-
to.

(Beldžiasi į duris)

— Prašau!
— Garbė Jėzui Kristui!
— Per amžių amžius!
— Ir dėdė atkulniavo. Bus linksmiau.
— O gal šilčiau ir, žinoma, drąsiau.
— Jau pasibaigė tie laikai...
— Iš įpratimo. Duok Dieve, kad jie
jau nesugrižtu.
— Na, ir šneki, dieduk. Kaip grįš?..
— Vaikel, tiek metų įgraudintas ne-
atsigauni.

(Šunes loja)

— Parvažiavo... Parvažiavo... Par-
važė... Sakė, tuojau...
— Kas? Kur?..
— Kažin koks karys kieme.
— Va, Jėzau! Tai kas gi čia?
— Nebebūgstauk. Jei ir karys, tai tik
jau mūsų. (Jeina Jonas).
— Labas vakaras!
— Jonai! Jonai, iš kur ir kaip tu čia?
— Sveikas, tėveli! (Bučiuojasi).
— Jonukas man parvažė...
— Palauk, bambly, pašnekėsi rytoj.
Motin, Jonas parvažiavo.
— Jonuk, vaikel, grįžai?! Nepažinau.

— Mamyt! (Sveikinasi su dėde, sese-
rimi ir kitais).

— Žinot, kaip miela, kai sulauki tokį
svetį. Čia auginai, čia mokei vagą versti,
čia tau jo nēr... lyg vagi...
— O čia, žiūrėk, jisai jau vyras, ka-
rys. Senatvei ar nepaguoda?

— Sakau, visi jau mes senatvėn žiū-
rim, bet kai matai, kad atžalos gražiai
taip želia, tai lyg ir norisi dar pagyvent
ir pamatyt kaip mūs arimuos, vietoj var-
gų, laimužė žels.

— Buvo, broli, geras sūnus, šiandien
geras karys, ryt bus geras darbininkas.
— Užsišnekėjom. Moč, parūpink ką
nors užvalgyt, juk iš kelionės...
— Tuoju, tuoju... Ogi, Jonel, Onu-
tė klausinėjo...
— Ką čia tuoju ir dilgini, suspėsi tai
pasakyti, kai sušils.
— Einu, einu!
— Pas mus mokykloje jau yra lietu-
viškų knygų.

— O aš tau parvežiau dovanų. Pra-
šau, imk „Kari“ ir mokykis iš jo kaip
reik mylėt gimtinę ir visą savo kraštą.

— Jonuk, kai aš užaugsiu, tai būsiu
didelis, toks pat kaip tu kareivis.

— Gerai, gerai, mokykis, auk, o Lie-
tuva geriems darbams labai plati.

— Užkąsk, vaikeli. Prisėsk, kūmai.
Po tiek daug metų vėl visa mano šeima
po vienu stogu.

— Ir dar per tokias brangias šventes.
— Dievo galia.

— Bet žmogus ta galia turi šventai tik-
kėti.

— Kas būt iškentęs, jei ne viltis, kad...
— Lietuvio tokia jau dalia, kad teko
daug kentėti. Bet jo visa galybė glūdi gi-
liam tikėjime. Jisai tikėjo savo krašto
laisve, jis jos sulaukė; jisai tikėjo, kad
tiesa laimės prieš smurto galią. Šiandien

— Ir dar per tokias brangias šventes.

— Dievo galia.

— Bet žmogus ta galia turi šventai tik-
kėti.

— Kas būt iškentęs, jei ne viltis, kad...
— Lietuvio tokia jau dalia, kad teko
daug kentėti. Bet jo visa galybė glūdi gi-
liam tikėjime. Jisai tikėjo savo krašto
laisve, jis jos sulaukė; jisai tikėjo, kad
tiesa laimės prieš smurto galią. Šiandien

— Dievo galia.

— Bet žmogus ta galia turi šventai tik-
kėti.

— Kas būt iškentęs, jei ne viltis, kad...
— Lietuvio tokia jau dalia, kad teko
daug kentėti. Bet jo visa galybė glūdi gi-
liam tikėjime. Jisai tikėjo savo krašto
laisve, jis jos sulaukė; jisai tikėjo, kad
tiesa laimės prieš smurto galią. Šiandien

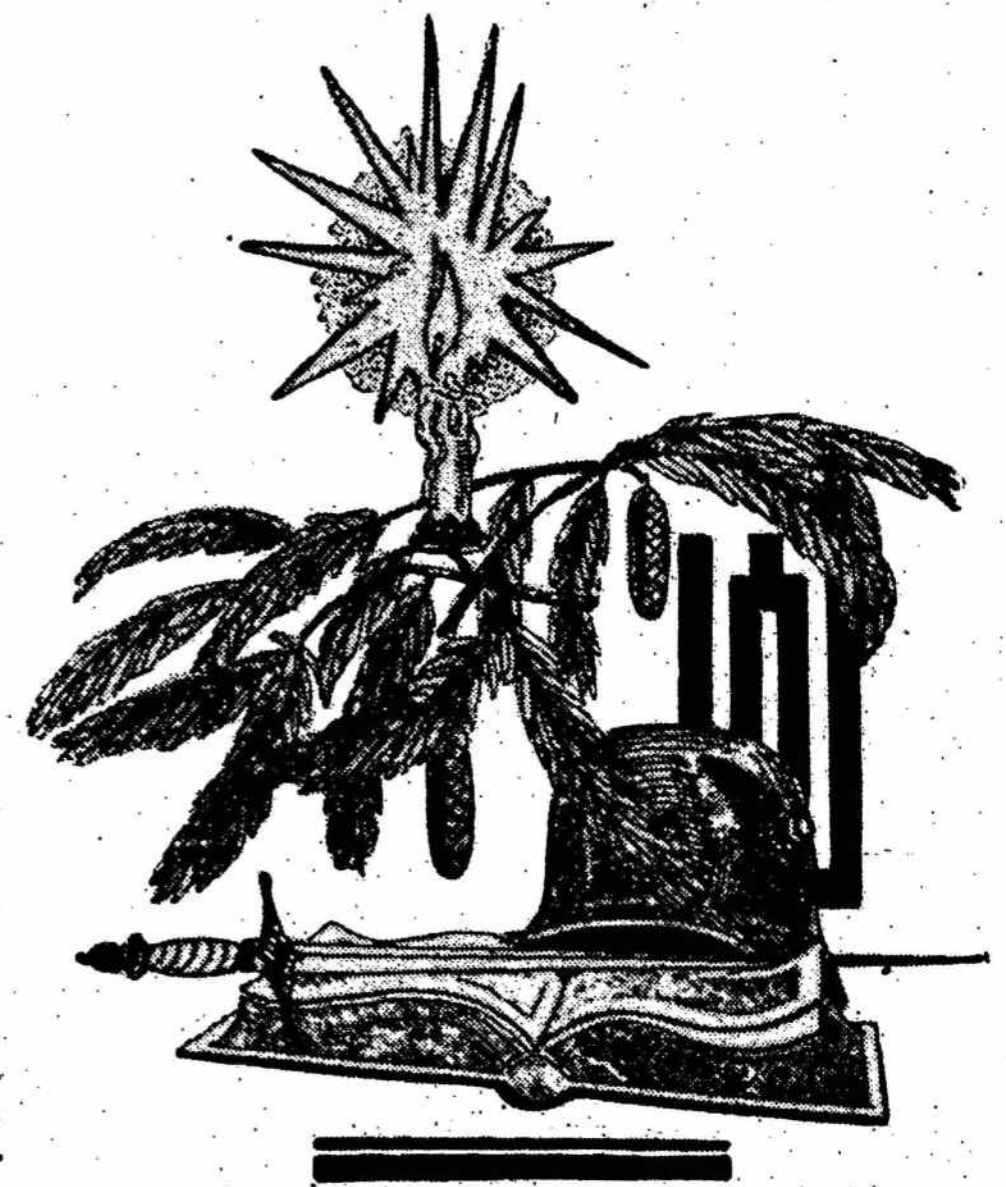
— Dievo galia.

jau mes laisvi, tai patys matom. Jei vi-
sados šitaip tikėt mokėsime, mes amžiais
būsime laisvi!

— Sėskit už stalo! Jonuk, motin, bro-
liai, švėsim Kalėdas, kurių seniai nema-
tėm. Švėsim ramybės, meilės ir tikėjimo
dvasioj!

(Muzikos efektas)

KPT. GAIGALAS

ISPIRKTĄ

KALTĖ

Šešupėnų kaimas buvo vienas pirmųjų išskirstytas į vienkiemius. Toje vietoje, kur kadaise buvo turtingos sodybos, nebeliko akmens ant akmens. Ežiomis išraižyti laukai susiliejo į vienalyčius sklypus, o tų sklypų viduryje pridygo daugybė namų. Vieškelis, prie kurio anksčiau gyveno apie penkiasdešimt šeimynų, dabar buvo vienišas. Iš jo senų draugų, iš tų penkiasdešimt šeimynų, prie jo beliko tik tai keturios. Pro tas keturias sodybas vingiuodamas senas vieškelis su gailėsiu minėjo tuos laikus, kai šioje vietoje dūko visokio amžiaus vyrai, merginos, vaikai ir seniai. Dabar visas tas triukšmas nutilo, pabėgo nuo vieškelio į pagirus, į tolimas ganyklas, ir senam vieškeliai buvo ilgu vienuoju.

Kam teko keltis į vienkiemius, tas žino, kiek vargo, darbo ir rūpesčių tenka iškęsti, kol šiaip taip įsikuri naujoje vietoje. Nė vienas baslys, nė vienas rąstas ir nė vienas akmuo trobesių pamatuose nenukeliauja pats į savo naująją vietą. Kiekvieną mažiausią daiktėlį reikia su jėga įkurdinti. Maža to. Didesnę daiktų dalį tenka pirkti. Sienos ir stogai, durys, langai ir šiaip kiekvienas kampas šaukia: pinigų, pinigų, pinigų... O pinigų nė pas vieną naujakurį nėra, kiek reikia. Nebuvo jų ir šešupėniškuose. Pinigų stoką reikėjo užkišti paskutiniu juo ištekliumi — darbu. Dirbo jie vienas už kitą sparčiau, vienas už kitą ilgiau. Pasilinksminimai nutilo nuo tos dienos, kai kaimas sulaukė patvirtintą planą. Dainų skambėjimą pakeitė kirvių dūžiai, griūvančių rąstų dundėjimas ir sutartiniai šūkavimai: opa, opa, opa!...

Kol kaimas galutinai įsikūrė naujose sodybose, praėjo gerokai metų. Žmonės atrato nuo didelių susitelkimų, nuo didelių bendrų pasilinksminimų. Naujose sąlygose susitikti su kaimynais pasidarė daug sunkiau. Pirma, būdavo, žengi žingsnį į vieškelį ir jau kaimynas prieš akis, o dabar reikėjo eiti po keletą kilometrų.

Taip šešupėniškiai ėmė gyventi kiekvienas savu gyvenimu. Kai kurie jų įsigijo radijo aparatus, skaitė laikraščius ir paprastai daugiau žinojo apie tai, kas dedasi Kinijoje, negu kas dedasi penktojo kaimyno sodyboje. Vis dėlto būtų neteisinga sakyti, kad to didžiulio kaimo gyventojai vienas kito nebepažino. Jie susitikdavo šventomis dienomis miestelyje, valsčiuje, laukuose darbus dirbdami, o ypač rudeni, kai prasidėdavo jāvų kūlimas. Senu papratimu visas kaimas imdavo vieną mašiną ir kuldavo talkomis. Jaunimui kūlimo dienos buvo pačios laimingiausios iš visų metų. Viena, kad kelioms dešimtims darbininkų susirinkus, talkininkų darbas buvo lengvas, o antra, — per kūlimą jaunimas atgaivindavo senas pažintis, sudarydavo naujų ir laiką praleisdavo linksmiau, kaip prie bet kurio kito darbo. Galima sakyti, kad kūlimo talkos virto linksma pramoga. Nuo gegužinių jos skyrėsi nebent tuo, kad gegužinėje visi šoko, o talkoje — dirbo. Vietoje orkestro buvo girdėtis visą apylinkę

pripildantis mašinos ūžimas. Liejo jaunimas prakaitą tame ūžime, spėdamas ir darbą atlikti, ir mergas pakibinti, ir šiaip kokią išdaigą iškrėsti.

Buvo giedras rudens rytas. Šunkeliais ir takeliais vyrai ir merginos traukė viena kryptimi — į kūlimo talką pas Dundulį. Talkininkų žodžiai skardėjo apylinkėje plačiu ratu, kuris vis siaurėjo ir siaurėjo į centrą — į Dundulio kluone rūkstančią ir šnypščiančią mašiną.

— Tai matai kas per trobesiai to Dundulio, — tarė vienas talkininkas kitam, akimis rodydamas dideles, dailias trobas.

— A, bepigu jam. Vienas sūnus kunigas, kitas karininkas. Pinigų netrūko. Sako, kas mėnesį po kelis šimtus atsiųsdavę. Galėjo gudravoti. Tegu būtų pabandęs be pašalinės paramos šitaip įsitaisyti.

— Bet žinai, vienais pinigais nieko nebūtų p. daręs. Ir sūnūs ne turtuoliai, dievai žin kiek neprisiimtė...

— Nebūt prisiuntę, būtų bankrutavę, kaip Sereikių Didžiaūsis ir kvit, — pertraukdamas kaimyno pastabą, karščiuodamasis tarė antrasis talkininkas.

...Tai matai, kas per trobesiai...

— Na, jau nesakyk, Dundulis ne Didžiaūsis ir Didžiaūsis ne Dundulis. Vienas užsidega, kaip degtukas ir daro tik tam, kad padarytų, nežiūrėdamas nei kašto, nei naudos. O Dundulis, brolau, ką daro — daro po šimtą kartų pergalvojęs. Pas jį kiekvienas žingsnis apskaičiuotas, darbas kiekvienam padalintas — prašau. Tu manai, kad du vaikus išmokyti buvo lengvas dalykas? Palauk, mokslas dar daugiau pinigų kainuoja, kaip trobesys.

— Kiek ten jis tuos savo vaikus temokė — patys prasimušė. Tiek vienas, tiek ir kitas iš namų pačiai pradžiai tegavo...

Apie Dundulį kalbėjo ir daugelis kitų talkininkų. Vieni pavydėdami, kiti pasigėrėdami reiškė savo nuomonę. Dėl vieno dalyko tačiau visi sutarė: jei ne pašalinė parama, Dundulis nebūtų tuo, kuo jis šiandien yra.

Jauniems vyrams rūpėjo ne pats Dundulis, o jo gražioji duktė Barbutė. Apie ją buvo gaudyte gaudomas kiekvienas žodis, kiekvienas šnypstelėjimas.

— Gražią dukterį turi tasai Dundulis, — tardavo kuris nors.

— Nieko, nieko... — pridėdavo kitas.

— Nagi, pasisukit, kavalieriai, apie tą vienturtę. Senis Dundulis greitai nebegalės šeimininkauti — žento reikės. — Duodavo patarimą kuris nors vedusysis. Nors mintis užkariauti jos širdį kuteno daugelio vyrų galvas, bet kaip tik tie, kuriems tikrai rūpėjo Dundulytė, kalbų apie ją klausėsi, o patys tylėjo.

Talkininkai užtvenkė Dundulio sodybą. Negaišdami jie stoji kiekvienas prie įprasto darbo, nes vos tik spėjus jiems sugūžėti, mašina sušvilpė ir sunkus švankratis ėmė sukstis.

Vidutinio ūgio, plačių pečių, judrios eisenos apie penkių dešimtų metų senis Dundulis be perstojo sukinėjosi tarp darbininkų, vienur ko paklausdamas, kitur ką patardamas bei nurodydamas. Rūpestingiausiai jis sekė darbą prie pačios kulkamosios mašinos, čia pasiklausydamas ar vienodais glėbiais suleidžiami pėdai, čia prišokdamas pažiūrėti, ar sveiki bei kokio švarumo grūdai byra į pakabintus maišus, tai vėl tikrindamas, ar iškultose varpose nėra likusių grūdų.

Jaunutė septyniolikametė Dundulytė ilgai nesirodė talkininkams. Darbo apstu buvo ir troboje. Turėjo motinai ir samdytai mergaitei padėti ruošti. Bet apie priešpiečius ji pustekinė įlėkė į daržinę ir vikriai užsikabarojo ant strėkio, nuo kurio būrelis merginų vertė sukrautus javus.

...Sveikos gyvos! Ar nereikia talkininkės?..

— Sveikos gyvos! Ar nereikia talkininkės?! — šūktelėjo Dundulytė.

— Sveika, sveika! — atsakė jai keletas balsų.

— Kur taip ilgai buvai? — paklausė arčiausiai stovėjusi Vaičiūnaitė.

— Gi po vidų ruošiausi. Ir dabar slapčiomis pabėgau. Nusibodo man ta ruoša. Vis tas pats ir tas pats.

Čia bent matai ką padirbi. — Ir ji šoko prie darbo, įtempdama savo jaunas jėgas.

Iš daržinės didelėmis geležinėmis trišakėmis prie mašinos nešantieji vyrai pažiūrėjo vienas į kitą, žvilgtelėjo į merginų būrį, verčiantį javus nuo strėkio, išskyrė iš visų jų naujai užšokusią gražuolę ir suvirpėjo. Sukilo juose noras išsiskirti iš draugų, kuo nors pasižymėti jos akyse. Viens už kitą vikriau smeigė jie savo didžiules šakes į javų krūvą ir sunkius glėbius vertėsi ant pečių. Iki tol drauge su visais nešiojęs javus Paliulis, kažkaip nejučiomis atsiskyrė nuo kitų ir vienas pats plėšė tokiais glėbiais, kad trims vyrams buvo ko kelti. Bet anksčiau, negu jo didelę sveikatą spėjo pastebėti Dundulytė, staiga nulūžo jo šakės kotas ir vyras savo vietą turėjo užleisti kitam dar prieš tai, negu baigėsi tos pamainos laikas.

Barboros Dundulytės gražioje galvutėje sukosi labai slaptos, nei motinai nei tėvui nežinomos, nei artimiausių draugių nenujaučiamos mintys. Jos minčių nenumanė dargi tas, kurį tos mintys supo, apie kurį ji galvojo.

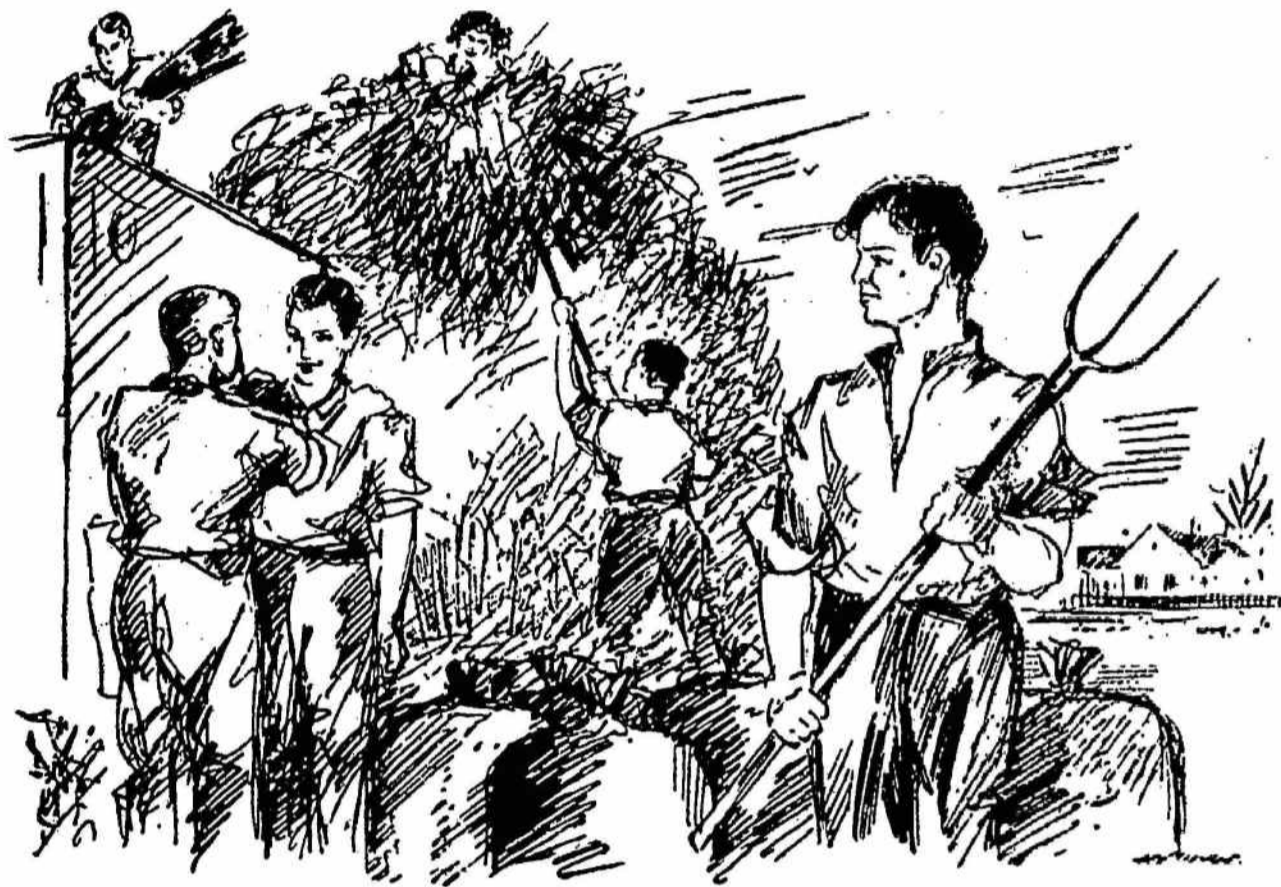
Lieknas, tankiais tamsiais plaukais, skaisčiai mėlynomis akimis, dvidešimts vienu metų bernas buvo vienintelis iš visų jos pažįstamų, apie kurį ji galvojo labai dažnai. Jo vardas Aleksas. Jau antri metai jis tarnauja Šešupėnų kaime pas Trakį. Susipažino su juo viename bendrame šaulių susirinkime. Po to keletą kartų trumpai kalbėjosi su juo tai vienur, tai kitur, ir nieko daugiau apie jį nežinojo. Klausinėti draugių nedrįso, nenorėjo. Bijojo, kad neįtartų ją susižavėjus tuo samdiniu. Kūlimo dieną ji tikėjosi Aleksą pamatyti pas save namuose. Norėjo, kad jis imtų į ją žiūrėti taip, kaip kiti jauni vyrai: susižavėjęs ir pataikaujantis. Manė nustebinti jį tuo, kad ji tėra vienintelė didelio ūkio savininkų duktė, kad tas ūkis tikriausiai jai paliks ir kad už metų kitų ji turės ištekėti.

Aleksas Žeruolis tuo laiku, kai Barbora atbėgo iš trobos į daržinę, buvo ką tik pasikeitęs su kiti talkininku. Mat, nešti javus iš daržinės iki mašinos viso labo buvo dešimt vyrų ir jie dirbo dviem pamainom, kiekviena pamaina po valandą. Aleksas apie Dundulio vienturtę dukterį seniai žinojo viską, kuo ji tikėjosi jį sužavėti. Bet tos žinios ir darė tai, kad jis į tą gražų veidą, į jos skaisčias akis stengėsi žiūrėti kaip į dėmesio nevertą daiktą. Gerai suprato, kad neturtingas bernas, nors jis būtų ir tvirtas ir gražus ir išmintingas, vis tiek nebus pripažintas vertesniu jaunikiu už turtingą, kad ir puspaikį. Stengėsi užmiršti, negalvoti apie ją. Bet juo labiau jis norėjo apie ją negalvoti, tuo didesne jėga jos vaizdas veržėsi į jo mintis. Veržėsi prieš jo valią. Jis žiūrėjo į daugelio merginų jam meiliai besišypsančias akis ir negalėjo suprasti, kodėl visos tos akys negali jam atstoti vienos poros akių. Tų akių, kurių vaizdą jis su jėga stengėsi išvyti iš savo galvos.

Turėdamas visą valandą laiko, Žeruolis savo trišakę pasistatė prie daržinės sienos ir nuėjo pasidairyti prie kitų darbų. Jo kojos apautos naujomis naginėmis, kelnės tamsiai pilko milo suleistos po autų, kurie buvo kietai susukti apie čiurnius ir suveržti baltais apivaraais. Taip apautos jo kojos atrodė greitos, miklios. Ant pečių jis turėjo to paties pilko milo švarką, pasiūtą taip, kad susisegiojus kaklas buvo visiškai uždarytas. Galvą dengė melsva, odiniu matiku, kepurė. Ėjo jis neskubėdamas, visas įraudęs, prakaituotas. Viena mintis džiugino jį: tas kūlimas yra paskutinis jo kūlimas. Daugiau kultū jai ilgai nebeteks. Jis priimtas į kariuo-

menę ir tik trys dienos beliko iki išvykimo. Jį šaukė naujas gyvenimas. Jis jau girdėjo garsias komandas ir tvirtus žingsnius.

Mintys apie kariuomenę, apie karinę tarnybą, nuo pat kūdikystės metų suko Žeruolio galvą. Seniai jis norėjo išeiti į kariuomenę savanoriu, bet motinos įprašytas nepalikti jos vienos, nuo tos minties atsisakė. Jis buvo vienintelis savo motinos duondavys. Nei brolių, nei seserų Aleksas neturėjo. Tėvo vardo motina jam taip pat nesakė. Jo motina vadinosi Žeruolytė. Ji buvo netekėjusi. Apylinkėje tačiau niekas nežinojo, kad jis mergaitės sūnus, nes dar tik antri metai, kai

...Na, žiūrėk, kad kietai laikytum vadžias rankose...

jis su motina apsigyveno tose apylinkėse, atsikėlę iš kelinto apskrities. Čia niekas jų nepažino. Motina įsikurdino miestelyje, o jis greitai susirado vietą pas Trakį, nes darbininkų ūkiuose labai stigo. Visą atliekamą uždarbį jis atiduodavo motinai, kuri glostydama jo tamsius plaukus tardavo: „Ką aš vargšė be tavęs daryčiau senatvėje, kas man žodį raminantį tartų, kas mane paguostų...“

Žeruolis motiną mylėjo. Apie ją jis dažnai pagalvodavo. Meilus jos veidas iškilo jo mintyse ir tą valandą, kai jis savo trišakę išmeigęs prie daržinės ėjo prie kuliarnosios mašinos, jausdamas visą širdies nekantrumą laukiant išvykimo į kariuomenę dienos.

— Kaip man ten seksis? Ar neprikaišios man, kad aš nežinau kas mano tėvas? Ką aš pasakysiu savo mamai, kuo ją nuraminsiu?...

Daugybė klausimų sukosi jaunoje Žeruolio galvoje. O — visame jo kūne skambėjo tvirtas nusistatymas: Aš atliksiu viską, kas man bus pavesta. Aš įtempisi visą savo jauną sveikatą, kad neatsilikčiau nuo draugų, kad nebūčiau už juos blogesnis. Esu sveikas ir jokie vargai man nebaisūs. Jei pakelia kiti, pakelsiu ir aš.

Žeruolis sustojo netoli pakabintų maišų, į kuriuos byrėjo kuliarnų javų grūdai. Apie maišus vaikštinėjo vidutinio ūgio jaunas vyras, kurį Žeruolis buvo kažin kur matęs, bet negalėjo prisiminti kur būtent. Neilgai trukus prie maišų atsirado ir šeimininkas Dundulis. Jis meilia šypsena palydėjo jauno vyro judesius ir plodamas per petį jam tarė: „Na, žiūrėk, žiūrėk, kad ne tik dabar, bet ir vėliau kietai laikytum vadžias rankose, sūnau“.

— Tai jau nebijok, tetuši. Gėdos nepadarysiu.

Žeruolis nusiskubino toliau, kad Dundulis nepamatytų, kad jo žodžius jis girdėjo. Keisti jausmai su-

kilo Alekso krūtinėje. Jam staiga taip gaila pasidarė kažko, taip griaudu. Suprato, kad tas jaunuolis, per kurio petį plakšnojo senis Dundulis, yra išrinktasis kandidatas gražiajai Dundulytei. Tai jis bus štai šito didelio ūkio savininkas ir valdytojas.

— O tu, vargšeli, galvojai apie ją, mintimis glos-tei jos plaukus, šaukei jos vardą, tai tu negalėjai iš savo galvos išvyti minčių apie ją, tai tu, vargšas bernelis, klajūnas be tėvo ir be savo pastogės, tu norėjai, kad ji tave pamiltų. Tau jau laikas eiti į kariuomenę, o tu vis dar toks kvailas... — Tyliai kalbėjo patsai sau Žeruolis, o jo širdis daužėsi ir nerimo. Tada jis ėmė įtikinėti save, kad ta mergaitė visiškai nėra tokia jau graži.

— Jau vardas tai tikrai negražus: Barbora... Bar...bar...bar...barbė. Bet kuriems velniams aš dabar suku apie ją galvą? Argi ne vistiek man, ar ji graži ar ne, ar jos vardas toks ar kitoks? Velniop visa ta komedija! Nusispiaut man ta Dundulytė. Tegul ji eina sau su kuo tik nori!..

Žeruolis vis labiau pyko ant savęs. O Barbaros vaizdas prieš jį ir šypsojosi. Tas jaunas, gražus veidas viliojo jį, kaip tikras lobis, kaip viso jo vargingo gyvenimo atpildas.

Staiga jam parūpo sužinoti, kas per vienas yra Dundulio išrinktasis. Jis vėl grįžo prie kuliarnosios mašinos. Praeidamas pro pakabintus maišus, žvilgtelėjo į jaunuolį, besikalbantį su Dunduliu. Veidas tikrai buvo matytas, pažįstamas, bet ilgai Žeruolis turėjo galvoti, kol prisiminė, kad su tuo vyru jis kartu stovėjo eilėje, prie komendantūros durų, kai teko stoti į karinės prievolės komisiją. Tai buvo stambaus šešupėnų kaimo ūkininko Babiliaus sūnus. Jis taip pat buvo priimtas į kariuomenę ir drauge su Žeruoliu turės išvykti.

— Et!.. — tarė patsai sau Žeruolis ir, paėmęs šalia daržinės išmeigtą savo trišakę, vėl stojo į darbą.

Kaip anksčiau įbėgusią Dundulytę, taip dabar Žeruolį sutiko daugelis porų akių. Viena kitai merginos tarė: „Žeruolio pamaina atėjo...“

Niekas nepastebėjo, kai tą vardą išgirdusi Dundulytė staiga paraudo, kaip žarija. Nekantrumo pilnu žvilgsniu palydėjo ji Žeruolio žingsnius, kai jis, didelę naštą užsivertęs ant pečių, ėjo iš daržinės. Nespėjus jai to žvilgsnio paslėpti, jis staiga numetė glėbį ir apsisuko. Pamatė ją. Sumišo. Ji vikriai nusisuko, o jis, nespėjęs jos pasveikinti, sukando dantis ir vėl smeigė šakę į merginų suverstą javų krūvą.

Kūlimas ėjo sparčiai, bet javų buvo daug ir darbas užsitęsė iki vėlybo vakaro. Dundulis visus pakvietė į pabaigtuves. Nenorėdamas išsiskirti iš kitų, Žeruolis taip pat nuėjo vidun. Jį padrąsino tai, kad Barbora, per pietus eidama drauge su juo per kluoną, jam pasakė: „Neužmirškite ir jus dalyvauti pabaigtuvėse“.

— Dėkui, labai dėkui!..

Kad tarp Babiliaus ir Dundulytės būtų buvę kas nors ypatingo, Žeruolis per visą dieną nepastebėjo. Babilius, tiesa, kažkaip stengėsi išskirti ją iš kitų, bet ji jam rodė visišką abejingumą.

Pabaigtuvės buvo šaunios. Tokios visada pas Dundulius būdavo. Prie putojančio alaus ir prie skanios vakarienės užgriežė armonika, sutralialiavo klarinetas. Šokiai, dainos ir žaidimai pripildė didžiulę seklyčią. Grindys poškėjo nuo naginėtų kojų trenksmo, langai drebėjo nuo skardžių dainų.

Su slaptais paketais

Kol vokiečiai buvo Kaune, teko akis poilsiui užmerkti labai atsargiai. Visą mėnesį pas mus buvo pilnas parengties stovis. Su ginklais, drabužiais, tik diržus atsileidę, miegojom. Bet kartu ir klausėmės. Tik kai Kaune nebeliko svetimųjų, pasijutome esą tikraisiais šeiminkais savo namuose.

Devynioliktų metų ruduo. Nuperkame pirmą partiją sunkvežimių, sanitarinių auto ir motociklų. Mane užsodino ant motociklo ir likau ryšininku. Stovėjau prie Kariuomenės Štabo ir dažnai tekdavo važinėti į kariuomenės dalis.

1920 m. persikėlėme Vilniun. Puikus, senas ir mielas lietuviškas miestas, žilą Lietuvos praeitį mininčiais pastatais, prieš daug metų statytomis siauromis, vingiuotomis gatvėmis ir įvairiais žmonėmis. Karas per Vilnių pervedė įvairiausių kariuomenių ir sukūrė čia visokios nuotaikos organizacijų. Visokių žmonių tekdavo sutikti.

1920 metų vasaros pabaiga. Mūsų žemėj buvo daug karų ir tas karas atrodė nesibaigiančiu, nes mūsų laisvės norui buvo nemažesni priešų norai mus vergais padaryti.

Paskutinę dieną Vilniuje pasigirdo visokiausių gaudų. Buvo tokių, kad net šurpu apie juos ir galvoti. Kažkas turėjo būti...

7 val. ryto kuopos vadas šaukia mane. Jo veide pastebiu slepiamą neramumą, o liesa ranka nervingai susispaudžia ir atsileidžia.

— Kuo skubiausiai apsirengti, apsiginkluot ir vykt į štabą — įsako jis man.

Motociklas sutvarkytas ir dar iš vakaro parengtas, ginklai visuomet buvo paruošti, greit aš dumiu kylančiam rytui Vilniaus gatvėmis.

Štabas. Karui vykstant čia visuomet buvo didelis judėjimas. Bet dabar kažkas tokio dar aštresnio. Kiekvienas nebyliu veidū bėga, skuba, grįžta ir vėl kažkur eina.

Įeina kariuomenės vadas gen. Žukauskas. Šaltas jo veidas atrodo man dar rūstesnis, o akys į kiekvieną pažiūrėjęs, kaip rodos, persmeigia ir suranda priešais stovinčiojo slapčiausią mintį. Su juo dar keli karininkai. Rankose geltoni paketai, kurių kampuose pastebėjau stambiai raudono lako antspaudus, tarsi dideles kruvinas dėmes.

— Pasiuntinys! — aštriai man kalba. — Čia yra didelės svarbos slapti paketai. Vežkite juos kam nurodyta. Bet kartu saugokite kaip save. Nuo tamstos apsikrūmo daug priklauso. Viską atlikite kuo skubiausiai!

Imu visus penkis antspauduotus vokus. „Didelės svarbos paketai“, — skamba ausyse ir rankose laikant tuos štabo laiškus, juntu sunkumą, lyg jie būtų švi-

niniai. Vieną minutę apima nepasitikėjimas savimi. Iš veidų matau, kad reikalas toks, jog turi pavirsti paukščiu, žuvimi, stirna ir dar kažin kuo. Bet atlikti kelionę.

Rašausi knygon. Žymiu valandą, minutę. Paskui paketus užkišu už marškinių, vėl užsegu švarką.

Jaučiu popierį, liečiantį kūną. Kai širdis sutvaska, tai tartum ji patikrina ar slaptieji paketai vis dar pas mane.

Išsitempiu prieš viršininkus. Apsisuku ir žemyn prie savo motociklo.

Pirmoji mano kelionė prie Vagos tilto. Apie šį tiltą jau žinojau. Tai buvo bolševikų darbo laikinas statinys, silpnas, kaip kregždės lizdas pakraigėj. Jis turėjo 10 metrų aukščio ir juokaujant kalbėdavo, kad, kai žvirbliai pradeda ant jo peštis — tiltas siūbuoja į visas puses. Kai traukiniai eidavo per šį tiltą, prieš jį staptelėdavo, visi keleiviai išlipdavo, garvežys pratraukdavo tuščus vagonus.

Du slaptus paketus turėjau perduoti to tilto sargybos viršininkui.

Nuo Vagos reikėjo man spausti į Lentvario geležinkelio stotį ir laukti atvykstant II divizijos iš Valkininkų pusės. Pačiam divizijos vadui turėjau įteikti likusius tris slaptuosius paketus.

Švilpdamas į Vaką, greit pats sau sumečiau padėtį. Divizija iš Valkininkų į Vilnių... Jėgų sustiprinimas. Reiškia gandai ir paslaptingi šnibždesiai apie kažkokį lenkų veržimąsi — tikri. Vilnius turi būti pavojuje.

Greit lekia telefono stulpai, šalikelės. Kai pasukęs galvą išsižiūri į juos, atrodo, kad jie atbėga tiesiai į mane ir į motociklą. Pro šalį pravažiuoja Vilniaus krašto ūkininkas. Susirietęs vienarkliniame vežimėlyje jis pažiūri į mane, rūkstantį, kaip tikrą pragaro raitelį, kažkokiu išgąstingu, keistu žvilgsniu. Pralenkiu dar kelias gurguoles, perkertu tiesių, labai tankių eglių mišką ir jau Vaka.

Iškeltas geležinkelio pylimas, jį perkerta, lyg milžino rankos, išrausta dauba, o joje medinių sijų kalnas — Vagos tiltas. Dirstelėju laikrodin. Važiuota 20 min. Kareiviai išeina prieš mane.

Paduodu paketą. Sargybos viršininkas, aukštas vyras, bet trumpa, tik ligi kelių miline, siauru smakru, kuri, matyt, jau penketą dienų nemačiusi skustuvo, patrynė nykščiu pabarzdę ir atplėšė paketą:

— Matai, — pasakė jis ne tiek rimtu, kiek linksmos gaidos balsu, pusbalsiu leisdamas eilutes. — Šitaip... Velnio vaikai...

Ir pabaigęs dar kartą garsiai keiktelėjo.

— Bus karšta, — pasakė jis man. — Paskutiniam traukiniui einant šį tiltą reikės susprogdinti. — Pas-

kui pasidarė vėl piktas ir lyg tą pyktį norėdamas pabrėžti, kairia ranka įkibo savo barzdą draskyti.

Užsiverčiu ant motociklo. Viskas eina taip rimtai, kaip nė aš netikėjau. Iki Lentvario 17 km, bet lėčiau, pasiryžęs net ir traukinį pervaziuoti, jei jis skersai kelio pasipainiotų.

Nors mano motociklas jau buvo didelis senukas ir dažnai jo šonkauliai labai įtartinais braškėjo, bet dabar be kliūčių pabaigė kelią.

Lentvaris. Jokio kareivio, jokių traukinių. Lauksiu divizijos — nusprendžiu. Priremiu motociklą prie sienos. Einu stoties vidun, ten, kur bufetas. Nuo ryto esu juk visai tuščias.

Bufete radau lietuvių šeiminką. Kai pavalgiau ir išsiėmiau piniginę, jis mostelėjo ranka: „Slėpk savo pinigus atgal!“

Laukiu valandą, laikiu antrą, trečią... Artinasi spalio mėn. pavakarė. Liūdna rudens prieblanda gula vis sunkesniu ir tamsesniu debesiu. Stotyje nė gyvos dvasios ir atrodo, kad jaučiu, kaip širdis muša į slaptuosius paketus.

Jei būtų bent vienas artimesnis žmogus, jei bent turėčiau ką veikti. Dabar ta pilkuma, ta vienatvė ir vis greičiau artėjantis vakaras mano akių vokus spaudžia vieną prie kito. Atsistuju. Vaikščioju. Vėl sėdu. Visiškai tuščioje salėje manieji žingsniai skamba svetimai ir baugiai. Dairausi į langus. Tamsa, o už jos nieko negali žinoti.

Išeinu peronan. Mano revolveris paruoštas. Kiekvieną miego norą užgniaučiu vaikščiodamas be sustojimo.

Ateina vienas traukinys iš Vilniaus. Paskui netrukus atvažiuoja kitas. Visa ko prikrauti, ginkluotų kareivių lydimi vagonai trumpai staptelėja stotyje.

Einu pro juos. Vienas palydovų nušoka nuo vagono viršaus ir kreipiasi į mane: „Gal turi popieriaus, aš duosiu tabako“... Jo milžiniškos letenos suka papirosą, o pro pusę lūpų jis numeta šykštų sakinį: „Traukiamės. Viskas iš Vilniaus vežama“. Švilpukas. Traukinys juda toliau ir aš vėl palieku vienas.

...Lėčiau pasiryžęs net ir traukinį pervaziuoti...

Žingsniai į ten, žingsniai atgal. Įsakymas man aiškus. Laukti, kol atvyks. Bet iš ano krašto nieko nesulaukiu, o iš šios visi skuba tolyn. Traukinys eina po traukinio. Jie skuba taip greit iš Vilniaus, kad ir per Vakos tiltą kerta pilnu greičiu.

Praeina naktis. Akių nesudėjęs išbudėjau su slaptais paketais. Šeštadienis. Minutės virtę didžiausiomis valandomis. Slenku mieguistas aplink stotį, bet visas mintis apie mažą poilsėlį kur nors nuošaliau veju ko toliausiai.

11 val. ateina vėl traukinys. Pilnas žmonių, karių, moterų... Galvos languose, pilki neramūs veidai. Kažkas sako: „Mūsų traukinys iš Vilniaus paskutinis. Gerai, kad pavyko gauti vietas“...

Einu išilgai traukinio. Pro šalį prabėga alyvoj ir suodžiais permirkęs ratų tepėjas. Pastebiu priešakyje specialius karinius vagonus. Daug karininkų, ir jų tarpe gen. Žukauskas. Paspaudžiu žingsnį. Išsitempiu prieš kariuomenės vadą: „Tamsta generole, dokumentai dar yra pas mane... Nesulaukiu atvykstant“. Generolas, dar labiau niūresnis ir gilesnėm raukšlėmis veide, sunkiai mostelėjo ranka. Šis mostas — mažai kas išeis, jei ir atvyks. Vis tiek vėlu.

Bet paskui jis patvirtino: „Laukti, kol atvyks!“

Generolas su štabu sulipo atgal. Garo kamuoliai užklojo peroną ir paskutinis traukinys iš Vilniaus nundėjo bėgiais.

Dar praleidau kurį laiką Lentvary. Iš Vilniaus traukėsi mūsų daliniai, o į juos rėmėsi lenkai. Anapus miesto vis dažniau subaudavo patrankos, o kulkosvaidžiai, atrodė, niekad negali pavargti. Tuščioj stotyj laukdamas, nusprendžiau, kad iš čia pasitrauksiu tik su pačiais paskutiniais. Pagaliau apie septintą valandą vakaro atvyko ir II-ji divizija.

Duodu dokumentus, tiek laiko saugotus. Lyg milžinišką uolą kas viena ranka atima nuo manęs. Jaučiuosi laisvas ir galįs dabar lįsti pragaran.

Vadas vėl šaukia mane: „Važiukite prie Vakos tilto ir patikrinkite, kas darosi ten“.

Ant motociklo ir pirmyn. Toje pusėje girdžiu trankų šaudymą. Ilgus ir atskirus šautuvų šūvius dažnai persaukia ilgi ir ploni kulkosvaidžių lojimai. Iš garso jauti, kad kautynės čia, beveik panosėj.

Išdygo ant kelio granatomis apsikarstę kareiviai, atkišę šautuvus.

— Kur? Į Vakos tiltą?.. Atgal — ten jau priešas.

Įkritusiais žandais, neskusti, purvini veidai, didelės, nuovargiu blizgančios akys iš po šalmy žibėjo kaip įniršusio tigro žvilgsniai.

Iš Lentvario traukėmės Vievio link. Kelias atgal visuomet sunkesnis, kaip pirmyn.

Lietus lindo už apikaklės, motociklas slidinėjo purviname vieškelyje, o atsitraukdami daliniai ėjo sunkiu, liūdnu žingsniu, nuleistomis galvomis.

II-sios divizijos motociklas buvo sugedęs. Jokių atsarginių dalių greit gaut iš kur nors — netikėk. O mašina gi reikalinga tarnybai. Atidaviau jiems savo atsarginį ratą, varomąjį diržą.

Paskui fronte buvau jau nereikalingas. Grįžau štaban. Ėjo kasdieninės dienos kareivio gyvenime, karas su lenkais oficialiai pasibaigė paskutinėmis kautynėmis prie Širvintų ir Giedraičių. Rodos, turėtų prasidėti taika ir ramybė.

1921 metais spalio 31 d. Kaune, lygiai 13 val., kariuomenės štabe gaunu 6 slaptus paketus: 2 Marijampolės komendantūrai, 4 — Seinų. Paskutiniosios

K O V A

Ž E M Ė J,

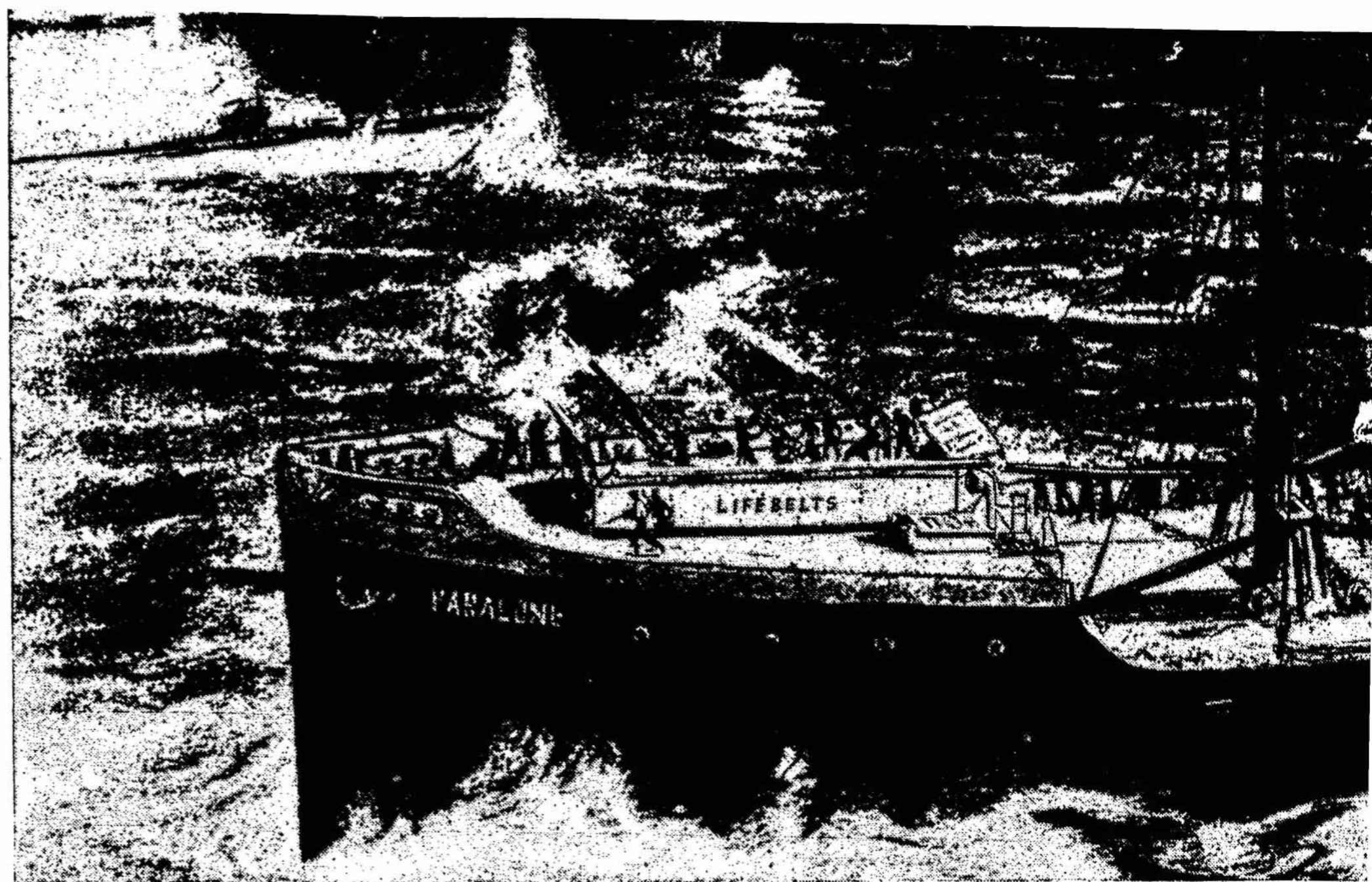

J Ū R O J

I R O R E

Karas vyksta toliau. Šiandien frontas iš vakarų jau nutyso ligi gudžiųjų Arktikos tundrų. Dar dvi naujos valstybės susirėmė, išplėsdamos grumtynes naujuose plotuose ir po ginklu pašaukdamos naujas tūkstantines karių mases kovoti ir nugalėti.

Vakaruose operacijų žemyne vis dar nėra. Laivynas ir aviacija kaunasi, ruošdami ateities pergalę. Tuo būdu šiuo metu pirmisiais kareiviais tebėra lakūnai ir jūrininkai.

Jūros karas, kuris lyg replėmis laiko Angliją, yra negailestingas ir drebinantis visą Britų imperiją. Imperijos širdis — Anglijos salos turi apsirūpinti būtino vartojimo prekėmis, o taip pat vežti gaminius į kolonijas. Prekybos laivus puola povandeniniai laivai, skandina klajojantieji kišeniniai kreiseriai, o taip pat ir lėktuvai. Jau skaitėme „Kario“ kovos veiksmų apžvalgą, kad anglai ir prancūzai apginklavo daugumą savo prekybos laivų patrankomis. Jos skirtos pirmoje eilėje gintis nuo užpuolusių povandeninių vilkų. Apie vieną dramatišką susirėmimą tokio povandeninio laivo ir povandeninės valtys tuojau pat ir papasakosiu.

PASLAPTINGAS KROVINYS LAIVO DENYJ

Šiurkštūs Atlanto plotai. Jūra, didžiojo gamtos dirigento rankos mostu, pakyla tūkstantinės galios bangomis ir vėl nusileidžia. Du juodi, stambūs prekiniai laivai eina per jas savo kelionės kursu. Dūmų kaspiniai iš jų kaminų nutysta ilga juosta, žymėdami nueitą kelią. Dangus niukiasi ir atrodo bus audra.

Staiga iš vandens iškyla povandeninis laivas. Jis taip staiga atsiranda, kaip ir temoka tie jūrų gelmių kareiviai.

Signalas vienam iš prekinųjų laivų.

— Palikt laivą. Jis bus tuojau torpeduotas.

Pirmiausia povandeninis laivas kreipėsi su negailestingu jūrų karo įsakymu tam prekiniam laivui, kuris turėjo prieš krašto vėliavą.

Viskas vyksta greit ir tiksliai. Iš laivo, kuris bus sunaikintas, jūrininkams leista laiveliais išsigelbėti. Ant povandeninio denio sustoja jūrininkai, bokštelyje vadovybė, sekantį reikalavimų vykdymą.

būstinė buvo Lazdijuose, o netoli iš ten ir lenkų užimta teritorija.

Tą dieną oras buvo raganiškas. Lietus maišėsi su sniegu... Kelio dumblas dengėsi baltais, dideliais sniego kąsniais, bet čia pat tirpo ir slidžios valkos ir darėsi vis didesnės.

Spustelėjau pirmyn kelionėn. Visko tikėjau priešais, bet nuotykių, kuriuos pergyvenau tada — niekažod. O buvo vis dėlto šiurpių valandų, valandų, kuriomis su manimi atrodė viskas baigta...

Apie jas kitą kartą.

Vitolis

Mažai dėmesio kreipiama į kitą laivą, kuris turi neutralios šalies vėliavą. Šis antrasis laivas čia pat, sumažinęs savo greitį ir dabar pro kaminą metęs tirštus, tik iš šviežiai įmestų kuryklosna anglių dūmus.

Valtelės iš laivo, kuris jau gavo mirties pasmerkimą, leidžiamos vandenin. Greit torpedos šūvis ir didžiulė vertybė su brangiais kroviniais slinks į Neptūno karalystę.

Staiga įvyksta kažkas nepaprasto. Neutralaus laivo denio jūrininkai šoka prie milžiniškos krovinių dėžės, gulėjusios laivo priešakyje. Medinis uždangalas nuo paslaptingos dėžės lekia šalin. Trys rūščios, ilgavamzdės patrankos, nepaprastu greitumu atsisuka į povandeninį laivą. Tuo pačiu momentu neutralaus krašto vėliava traukiama šalin, o kyla kita — kariaujančios valstybės, didžiausio povandeninio karo prieš.

Viskas, kaip kažkokioj likimo pasakoj.

Patrankos užtaisomos. Galingi šūvių aidai į povandeninį laivą. Milžiniškas granatas vėl kiša į pabūklų spynas ir vėl salvė! Prekybinis laivas atakuoja povandeninį laivą.

Vandens stulpai sutyska aplink. Galingas šūvis kerta į povandeninį laivą ir jį perplėšia. Kita granata sudrasko kelis jūrininkus. Ugnis iš didžiojo prekinio laivo griaudžia be sustojimo.

Komendantas bando išgelbėti povandeninį laivą. Jis puola į vidų ir nusprendžia nerti, aukodamas ir tuos jūrininkus, kurie negali suspėti metaliniam laive pasislėpti.

Tačiau viskas veltui. Dar kelios granatos pataiko. Suardytas laivas virsta šonu ir skęsta. Paskutiniai šūvių sukelti stulpai ištrykšta aplink žūstantį ir bangų praryjamą laivą.

Gelmė priima povandeninį laivą, bet šį kartą amžinai...

Ir taip jūrų karo klasta nugalėjo pavojingą priešą. Bet nėra tokio išradimo, prieš kurį nebūtų kontrapriemonių. Šiandien nėra vienas povandeninis laivas nesileidžia tokia klasta suvilioti. Jis prisiartina ligi tikslaus torpedos šūvio ir kerta pirmyn. Prekinis laivas sprogdinamas kartu su jūrininkais.

KAI ARAI ŽEMĖJE BEJĖGIAI

Vakarų fronte, be sukongcentruotų imponantiškų sausumos armijų ir galingiausios įvairiarūšių artilerijos, nemaža pritraukta ir aviacijos. Žvalgybos, artilerijos korektavimo, bombonešių, naikintuvų, atakos lėktuvų eskadrilės išdėstytos aerodromuose ir laukia tik ženklo didžiai kovai.

Ir nuostabus dalykas. Kiek pavojingas ir stiprus yra šiandieninis lėktuvas ore, tiek jis bėjęs ir silpnas, kai sėdi savo lizde — aerodrome.

Jei lėktuvus puls tupinčius žemėje, jie dažniausiai nepajėgs patys atsispirti, suspėti pakilti ir išvengti pražūties. Juos tada reikia ginti kulkosvaidininkams ir artilerijai. Bet sena ir aiški karo meno tiesa — pulti visada geriau, kaip gintis.

Ir dėlto šiandien Vakarų fronte aerodromai yra mikliausiu darbu ir didžiausia fantazija slepiami. Kur gali būti prieš lėktuvų bazę — didysis klausukas kitai pusei. Pult ir sunaikinti stovinčius lėktuvus žemėj — užkariauji tuo būdu savo veiksmams padangę.

Šiuo metu Vakarų fronte yra didžiausias skaičius aerodromų. Kiekviena eskadrilė turi ne vieną, bet kelis tūpimo laukus. Tada ji dažnai gali kilnotis ir taip klaidinti priešą, kur tikrasis lizdas yra.

Ant lygaus, aerodrominio lauko yra pristatyta namų, kuriuose nieks negyvena. Kareiviai labai greit tokius namus išardo, lėktuvai pakyla, namai vėl sustatomi. Tuo būdu prieš žvalgai turi būti apgauti, nes iš oro matant kaimą ir mažus daržus aplink jį — negalima pagalvoti, kad tai bus aerodromas.

Aerodromuose pristatyta dirbtinių medžių, kuriuos mikliai gali į šalį nunešti du vidutinio stiprumo vyrai. Žemėje daromi įvairūs spalvuoti piešiniai, lėktuvai slepiami miškuose ir paruoštais keliais nuriedenami į kilimo laukus.

Tenka daug rūpesčio padėti, kad lėktuvas žemėj būtų paslėptas. Nes aras, kai jo sparnai nejaučia erdvės, yra vargingai silpnas.

MIRTIES ŠIENAPIŪTĖ AERODROME

Apie puikią pergalę lakūnų prieš lakūnus pasakoja vienas naikintojas. Jų eskadrilė sumušė savo priešus žemėje ir šis vaizdas yra retas savo grožiu, kaip nugali greitesni ir sumanesni.

„Visą savaitę žvalgybos lėktuvai skersai ir išilgai matavo dangų. Jų uždavinys paprastai skambėjo, bet įvykdyti jį buvo nepaprastai sunku.

Paskutiniu metu mums tekdavo dažnai su jais susiremti. Mažos, plačių sparnų, primenančios nakties peteliškes, mašinos buvo greitos ir gerai ginkluotos. Ore jos sukdavosi kaip vilkiukai ir turėjo pašėlusį vikrumą. Priešą mes viršijome tik smigimo greičiu žemyn ir horizontaliu greičiu, bet į aukštį jos lipo pasigėrėtinai.

Tai buvo visai nauja eskadrilė, apūpinta gerais lakūnais. Apie tų mūsų atkaklių priešų vertę galėjo papasakoti tie mūsų draugai, kurie krito oro kovose ir daugiau niekad neprakalbėjo.

Ir staiga, krintant smulkiam sniegui, galvatrukčiais pas mus nusileido žvalgybos lėktuvas.

— Yra! — rėkė įgula pro motoro triukšmą. — Mes juos radome!

Trumpas žvilgsnis į žemėlapi, o paskui eskadros vado liūto riksmas:

— Į lėktuvus ir aerodromus! Mes sumušime juos prie pečiaus sėdinčius!

Lyg pasiūtę tada atrodė lėktuvai. Mes lėkėme kaip šmėklos slėniais ir tarpumiškėm. Baigę užšalti ežerai blykstelėdavo lyg vaiduoklių akys, nuostabiai žiūrinčios į mus. Ilga geležine rikiute vingiavomės tarp kalnyčių, skridome upių vagomis ir vis artėjome į priešą.

Vienu metu pirmoji grandis peršoka kalnyčią ir vėl staiga neria už jo. Paskui ją ir mes. Ir prieš akis nuostabus reginys!

Ilga sidabrine eile išrikuoti lėktuvai. Mažos, piktos peteliškės ruošiamos startui. Daug, daug jų ir puikios piūties bus mūsų kulkosvaidžiams!

Skusdami viršugalviais, priešakiniai lėktuvai, kaip šėtonai, metasi į išrikuotus lėktuvus. Uždegamosios bombos švystelėjo ilgomis, baltomis juostomis.

Ugnis šoka tarp lėktuvų. Priešo kareiviai bėga ir krinta, kad daugiau neatsikeltų. O nesuskaitomos serijos gręžiasi į išrikuotas mašinas.

Mes sekame pirmuosius ir kulkosvaidžiai nepertraukiamai kaukia mirties dainą. Štai kaip turime triuškinėti priešus!

Kailiniuotas vyras jau baigia įlipti į vieną iš lėktuvų. Jis nori tik spėti pakilti, žemėj jis beginklis ir tik ore tas lakūnas gali būti stiprus.

Galinga serija, bėganti nuo mašinos į mašiną, suranda ir jį. Jis susilenkia ir mirštamai sužeistas krinta. Kulka padega benzino baką ir iš lėktuvo trenkia didžiulis ugnies fontanas.

Dar ir dar kartą sugrįžtame per visą aerodromo plotą. Nė vienas lėktuvas nespėja pajudėti. Ugnis juos ryja. Kaip popierį. Uždegamosios kulkos daro savo ir vyrai už vyrų krinta ir daugiau nepakyla.

Grįžtame atgal. Dar kai kur liepsna užauja ir šokinėja aukštyn bei žemyn, kai kur jau ji baigiasi. Ugnis ištirpino lėktuvų metalą ir jie dabar sudegusiom uodegom, iškėlę savo bukas nosis, beviltiškai žiūri aukštyn.

Sudie mūsų buvusieji priešai. Su jumis jau nebesusitiksimė! .. (Bus daugiau)

NAKAS

PRITYRIMU IR DRĄSA LAIMI KAUTYNĖSE

Ats. viršila Jonas Muraška gimė 1884 m. rugsėjo 10 d. Rokiškio aps., Obelių vl., Juozapavo km.

1912 m. pradeda tarnauti rusų kariuomenėje, 155. Kubinsko pulke, kuris stovėjo Sarakamiš, Karso. Baigia mokomąją kuopą, gauna grandinio ir puskarininkio laipsnius.

Prasidėjus Didžiajam karui, dalyvauja kautynėse ir ties Dambava patenka į vokiečių nelaisvę. Iš jos pabėgęs bastosi iš vietos į vietą.

1918 m. lapkričio 18 d. grįžta į Tėvynę. Kurį laiką dirba pas ūkininkus. Išgirsta, kad kuriasi Lietuvos kariuomenė, tad išeina jos ieškoti. Pirmą lietuviškos kariuomenės ginkluotų vyrų žygiuojantį būrį Jonas Muraška sutinka vieškely Zarasų link, netoli Aleksandravėlės. Muraška, priėjęs prie kuopos vado, kariškai pasisveikina ir paprašo imti kareiviu. Atsakymas trumpas ir aiškus: „Stok į rikiuotę ir einam drauge“. Nuo šio momento Muraška jau lietuviškos kariuomenės kareivis.

2 pėst. pulko
vrš. J. Muraška

Kuopa, pasiekusi Aleksandravėlę, trumpam laikui apsisloja. Nutaikęs patogią progą, Muraška vadui papasakoja, kad jis esąs rusų kariuomenės puskarininkis ir dalyvavęs kautynėse. Vadas nudžiunga: „Tokių kaip tik dabar mums reikia. Išduot jam šautuvą“.

Kai Aleksandravėlėje J. Muraška gavo šautuvą, tą pačią naktį jis, kaip rusų kariuomenės puskarininkis, gavus įsakymą pulti priešą, esantį Suvekuose, buvo paskirtas būrininku. Priešas po menkų kautynių iš Suvekų pasitraukė ir J. Muraška su savo būriu pirmas įžengia į Suvekus. Čia mūsų dalys apsinakvoja. Įstato lauko sargybas. Nakties metu Muraška tikrina savo vyrus, kaip jie eina tarnybos pareigas. Žiūri, kad daugelis visiškai nusirengę, net batus nusiavę guli. Atsargumo sumetimais įsako gulėti apsirengusiems. Čia vyrai prabūva keliolika dienų. Naktimis Jonas Muraška stato lauko sargybas ir jas tikrina, o dienomis, kaip senas prityręs karys, moko vyrus rikiuotės ir karinių dalykų. Vyrai labai atsidėję mokydavosi.

Kuopa gavo įsakymą išmušti Kravincų kalne įstiprinusį (tarp Aleksandravėlės ir Suvekų) priešą. Čia priešas turėjo puikią poziciją ir buvo nepaprastai sunku jį iš ten iškrapštyti. Tačiau Muraška su būriu, užlindęs priešui į sparną, nutildė jo kulkosvaidžių ugnį.

Mūsiškiai sėkmingai žygiuoja pirmyn iki Kalkūnų. Čia įvyksta kautynės, kurios trunka keletą valandų. Priešo artilerija veikia be pertraukos. Laimė, kad jų sviediniai netaiklūs: tai perlekia, tai neprilekia, o dau-

gelis net nesprogsta. Dėlto mūsiškiai išvengia didelių nuostolių, atremia priešų puolimą ir pradeda jį persekioti vyti iki Daugpilio priemiesčio — Grivos. Prie Grivos priešas susitvarkė. Padedant jų šarvuotam traukiniui, jie vėl pradėjo pulti. Priešo artilerija, ypačiai puolimo metu, smarkiai mūsiškius apšaudė. Po priešų artilerijos šaudymo pasirodė jų pėstininkai. Prisileidę labai arti, mūsiškiai juos atrėmė. Po šių kautynių viršūninkai pareiškė Jonui Muraškai padėką, kad jis, nežiūrėdamas savo gyvybei pavojaus, su keliais kareiviais užlindęs priešui į sparną ir sumaniai vadovaudamasis, sumušė priešą.

Vėliau 2. p. p. 4. kuopa išsikasa apkasus prie Altgrunvaldo vienk. Keliu iš miško pasirodė eilė priešų virtuvių ir vežimų. Muraška su savo kareiviais puolė ir paėmė visus vežimus ir virtuves, kuriose buvo pagaminti pietūs.

Po šio nuotykių Jonas Muraška su drąsesnių vyrų komanda išvyksta žvalgybon. Žvalgo geležinkelio liniją ir priešais esantį mišką. Staiga Muraška pamato ant aukštumėlės prie miško priešų karių, iš apkasų kaisiojant galvas. Mūsų vyrai nutaria juos pajudinti. Tyliai, paslapčiomis, mišku prislenka priešui į užpakalį ir paleidžia ugnį. Priešai susimaišo ir pradeda bėgti.

Tačiau matydami, kad padėtis be išeities, pasiduoda mūsiškiams į nelaisvę. Tuo būdu mūsų vyrai parsivarė apie dvidešimt priešų.

Tolimesni Jono Muraškos kautynių nuotykių. Rudenį mūsų kuopą perkėlė į bermontininkų frontą ties Meškuičiais. Priėję Jurgaičių kaimą, apsinakvojom. Apie vidudienį pas kuopos vadą atvykęs senyvas žmogus pranešė, kad gretimam kaime pas vieną ūkininką yra apsinakvoję keli bermontininkų raitininkai. Kuopos vadas J. Murašką ir dar tris drąsesnius vyrus paskyrė ištirti kas ten iš tikrųjų yra. Vyrai išvyko. Eina pakrūmiai, grioviais, nurodyta kryptimi. Laimingai prislinkę apsupa sodybą. Nelaimė! Bermontininkų sargybinis pajuto. Šūvis, vienas antras. Muraška priklausė, iššovė ir sargybinis sugriuvo. Vyrai puola į trobą ir paima tris bermontininkų raitininkus.

1920 m. Jonas Muraška buvo lenkų fronte. Ties Seiniais jam tenka susiremti su šiuo priešų. Pažymėtinas jo susirėmimas su lenkais ties Beržininkais. Čia teko smarkiai kautis visiems mūsų daliniams. J. Muraška senu papratimu norėjo suduoti priešui smūgį į sparną. Tai padaryti jam pasisekė. Tačiau, nors priešui padarė didelių nuostolių, bet stiprių lenkų jėgų apsuptas pateko į nelaisvę. Lenkai, norėdami iš laisvio sužinoti kuo daugiau žinių, griebėsi smurto: mušė, daužė, spardė, tačiau atkaklus lietuvis ir senas karys J. Muraška tylėjo kaip žemė.

Jonas Muraška paleistas iš kariuomenės po visų kautynių 1922 m. viršilos laipsnyje. Už savo žygius kautynių laukuose apdovanotas Vyčio kryžiumi. Dabar ūkininkauja Rokiškio aps., Obelių vl., Raudėnų km. Yra veiklus šaulys ir visiems jauniems rodo šaulinių pareigų pavyzdį.

Z. Veliuoniškis

KARO VEIKSMAI

ŠIAURĖS FRONTAS. Abiejų kariuomenių pusių štabų pranešimais, ir visą praėjusią savaitę Suomijoje vyko atkaklios kovos. Gruodžio 15 d. vyriausiojo raudonosios armijos štabo komunikate buvo pranešta, kad gruodžio 14 d. sovietų kariuomenė savo žygiavimą tęsė toliau. Murmansko srityje. Sovietų aviacija, dėl blogo oro, apsiribojusi tik žvalgybiniais skraidymais.

Vokiečių žiniomis švedų spauda iš Helsinkio pranešusi, kad Sovietų Sąjungos kariuomenė užėmė Salmijaervį ir garsųjį nikelio kasyklų miestą Kolasjokį. Sovietų Sąjungos kariuomenė pasistūmėjo netoli iki Norvegijos sienos.

Suomiai pirkę Anglijoje daug karo medžiagos: 60.000 dujokaukių, 20 lėktuvų ir kt. Dalis šių karo priemonių jau išplaukusi į Suomiją per Norvegiją ir Švediją.

* Gruodžio 16 d. žiniomis, Suomijoje šiuo metu yra sumobilizuota 400.000 žmonių, kurie veikia įvairiose fronto vietose. Pranešimu iš Kirkenso, suomiai gruodžio 16 d. rytą išsprogdinę visus Salmijervio fabriku pastatus ir traukiasi Pitkajervio linkui. Sovietų kariuomenė šiuo metu esanti apie 12 km nuo norvegų suomių sienos.

* Suomių vyriausiojo štabo gruodžio 16 d. komunikatas sako: „Karelijos sąsmaukoje priešas vakar rytą pradėjo naują puolimą Taipalės upės link, panaudodamas didelės jėgos ir paruošęs puolimą smarkia artilerijos ugnimi. Puolimas, kurį palaikė tankai, buvo atmuštas, ir priešas turėjo didelių nuostolių: 14 tankų buvo sunaikinta, keturi tankai pasiekė mūsų linijas, kur jie pasidavė. Priešas taip pat atakavo keletoje vietų, bet buvo atmuštas. Įvairiose vietose nukautieji priešų kareiviai skaičiuojami šimtais. Rytų pasienyje priešas tebepuolė. Smarkiausia kova įvyko arčiausiai prie Ladogos ežero esančioje fronto dalyje. Rusai buvo atmušti visur, išskyrus Petsamo sritį, kur mūsų kariuomenė pasitraukė į Salmijervį. Prie Tolvajervio priešas persekiojamas toliau. Paimtosios karo medžiagos kiekis nuolat auga“.

* Suomijoje išleistas dekretas, kuriuo pavojaus zonos priskaitoma vėl naujos Suomijos sritys. Civiliniai gyventojai turi šias zonas palikti per 48 valandas.

* Leningrado karo apygardos vyriausias štabas pranešė: „Gruodžio 15 d. Murmansko kryptimi Sovietų kariuomenė užėmė Salmijaervio pilį, 60 km į pietus nuo Petsamo. Uchtos kryptimi kariuomenė pasistūmėjo iki 128 km nuo sienos. Petrozavodsko kryptimi buvo užimtas Leppasiltos kaimas ir stotis. Kexholmo kryptimi kariuomenė sėkmingai paslinko į priekį. Dėl blogo oro karo aviacija neveikė“.

* Suomių kariuomenės vadovybės pranešime iš gruodžio 18 dienos sakoma, kad Karelijos sąsiauryje priešas didelėm jėgom puolė tarp Mulajaervio ir Kaukjaervio. Puolimas buvęs paruoštas stiprios artilerijos ugnies ir remiamas tankų. Visi priešų puolimai buvo atmušti. Priešas turėjo pasitraukti palikęs 26 sugadintus tankus. Du Sovietų kariuomenės pasirušimai puolimui prie Taipalaenjokio upės buvo suomių artilerijos ugnies išsklaidyti. Penki tankai buvo sunaikinti. Prie rytinės Suomijos sienos rusų puolimai buvo Koironojos ir Syskyjaervio rajonuose atmušti. Laimolos srityje kovos pagyvėjo. Čia buvo sunaikinti du rusų tankai. Prie Aeglajaervio suomių puolimas buvo sėkmingas. Suomussalmyje suomiai sunaikino tris rusų tankus. Kitose fronto dalyse nebuvo žymesnių įvykių. Sekmadienį Suomių įlankoje buvo pastebėti priešų torpediniai laivai. Prie Ladogos ežero vyksta nuolatinė artilerijos kova. Žymesnių oro kovų nebuvo.

* Gautomis iš „Norsk Telegrambuero“ žiniomis, Sovietų kariuomenė yra užėmusi didesnę dalį Suomijos teritorijos išilgai Norvegijos sienos. Stipri kariuomenė nesulaikomai veržiasi į pietus. Apie 50 suomių kareivių perėjo Norvegijos sieną ir buvo internuoti.

VAKARŲ FRONTAS. Karo veiksmai vakarų fronto prieš kelias dienas įgyja vis smarkesnę pobūdį. Bet tai daugiau tik žvalgų ir patrulių susišaudymai. Strategine prasme nepastebėtas joks žymus vokiečių kariuomenės judėjimas. Nuo šiaurės jūros iki Konstancos ežero vokiečių sukoncentruotos divizijos jau du mėnesiai kaip nėra pakeitusios savo užimtų pozicijų. Pastebėtas tik silpnas vokiečių kariuomenės judėjimas prie Olandijos sienos.

* Esamomis žiniomis, pastebimas didelis aviacijos veikumas šiaurės jūroje. Britų lėktuvai, žvalgybos tikslais skraidydami viršum Vakarų Vokietijos sustiprintų salų, pastebėjo kelis vokiečių karo laivus ir susidūrė su daug didesniu skaičiumi vokiečių lėktuvų. Įvykęs smarkus mūšis.

Anglų lėktuvams tekę ne tik atsispirti vokiečių lėktuvams, bet taip pat atlaikyti priešlėktuvinių baterijų ir vokiečių karo laivų ugnį. Britų žiniomis, po 15 min. kautynių buvęs numuštas vienas vokiečių lėktuvas, o netrukus buvęs numušti dar trys lėktuvai. Britų pusėje vienas lėktuvas buvęs numuštas ir du lėktuvai dar nesugrižę.

* Vokiečių kariuomenės vyriausioji vadovybė pranešė, kad gruodžio 14 d. vienas anglų bombonešis mėginęs atskristi į Korkumo aerodromą, tačiau šis buvęs priverstas grįžti, net nesuspėjęs numesti bombų. Kiti anglų lėktuvai mėginę pulti Sylto salą. Keturios bombos pataikiusios į jūrą. Didesnio masto oro mūšyje prie šiaurinių Friesų salų vokiečių naikintuvai numušė 10 anglų lėktuvų, kurių iš viso buvę 20. Vienas vokiečių lėktuvas turėjo nusileisti. Apie šias oro kautynes iš autoritetingų anglų sluoksnių vėliau buvo pranešta, kad jose britai nustoję trijų lėktuvų. Vokiečių žiniomis, gruodžio 15 d. artilerija vakarų fronte veikė silpnai. Vokiečiai paėmė kelis prancūzų belaisvius. Anglų vokiečių patruliai nepastebėję.

* Vakarų fronte prasidėjo dideli oro mūšiai. Gruodžio 18 d. popiet 44 moderniausi britų lėktuvai mėgino pulti kai kurias Vokietijos šiaurės jūros pakraščio vietas. Tačiau į šiaurę nuo Helgolando juos pasitiko vokiečių lėktuvai ir išskaidė. Įvyko atkaklių oro kautynių vokiečių įlankoje. DNB turimomis žiniomis, buvo nušauti 34 anglai, neįskaitant lėktuvų, kurie buvę numušti anglų lėktuvams skrendant atgal. Numuštų anglų lėktuvų dalys jau buvusios išmestos į vokiečių salas. Dvieju anglų lėktuvų įgulos buvo paimtos į nelaisvę. Keliems anglų lėktuvams pavyko pasiekti Wilhelmhaveną, kur jie numetė tris bombas. Bombos nuostolių nepadarė. Lėktuvus priešlėktuvinių patrankų šaudymas nuvarė. Dvieju numuštų vokiečių lėktuvų įgulos nusileido su parašutais.

Britų admiraliteto pranešimu, pirmadienį britų bombonešiai atliko žvalgybinius skraidymus ties Helgolando įlanka su tikslu pulti kiekvieną jūroje sutiktą vokiečių karo laivą. Britų bombonešiai nesutiko jokio laivo, bet tarp jų ir vokiečių lėktuvų įvyko smarkios oro kautynės. 12 Messerschmidto tipo lėktuvų buvo numušta.

* DNB praneša, kad anglų radijas paskelbęs klaidingas žinias apie oro kovą prie Helgolando. Kompetentinguose vokiečių sluoksniuose pabrėžiama, kad vokiečių pranešimas apie oro kovą buvęs oficialus ir kad žinia, jog buvę numušti 34 anglų ir tik du vokiečių lėktuvai, atitinka tikrąją. Anglų paskelbta žinia, kad buvo numušti 12 vokiečių lėktuvų, esą pramanyta.

TRAGINGAI ŽUVO VOKIEČIŲ KREISERIS „GRAF SPEE“. Gruodžio 13 d. vokiečių kreiseris „Graf Spee“ Pietų Amerikos pakraščiuose susitiko su trimis anglų laivais. Tuojuo įvyko smarkios jūrų kautynės. Anglų kreiseriai buvo apgadinti, o „Graf Spee“, taip pat nukentėjęs, įplaukė į La Platos upės žiotis ir sustojo Montevideo uoste. Vokiečių kreiseriui buvo leista pasilikti uoste 75 val. Tuo tarpu anglų karo laivai laukė jo išplaukiant. Sekmadienio naktį „Graf Spee“ išplaukė į jūrą ir pats nusiskandino susisprogdindamas. Jūrininkus išgelbėjo kiti laivai. Vokiečių spauda smarkiai puola Urugvajų. Vok. vyriausybė pareiškusi protestą.

POLITIKOS APŽVALGA

SOVIETŲ SĄJUNGA IR TAUTŲ SĄJUNGA. Gruodžio 14 d. Tautų Sąjungos viešame posėdyje buvo paskelbtas pirmininko išeiktos rezoliucijos projektas, kuriuo Tautų Sąjungos taryba, sąryšyje su Suomijos kreipimusi į Tautų Sąjungą, pritaria: „1) pasmerkimui Sovietų Rusijos akcijos prieš Suomiją ir 2) pasiremiant pilnaties susirinkimo priimtos rezoliucijos motyvais, konstatuoja, kad Sovietų Rusija tuo paktu išskyrė save iš Tautų Sąjungos, pagal T. S. pakto 16-jo straipsnio ketvirtąjį skyrių. Iš to aiškėja, kad Sovietų Rusija dabar nebepriklauso Tautų Sąjungai“.

Šią rezoliuciją balsuojant, iš 40 narių 9 susilaikė: visų trijų Baltijos valstybių, trijų Skandinavijos valstybių, Bulgarijos, Kinijos ir Šveicarijos atstovai. Tuo metu SSSR tapo išbraukta iš Tautų Sąjungos.

SOVIETAU APIE ŽENEVOS NUTARIMUS. Sovietų sluoksnių požiūriu, „tas absurdiškas Tautų Sąjungos nutarimas sukelia ironišką šypsena ir tegali tik virsti jo nevykusių autorių kompromitacija“. Toliau pažymima, kad valdantieji Anglijos ir Prancūzijos sluoksniai, kurie padiktavo Tautų Sąjungos Tarybos priimtą rezoliuciją, neturi jokios,

MIELIEJI SKAITYTOJAI! Gaunate priešpaskutinį „Kario“ nr. KVIEČIAME VISUS IKI VIENO nedelsiant išsirašyti „KARI“ 1940 m. Iki I. 10. išsirašiusieji — gaus nemokamai gražų kalendorių

nei moralinės, nei formalinės teisės kalbėti apie Sovietų Rusijos agresiją ir tą „agresiją“ smerkti. Anglija ir Prancūzija jau nuo seniai laiko savo valdžioje milžiniškas teritorijas, jų užkariautas Azijoje ir Afrikoje. Jos neseniai kategoriškai atmetė Vokietijos taikos pasiūlymus, kuriais buvo norima baigti karą. Jos savo politiką grindžia karo tęsimu iki „laimėjimo“. Tuo būdu Prancūzijos ir Anglijos valdantieji sluoksniai yra netekę moralinės ir formalinės teisės kalbėti apie bet kokią agresiją, juo labiau, apie Sovietų Rusijos agresiją.

Toliau „Tassas“ patebi, kad santykiai tarp Sovietų Sąjungos ir Suomijos yra sureguliuoti tarpusavio pagalbos ir draugingumo paktu, sudarytu š. m. gruodžio 2 d. tarp Suomijos demokratinės respublikos liaudies vyriausybės ir Sovietų Rusijos vyriausybės. Ta sutartis visiškai garantuoja taikingus santykius tarp Sovietų Sąjungos ir Suomijos ir draugišku, abi šalis patenkinančiu būdu klausimus, patikrinančius Suomijos nepriklausomybę ir Leningrado saugumą. Ta sutartimi Sovietai perleidžia Suomijai 70.000 km² su daugiau kaip 100.000 žmonių, pakaitomis už Suomijos teritoriją, sudarančią mažiau kaip 4000 km² su maždaug 25.000 gyventojų.

Sovietų Rusijos sutartis su Suomijos respublika nerodo agresijos, bet atvirksčiai, taisyklingą ir draugingą politiką Suomijos atžvilgiu. Tos politikos tikslas yra patikrinti Suomijos nepriklausomybę ir sustiprinti jos galybę, išplečiant jos teritoriją. Toliau pabrėžiama, kad taiką tarp Sovietų Rusijos ir Suomijos visiškai patikrina abiejų valstybių tarpusavio pagalbos ir draugingumo sutartis.

„Tasso“ įvertinimo pabaigoje nurodoma, kokių machinacijų griebėsi anglai ir prancūzai, kad pasiektų savo tikslą. Iš 15 Tautų Sąjungos narių už Sovietų Rusijos pašalinimą balsavę tik 7. Esą, ir tiems balsams gauti, britai ir prancūzai griebėsi ypatingų machinacijų pakeisti Tautų Sąjungos narių sudėčiai. Iš septynių balsavusių trys atstovai buvę specialiai parinkti. Tokiomis skandalingomis machinacijomis Anglijos ir Prancūzijos atstovai galutinai atmetę Tautų Sąjungai savo gruodžio 14 d. nutarimu bet kokią politinę ar moralinę reikšmę.

GEN. LAIDONERIS APIE SAVO LANKYMASI MASKVOJE. Estijos kariuomenės vadas gen. Laidoneris grįžęs iš Maskvos per radiją pasakė kalbą, kurioje pažymėjo, kad sudarymas abipusiškos paramos pakto su Sovietų Sąjunga yra vienas iš didžiausių įvykių estų tautos ir valstybės paskutinio laiko gyvenime. Gen. Laidoneris taip pat paneigė visus gandus ir neteisingas žinias, kilusias jo kelionės metu ir pareiškė,

kad sąryšyje su Suomijos įvykiais Estijai nebuvo pastatyta jokių reikalavimų. Taip pat vadovaujantieji Sovietų Sąjungos asmenys mielai pritartę, kad Estija, kiek galėdama, sustiprintų savo gynimosi pajėgas. Šiuo atžvilgiu Sovietų Sąjunga suteiks materialinės paramos, kaip tas yra numatyta abipusiškos paramos pakte.

VOKIEČIŲ SPAUDA APIE LIETUVĄ. Visa eilė žymių Vokietijos dienraščių buvo idėję savo korespondento straipsnį apie Lietuvą. Pradžioje pažymėjus apie Baltijos valstybių sutartis su Sovietų Rusija, pabrėžiama, kad Lietuvos sena viltis — atgauti Vilnių — išsipildė. Lietuva, nepažeidusi oficialaus neutralumo, atgavo Vilniaus miestą su apylinkėmis ir ruožą teritorijos pagal Vilniaus—Daugpilio geležinkelį.

Toliau straipsnyje pažymima, kad susitarimo su Sovietų Rusija vykdymas vyksta be jokių nesusipratimų. Didelę naštą Lietuvai sudarą kelios dešimtys karo pabėgėlių. Gausi Lietuvoje žydų mažuma yra išskirta iš tarpininkavimo prekybos. Lietuva tai pasiekusi plačiai išsivysčiusia kooperatyvų sistema. Tą sistemą išplėtus Vilniaus krašte, ir čia žydai bus išstumti iš svarbiųjų ūkio šakų.

Naujoji lietuvių tvarka Vilniuje padariusi tikrą perversmą. Lietuvos visuomenė Vilniui nesigaili didelių aukų. Negalima esą abejoti, kad Lietuva Vilnių padarysianti tikra Lietuvos sostine. Kai kurių lenkų sluoksnių įžūlumas Vilniuje greitai nustosis savo reikšmės.

Lietuvos vidaus politika gavusi naują akstiną. Visos tautos jėgos koncentruojamos į Vilniaus įjungimą ir krašto ūkio stiprinimą. Lietuvos užsienio prekyboje labai svarbūs faktoriai esą Vokietija ir Sovietų Rusija. Apskritai pažymima, kad Baltijos valstybių priimtasis sprendimas esąs geriausias. Lietuvos užsienio politikos kryptis esanti aiški. Lietuva gali ramiu laukti didžiojo Europos konflikto pabaigos.

ANGLŲ SPAUDA APIE VILNIŲ. Iliustruotas anglų savaitraštis „The Sphere“ neseniai viename numeryje buvo idėjęs visą puslapį vaizdų ir teksto apie Lietuvos kariuomenės įžengimą į Vilnių. Straipsnyje, tarp kitko, rašoma, kad Vilnius 1920 m. buvo iš Lietuvos smurtu pagrobtas vietinių lenkų puču. Visą laiką Lietuva laikė savo sieną su Lenkija uždarytą. Tik prieš metus lenkai jėga privertė Lietuvą tą padėtį pakeisti. Toliau įvykęs triuškinantis Lenkijos žlugimas.

Aprašęs išpūdingą mūsų kariuomenės įžygiavimą, laikraštis pabrėžia, kad Lietuvos pareigonių energingi žygiai greitai atstatė tvarką mieste, kuris dabar patapęs Lietuvos gyvenimo centru ir žiūrįs į savo šviesesnę ateitį.

SPORTAS

IŠ L KLASĖS KREPŠINIO PIRMENYBIŲ. Gruodžio 12 d. buvo trejos L klasės krepšinio pirmenybių rungtynės. Vienos moterų ir dvejų vyrų. Moterų LFLS įveikė Aušrą 15:14 (6:3, 11:11). Šiomis rungtynėmis buvo baigtas moterų L klasės I ratas. Ir šiose paskutinėse rungtynėse meisteris LFLS pasirodė blogos formos, ypač buvo suskudęs puolimas ir nesisekė mėtyti. Bet už tai Aušra sukovojo labai gerai, antrame kėlinyje atgavo prarastus taškus ir galėjo rungtynes laimėti, jei būtų daugiau išnaudojusi baudas. Rungtynės normaliu laiku baigėsi 11:11, bet pratęsimu LFLS laimėjo 15:14. Vyrų grupėje meisteris CJSO sunkiai įveikė Aušrą 29:21 (15:12). Ir Grandis nugalėjo Taurą 27:14 (8:4).

Gruodžio 13 d. turėjusios būti L klasės krepšinio pirmenybių rungtynės tarp Karo Mokyklos ir ŠŠKovo neįvyko, nes ŠŠKovo ekipa į rungtynes neatvyko, todėl Karo Mokykla laimėjo 2 taškus be kovos.

Gruodžio 16 d. buvo dvejų vyrų L klasės krepšinio pirmenybių I rato paskutinės rungtynės. Karo Mokykla nugalėjo LGSF 34:23 (22:9) ir A. Technikos Mokykla įveikė Aušrą 28:18 (5:9).

I ratui pasibaigus ekipos rikiuojasi: vyrų grupėje: 1. CJSO rungt. 9, taškų 18, krepšių 302:186, 2. Karo Mokykla rungt. 9, taškų 14, krepšių 232:162, 3. Grandis rungt. 9, taškų 14, krepšių 245:194, 4. Aušra rungt. 9, taškų 10, krepšių 190:189, 5. IV gimnaz. rungt. 9, taškų 9, krepšių 208:214, 6. Tauras rungt. 9, taškų 8, krepšių 190:245, 7. LGSF rungt. 9, taškų 8, krepšių 208:214, 8. A.T.M. rungt. 9, taškų 6, krepšių

248:250, 9. LFLS rungt. 9, taškų 4, krepšių 182:221, 10. ŠŠKovas rungt. 9, taškų 0, krepšių 141:243.

Moterų grupėje: 1. LFLS rungt. 5, tšk. 10, krepš. 138:48, 2. LGSF rungt. 5, tšk. 8, krepš. 53:48, 3. Grandis rungt. 5, tšk. 6, krepš. 82:57, 4. CJSO rungt. 5, tšk. 4, krepš. 39:75, 5. Aušra rungt. 5, tšk. 2, krepš. 46:50, 6. Tauras rungt. 5, tšk. 0, krepš. 33:113.

GRANDIES SPORTO VAKARAS. Gruodžio 17 d. Kūno Kultūros Rūmų salėje buvo tradicinis Grandies sporto vakaras. Programą atliko Grandies klubo sportininkai ir sportininkės. Programoje buvo įvairi vyrų ir moterų mankšta, gimnastika prie įrankių, moterų mankšta su kuokeliais ir kita. Labai išpūdingai grandietės apsirengusios gražiai tautiniais drabužiais pašoko tautinius šokius. Be to, dar buvo krepšinio rungtynės dėl inž. Graurogko dovanos tarp Karo Mokyklos ir Grandies. Rungtynes laimėjo Karo Mokykla 24:13 (12:10). Karo Mokykla, laimėjusi rungtynes, laimėjo ir inž. Graurogko skirtą dovaną, kuri ir buvo įteikta programai pasibaigus.

KSS — ŠIAULIŲ RINKTINĖ 27:25. Gruodžio 16 d. Telšiuose viešėjo šiaulių miesto vyrų ir moterų krepšinio rinktinės ir sužaidė krepšinio rungtynes: moterys su Telšių moterų rinktine, vyrų su KSS ekipa. Tarp miestinėse moterų krepšinio rungtynėse Telšiai—Šiauliai po sunkios kovos pergalę išplėšė šiauliai 14:11.

Po moterų rungtynių sekė vyrų KSS — šiaulių rinktinės rungtynės. KSS po ilgesnės pertraukos pasirodė visai naujos sudėties, bet jau vienetas neblogai susižaidęs ir per šias rungtynes žaidimo iniciatyvą išlaikė savo rankose ir rungtynes laimėjo 27:25.

MOKYKLA IR KARIUOMENĖ

KALĖDOS PRIE GIRIOS

Gal kad taip neseniai sienos ir net žemė aplinkui mūsų namus drebėjo nuo patrankų šūvių. Užgimimo naktis atrodo tyli, kaip niekad. Gali pamanyti, kad karas sunaikino visa, kas buvo gyva, kas šaukė plyšavo ir net kas vos tik alsavimu rodė save išsiskiriant iš grumstų, iš šiaudų kuokštelės, iš medžio gabalo. Net nejauku, kai pamąstai. Nori sušukti visa gerkle, visa jėga, kad kas nors, gal iš kurio žemės krašto atsilieptų, duotų suprasti, kad dar yra gyvenimas, kad yra gyvų žmonių ir daiktų. Pridedu rankas prie lūpų, prasižioju, bet tyla išgąsčiu apima visą kūną. „Kas yra? — pusbalsiu klausiu savęs. Ir tik po to šnabždesio išsiblaškau iš tylos siautulio. Apsižvalgau aplinkui, akimis nubėgu mirgančiais žvaigždžių klodais ligi pačios pamiškės, kur visu blizgesiu ir tvyskėjimu pasipuošusi pro juodų eglų viršūnes išlipa aušrinė. Greit bus rytas, pagalvoju, ir vėl slenku į vidų, kad galėčiau prikelti brolių rarotams.

— Vacy, Vacy, — purtau jo papurusią galvelę. — Laikrodė sustojęs, bet aušrinė jau ateina.

Berņiukas, išgirdęs mano žodžius, pašoka, kaip įgeltas, nes rarotus pramiegoti būtų nepasisekęs Kalėdų sutikimas. Užgims Dievas, o žmogus nei nepajusi, nei pagalvoti neturėsi kada, jog didelė permaina įvyksta pasauly.

O lauke vis taip pat tylu. Jei nešigirdėtų mūsų žingsnių ir pakraščiuose nežibėtų mažyčiai žiburiukai, gal ir dabar vėl, kartu su broliuku, imtumėm galvoti, kad niekur nebėra nieko gyva.

Žiburių ima dar gausiau rodytis. Ir ten, kur buvo demarklinija ir anoj pusėj, kur dabar mūsų kaimynai atsidūrė naujų svetimųjų valdžioj, visur tik bliksi, tik mirkčioja. Ateina Kalėdos.

Kelias pasuka pamiške. Išilgai kelio vaikšto du kareiviai su šautuvais. Mes juos pasveikiname. Norisi palinkėti šventų Kalėdų, bet sunku kareivėliui taip staigiai tinkamą žodį surasti.

— Į rarotus, vyrai? — užkalbina mus, o broliukui vienas pirštine pabraukia per didelę kepurę.

— Į rarotus, — atsakom abu, kaip sutartine.

— Tai ir už mus nepamirškite pasimelsti.

Vienas paima, nulaužia nedidelę eglės šakelę ir paduoda broliukui.

— Žiūrėk, žvirbli, — padėk prie prakartėlės! Ir padėkok, kad vėl čia Lietuva, kaip buvus, kad mes vaikštom tais takais, kuriuos svetimos kojos mindžiodavo.

Kareivio žodžiuose skamba didelis pakilumas. Junti, kaip jis pats norėtų atsidurti prieš tą pačią prakartėlę, kaip širdingai melstus ir džiugiai dėkotų.

— Pasimelsim, — atsakau po kurio laiko.

Vėl pakeliame kepurės ir pamiške nuslenkame į tą pusę, kur toli aukštumoj matyti daugiau žiburių.

LAIŠKAS BROLIUI KARIUI

V. TAUČIUS

Laukiame Kalėdų,
Laukiame tavęs.
Grįžki pailsėti
Ir šventes atšvest.

Mes tau pasakysim,
Kas namie girdėt,
Tu gi — apie kraštą
Lietuvos Širdies.

Nebijok — priimsim,
Aš gerai žinau:
Seserėlė ruošia
Viską tau, tik tau.

Pasakysi viską,
Ką kely matei,
Kai į Vilniųėjai
Vilijos krantais.

Mums nevežki nieko —
Jokių dovanų,
Tiktai žemių žiupsnį
Iš Neries kalnų.

— Ką gi čia tau rašo Kalėdų senelis?..

Nueiname tiesiai prie prakartėlės. Broliukas ištraukia kišenėje suglamžytą šakutę ir padeda ją prie Kūdikėlio ties pat asiliuko kojomis. Žvakės spragsi ir taško prakartėlę vaškiu ir kvepiančiu vašku. Srovelė užbėga ir ant broliuko padėtos šakelės. Spygliai sujuda, ir juntame kaip pasklysta skanus spyglių ir vaško kvapelis, mūsų mintis dar labiau sujungias su prakartėle ir ten prie eglyno likusiais kareivėliais. Atrodo, kad mes visi kartu dabar meldžiamės ir dėkojame užgimusiam Dievui už atgijusią Lietuvą, už išlaisvintą mūsų kaimą ir visą Vilniaus kraštą. Kai kuri žvakė ima mirksėti, aš išsiblaškau ir užmirštu, kurioj vietoj malda nutrūko. Tada imu melstis už du kareivėlius prie girios ir už visus, kurių tiek daug praėjo mūsų keliais ir nutraukė ten, į šiaurės rytus, į Vilnių. Broliukas perbraukia nykščiu per akis, ir aš matau, kad jo veideliu iš lėto žemyn slenka pora stambių ašarų, o lūpos nežymiai virpa. Apsižvalgau aplinkui — ir kitų akyse žybcioja mažyčiai karoliukai — džiaugsmo ir išsilaisvinimo ašaros. Ak, kokios skirtingos šitos Kalėdos. Kasmet užgimdavo Dievas, kasmet visi rinkdavomės prie prakartėlės, ir mūsų pavargę žvilgsniai rūpestingai klausdavo, kada užgims naujas gyvenimas, kada mes nebebūsim paniekintieji, o laisvi Lietuvos vaikai. „Mes dabar laisvi, mes laimėję“, — kažkas kartoja krūtinės gilumoje. „Mes laisvi“, — galingai griežia vargonai ir šaukia visos bažnyčios giesmės. „Mes laisvi“ — šneka senuko kunigo lūpos, sveikindamos parapijiečius su šventomis Kalėdomis.

Paimame vėl eglės šakutę, vaškuotą ir kvepiančią iš po asiliuko kojų, galvodami, kad ji kareiviams pasakys, kokios brangios buvo šitos Kalėdos, koks geras ir gailėstingas Kūdikis atėjo į žemę, kuri taip neseniai drebėjo nuo patrankų šūvių ir granatų sprogo.

Kareivėliai paėmė šakelę, pasidalino pusiau ir žiūrėjo į vaškuotus spyglius.

Ir jie jautė, kad tikrai atėjo Kalėdos į visą Lietuvą ir į jų postą prie juodos ir didelės girios.

Vilnietė

Pasikalbėjimas su Kalėdų seneliu

JAUNIEJI, per karinio rengimo instruktorius organizuotai išsirašykime „Kari“ 1940 m!

TRUMPAS KŪČIŲ VAKARO VAIZDELIS KAREIVINĖSE

Sekmadienis. Gruodžio dvidešimt ketvirtoji diena. Tylus ir ramus Kūčių vakaras. N pulko rajone trimičius skelbia vakarienės metą. Iš kareivinių pasipila būriai vyrų ir skuba į valgyklą.

Valgykla. Dvi didelės ir gražiai išpuoštos salės, kurių viduryje stovi baltai užtiesti stalai. Gale stalų, visiems gerai matomoje vietoje, mirga įvairiaspalvėmis elektros lemputėmis nusagstyta Kalėdų eglutė.

Valgyklos laikrodis muša septynias. Už baltai patiestų stalų sėdi didžiulė karių šeima ir ruošiasi valgyti bendrą Kūčių vakarienę. Tik staiga vienas sėdėjusiųjų pakyla ir garsiai sukomanduoja:

— Stook! Ramiai!...

Į valgyklą įeina pulko vadas. Kartu su juo atvyksta ir kiti pulko karininkai.

— Pagerbta! — suskamba. Ir vėl visi susėda prie bendro Kūčių stalo...

— Kariai, — pakilęs iš savo vietos prabyla pulkininkas. — Ši vakarą man tenka maloni pareiga būti šios tradicinės Kūčių vakarienės šeimininku. Taigi, prisiminkime, kad šiandien visas tikintysis pasaulis tyliai susikaupęs simboliškai laukia didžiojo taikos, vienybės ir ramybės skelbėjo — Kristaus gimimo. To pat laukiame ir mes. Tad šią tradicinę Kūčių vakarienę siūlau pradėti Jo reikšminga malda: Tėve mūsų...

Ir, visiems sustojus ir bendrai sukalbėjus Viešpaties maldą, pulko vadas ima baltąjį Dievo pyragą — plotkelę, ją laužo ir dalina arčiau sėdintiems kariams.

Tačiau vos tik visiems susėdus ir pradėjus valgyti bendrą Kūčių vakarienę, gyventi bendra švenčių nuotaika, plačiai prasiveria valgyklos durys ir įeina baltais drabužiais apsišaisęs žilas Kalėdų senelis.

Valgykloje viskas staiga nutilsta. Tik ant sienos kabantis laikrodis savo įprastu taksėjimu vis žengia ir žengia tolyn. Visų karių dėmesys nukrypsta į lazda pasirėmusį senelį.

— Sveika, garbingoji karių šeima! — sustojęs ties valgyklos durimis prabyla senelis.

— Sveikas sveikas, tamsta seneli! — viens po kito linksmi nusiteikę atsakinėja už stalų sėdintieji kariai.

— Mieli, kariai, — pasisveikinęs toliau tęsia senelis, — jau daug metų keliauju po platųjį pasaulį, neaplenkdamas nei puošnių rūmų, nei sulinkusių pirkelių. Lygiai taip pat, kaip matot, neaplenkiau nė jūsų pilkųjų kazematų... O štai čia, šiame ryšuly, atnešiau jums kai kurių Kalėdų dovanėlių; kad ilgai ilgai prisimintumėt kariuomenėje švėstas prie bendro stalo Kūčias...

Baigęs tuos žodžius, senelis pasideda savo ryšulį ir, eidamas aplink stalus, dalina kariams įvairias dovanėles.

Karių tarpe vėl atgyja linksma ir gyva Kūčių vakaro nuotaika, prasideda bendros kalbos, sveikinimai, linkėjimai...

Ats. vrš. A. Valančius

TAURAGĖS MOKYTOJŲ SEMINARIJA

Š. m. gruodžio mėn. 9 dieną seminarijos šaulių vyrų būrys (III-jų ir IV-jų kursų mokiniai), vadovaujamas mokytojo ats. j. ltn. Medelio, dalyvavo su 7. p. p. daliniais kariniuose lauko manevruose. Šauliai seminaristai, susiskirstę dviem škyriais, manevruose dalyvavo kaip partizanai, kurie savo užduotį atliko gerai.

Susitvarkius ir darbą jau pradėjus vyrų šaulių būriui, sušūždo ir mergaitės: sušaukė steigiamąjį šaulių mergaičių susirinkimą ir išsirinko savo būrio tarybą. Tarybą sudaro šios šaulės: E. Žadeikytė, E. Feiferytė (abi IV kl. mok.); J. Ziencikaitė, A. Jakutyte (šios III k. mok.).

A. Kasputis

KARIUOMENĖS GYVENIMAS

D. GEN. PUNDZEVIČIUS IŠVYKO Į RYGĄ. Kariuomenės Štabo viršininkas d. gen. Pundzevičius buvo išvykęs Rygon revizituoti Latvijos Kariuomenės Štabo viršininką generolą Rozenšteiną, kuris pereitą mėnesį tuo pat tikslu lankėsi Kaune.

Kartu su štabo viršininku vyko Kariuomenės Štabo II Skyriaus viršininkas gen. št. plk. Dulksnys ir Latvijos karo attache Lietuvai gen. št. plk. ltn. Deglavs.

TRAGINGA A. A. LTN. MASAIČIO MIRTIS. Nemalonūs įspūdžiai suspaudžia kiekvieno žmogaus širdį visais atvejais, kada artimą, bent pažįstamą ar mylimą draugą išrinka kokia nors nelaimė. Bet yra ir sunkesnių įvykių, kurie paliečia ne vien tikrai paskiriems asmenims brangius žmones, bet visuomenės, organizacijos ar valstybės gyvavimui svarbos turinčius asmenis. Šios rūšies skaudū nelaimė gyvenimo puskelyje sutiko ir a. a. ltn. Masaitį Vladą.

Leitenantas Masaitis gimė 1909 m. gegužės 24 d. Raseinių aps., Girkalnio vls., Pamituvio kaime, pasiturinčių, susipratusių lietuvių šeimoje. Jo tėvai valdo 59 ha ūkį, kuris, palikimo keliu, turėjo Vladui atitekti. Gimnaziją baigė Raseiniuose 1931 m. pavasarį. 1931 m. rugsėjo 16 d. priimtas į P. L. P. Karo Mokyklos VII kariūnų-aspirantų laidą. Pažinęs karinį gyvenimą iš arčiau, jį pamilo ir nusprendė likti tikrosios tarnybos karininku. Kadangi buvo drausmingas ir pažangus moksle, iš aspirantų pereiti į kadro kariūnus kliūčių nebuvo, todėl 1932 m. rugpiučio 25 d., išlaikius nustatytus patikrinamuosius egzaminus, buvo priimtas į II (vyresnį) kursą. 1933 m. rugsėjo 15 d. baigė P. L. P. Karo Mokyklos XV-ją kadro karininkų laidą.

Baigęs Karo Mokyklą, tarnybai paskirtas atvyko į 7. p. Ž. Kun. Butegeidžio pulką. Šiame pulke tarnavo iki tragiškos savo mirties.

Leitenantas Masaitis Vladas buvo visada linksmo ūpo, energingas, švelnus ir draugioj mylimas. Tačiau jis buvo ir geras pareigonis, viršininkų akyse buvo vertinamas. Kaip tvarkingas darbininkas, be būrio vado pareigų, ėjo dar maisto tiekėjo pareigas, keliose įgulose buvo karių krautuvės vedėju, ramovės šeimininku ir t.t. Savo valdiniams buvo griežtas, bet teisingas. Valstybės ir pareigos reikalai gulėjo labai arti širdies.

Š. m. spalio mėn. drauge su pulku ltn. Masaitis dalyvavo antrame 7. p. pulko žygyje į Vilnių. Labai džiaugėsi turėdamas laimės dalyvauti istoriniame žygyje, jautriai išgyveno visos tautos pakilusių ūpą, o Vilniuje, ramiai žingsniuodamas pro Gedimino pilį ir Vytauto karstą, ne kartą jautė didžiausio pasitenkinimo, galėdamas būti naudingą savam kraštui.

Vilniuje su pulku išgyveno nuo spalio 28 d. iki gruodžio mėnesio pradžios. Šeima — jaunutė žmona ir vienu su puse metų mažas sūnelis Algimantas - Eduardas gyveno Kaune. Gruodžio 2 d., šeštadienį, gavęs pulko vado leidimą išvykti vieni dienai iš įgulos, šventadieniška nuotaika skubėjo į geležinkelių stotį, kad galėtų patekti į Kauną pas mylimą savo šeimą. Tačiau dar pačiame Vilniuje, staiga, einant siaura Trakų g-vė, vienos mūsų žmonės neblaivaus šoferio nebesuvaldomas krovinių automobilis užšoko ant šaligatvio ir kelis žmones sunkiai sužeidė. Jų tarpe sunkiausiai nukentėjo ltn. Masaitis: koja lūžo trijose vietose, stipriai sutrenkta galva ir viduriai.

Ltn. Masaitį iš nelaimės vietos tuojau nuvežė į Vilniaus universiteto kliniką ir suteikė pagalbą. Bet sužeidimas buvo sunkus. Nutekėjo daug kraujo. Pasirodė gangrenavimo žymės. Koją buvo nupiauta, bet neatgavęs sąmonės gruodžio 5 d. 15 val. mirė. Skrodimas parodė, jog galvoje ir viduriuose buvo išsiliejusio kraujo.

Ltn. Masaičio nelaimė sukrėtė visą pulką. Gruodžio 6 d. jo kūną rikiuotėje visi pulko karininkai palydėjo į Vilniaus geležinkelio stotį, nes laidoti numatyta Kaune. Gruodžio 6 d. 19 val. buvo pašarvotas Kauno įgulos bažnyčioje, gruodžio 7 d. atlaikytos pamaldos už jo vėlą, o 10,30 val. šūvių eilė jaunam, gražiausiam amžiuje, mirusiam mūsų kolegai atidavė paskutinę pagarbą.

J. N-as

ŠIAULIŲ ĮGULA. Gruodžio 9 d., prieš paleidžiant atsarginius, Šiaulių įgulos N. pulko kariai su artilerininkais įvykdė žygį į Bubius (18 km) ir tame rajone vykdė pratimą: batalionas ginantis. Priešą vaizdavo Padubysio rajono šauliai su priskirtu karių kadru. Šaulių uždavinys buvo išžvalgyti besiginantį priešą.

Po pratimų divizijos vadas pasisveikino su kariais ir šauliais ir pasakė kalbą, primindamas svarbias atsarginių pareigas, ragindamas pakartotas žinias nepamiršti, bet jas skleisti savo draugų tarpe. Paragino stoti į šaulių eiles, kad tuo būdu būtų sukarinta mūsų Tėvynė. Baigdamas div. vadas padėkojo kariams ir šauliams už pastangas, vykdamas jiems skirtus pratimus uždavinius.

Pažymėtina, kad šauliai, nors daug jų buvo kariuomenėje netarnavusių, bet jiems skirtus uždavinius vykdė gerai.

Gruodžio 10 d. pulko vadas daug atsargos karių už gerą žinojimą ir sąžiningą jiems skirtų pareigų ėjimą pakėlė į grandinio, j. puskarininkio ir puskarininkio laipsnius.

Psk. Gulbinskas

GERIEJI VAIDOTĖNŲ ŠAULIAI. 1939 metų priziniame šaudyme iš sunk. kulkosvaidžių pirmą vietą laimėjo 8 pėst. pulko 1. sunk. kulk. kuopos j. psk. Alfredas Michnevičius, už ką gavo sidabrinį laikrodį su grandinele ir „Geram šauliui“ ženklą. Be to, dar penki taikytojai gavo „Geram šauliui“ ženklus: eil. Vl. Jakus, eil. Vac. Janušas, eil. V. Rimkus, eil. Alfon. Sivakovas ir eilinis Bronius Šeferis. Dovanos jau įteiktos.

J. K.

8. PP kulkosvaidininkai už gerą šaudymą gavę ženklelį „Geram šauliui“. Sėdi iš kairės į dešinę: 1 eil. Vl. Jakus, 2. j. psk. Alfredas Michnevičius, 3. eil. A. Sivakovas. Stovi iš kairės į dešinę: 1. eil. Vac. Janušas, 2. Šeferis Bronius ir 3. Vincas Rimkus

KARO LAIVAS „PREZ. SMETONA“ PAGERBĖ ŽUVUSIUS PREKYBOS LAIVYNO JŪRININKUS.

Pirmadienio rytas atnešė mūsų karo laivo jūreiviams gražią saulėtą dieną ir žvarbų rytų vėją. Jūreivių tarpe kalbama ir džiaugiamasi, jog šiandien „eisime“ į jūrą. Ant laivo pakeliamos gelbėjimosi valtys. Smarkiau užrūksta laivo kaminas, dengdamas juodais dūmų kamuoliais jau baltas nuo sniego šventosios uosto pakrantes. Laivo vadas, duodamas laivo įgulai įvair. nurodymus, užėmė savo vietą komandavimo tiltelyje. Pasigirsta trumpos, bet aiškios vado komandos ir mašinoms veikiant, laivas, apsisukęs vietoje, apleidžia savo nuolatinę stovėjimo vietą.

Nors laivų kelias šventojoje nėra dar gerai nužymėtas ir molų angos gan siauros, bet laivas išmanevravo tvarkingai ir greitai.

Pajudėjus laivui, tuoj buvo nuleista priekinė laivo vėliavėlė — karuža, o ant užpakalinio stiebo pakilo gafelio karo laivyno vėliava.

Pasigirsta laivo sirenos atsisveikinimo garsas ir laivas jau už molų. Su karo laivu drauge išplaukė ir pasienio polic. laivas „Partizanas“.

Paplaukus porą jūrmylių nuo molų, laivas pasukamas kryptimi ant Palangos.

Tiltelyje vaikšto ramus laivo vadas, kuris kartkartėmis paliečia mašinų telegrafą, duodamas mašinoms įvair. įsakymus. Čia pat stovi laivo akys — šoniniai bortų sargybiniai, kurie stebi jūros horizontą, ir ką nors įtartino pastebėję, praneša vadui. Prie vairo stovi, čia į kompasą, čia į tolumą žiūrėdamas vienas iš „senių“ puskarininkių.

Greit iš akių dingsta artėjančios žiemos prieglobstyje pasilikusi baltuojanti šventoji. Tik „Partizanas“ vis lygia-grečiai mūsų laikosi, stengdamasis lygiuoti ir neatsilikti. Kai-rėje pusėje matosi vis nauji lietuviško pajūrio vaizdai. Staiga mašinos aptilsta, gavusios komandą, ir laivas sustoja jūroje netoli Palangos. Atlikę keletą pratimų su ginklais ir patikrinę kitus laivo įrengimus, ilgesnį laiką nenaudotus, grįžtame. Kitoje pusėje laivo sustoja „Partizanas“.

Raudona saulutė vis daugiau slepiasi už mėlynojo horizonto į jūrą gilyn. Ant laivo juto išrikiuojama laisva laivo igula. Atnešami trys žalių eglių šakų vainikai ir padedami priešais išrikiuotus jūreivius. Ateina laivo vadas. Laivūnas raportuoja. Viskas vyksta rimtoj ir išpūdingoj nuotaikoj. Išrikiuotajai igulai pritaikytą vakaro ir šios iškilmės rimčiai kalbą sako laivo vadas jūr. kpt. lt. Labanauskas. Vadas savo kalboje pamini neseniai tragingai žuvusius Liet. prekybos laivyno jūrininkus: šturmaną Požemecką, radiotelegrafistą Prapiestį ir jūrininką Kulikauską, kurie buvo dar visai jauni vyrai ir iš kurių Tėvynė tikėjosi daugiopos pasparties ir darbo mūsų jaunai jūrininkystei. Deja, jūrų viešpats Neptūnas reikalauja savo dalies ir iš Lietuvos jūrininkų šeimos. Žuvusiųjų auka tegul būsianti akstinu dar daugiau dirbti ir tegul vieną žuvusį stoja pavaduoti dešimt naujų.

Karo laivo igula, pagerbdama šiuos jaunus vyrus, sukomandavus, nusiėmė kepures, ir tyliu susikaupimu, mistiškoje nuotaikoje, prisiminė juos kaip savo pasišventimo aukas, kad kitiems mūsų žemės vaikams būtų geresnis rytojus.

Tuo tarpu trys eglių vainikai, nuleisti pagerbti žuvusius jūrininkus, bangų nešami nuplaukė nežinion...

Laivas pajudėjo. Saulutė buvo jau pasislėpusi jūroj, o švilpaujantis šaltas vėjas virš laivo stiebų ir iejų tebeskleistė vis šiurpulingesnius žiemos tonus. Pasigirdo Lietuvos karo laivyno jūrininkų maldos žodžiai. Jūreiviai, pakilusio jausmo kupini, sekė maldos žodžiais, prašydami Aukščiausiojo sutvirtinti jų valią, palaimos ir ramios nakties visiems Lietuvos jūrininkams ir jų namiškiams. Prašo, kad Aukščiausias padėtų jiems būti tvirtesniems už šio Tėvynės pašvęsto laivo plieną ir kad visuomet Dievas suteiktų užpelnytą ir teisingą pergalės Lietuvos vėliavai.

Po to iš jūrininkų krūtinių išsiveržė meliodingi himno garsai. „Prez. Smetonos“ ir „Partizano“ laivų igulos, himnui aidint, nuleido sava vėliavas.

Giliai širdyje nešiosis šiuos prisiminimus tie, kurie pirmą kartą matė šias senas jūrininkų tradicines ir prasmingas iškilmes.

Vadui grįžus į tiltelį, vėl smarkiau sujudėjo mašinos ir laivas, padaręs ties Palanga keletą apsisukimų, leidosi šventojoje.

Jūreiviai dalinosi šio išpūdingo žiemos plaukiojimo išpūdžiais, kai laivas šventosios ir Papensee švyturiams mirksint prožektoriais kelią į uostą, pasišviesdamas įplaukė į šventosios uostą.

Jūr. Vl. Šarauskas

PRIEŠLĒKTUVINĖ APSAUGOS RINKTINĖ. N. zenitinė baterijoj buvo surengtos varžybos „Pavyzdingam baterijos kariui“ nustatyti. Varžybose dalyvavo visi baterijos būtiniosios tarnybos puskarininkiai ir kareiviai. Varžybos tęsėsi 9 mėnesius ir buvo pravestos taškų sistema. Taškai buvo duodami už drausmingumą, gerą pamokų mokėjimą, gerą šaudymą, sportą, knygų skaitymą ir t. t., o už nedrausmingumą, apsileidimą, nepunktualumą, ginklų blogą priežiūrą ir kitką taškai buvo atskaitomi.

Varžybos baigėsi ir neapvylė dėtų į jas vilčių. Pirmąsias tris vietas laimėjo: j. psk. Vladas Plečkaitis, gr. Alfonsas Valašinas ir j. psk. Apolinaras Šmigelskis. Laimėjusiems pirmąsias vietas buvo įteiktos dovanos. Laimėjęs pirmąją vietą gavo gražų portsigarą, antrąją — gražiai įrištą 1938 metų „Kario“ komplektą, o kiti, laimėję pirmąsias vietas, dovanas knygomis.

Paskelbus š. m. „Kario“ Nr. 56 „Kario“ platinimo šūkį, sujudo visi senieji ir naujieji talkininkai rinkti senus bei naujus „Kario“ skaitytojus. Kaip girdėtis, tarp baterijų ir kuopų eina didelis lenktyniavimas — kas daugiau suburs „Kario“ šeimon skaitytojų. Daugelis prenumeruojasi ne tik „Kari“, bet ir kitus laikraščius. Tačiau didžiausią pasisekimą turi „Karys“, kurį kareiviai išrašo savo namuose likusiems broliukams bei sesutėms.

Daugelis tikrosios tarnybos ir atsargon išvykstančių karių Vilniaus krašto lietuviams paaukojo savo sauso maisto davinį bei muilo davinį. Už tą auką Vyriausias Vilniaus krašto lietuviams remti Komitetas atsiuntė padėkos raštą, kuris buvo daliniuose vakarinio patikrinimo metu perskaitytas kareiviams.

Priešlėktuvininkas

IŠLYDĖTI PAVYZDINGI 8. PP ATSARGINIAI. Šie metai ypač buvo gausūs šaukiamais atsarginiais, nes to reikalavo dabartinės aplinkybės. Kiek buvo pašaukta karinių pratimų pakartoti, visi stengėsi pasirodyti suprantą aukščiausią pilietinę pareigą ir sąžiningai jas atliko. Bet ši paskutinioji atsarginių laida ypač pavyzdingiausiai pasirodė. Nors šiai laidai oras buvo blogesnis, negu pirmosioms laidoms, bet pratimai nebuvo nutraukiami. Buvo vykdomi visada laukuose, purvynuose ir neretai pelkėse ir lietui lyjant. Ir vis dėlto pratimo pabaigoje, nors ir sušlapę, neparodydavo jokio nuovargio. Paklausti: „Ar nepavargote?“, — atsakydavo: „Kitos valstybės kraują lieja, gyvybes aukoja, alkį ir šaltį kenčia ir tai, tur būt, nesiskundžia, o mūsų manevriukai tik vieni juokai“. Nors iš tikrųjų būdavo ir sunkių pratimų. Be to, išvykdami į namus visi aukojo Ginklų Fondui ir vilniečiams šelpti.

Psk. J. Kasmauskas

Skaitome savo dalies sieninį laikraštį

ŠAULIŲ GYVENIMAS

ŠAULIŲ BŪRIŲ VADŲ TARNYBINIS SUVAŽIAVIMAS ZARASUOSE. Gruodžio 3 d. Zarasuose įvyko Zarasų šaulių rinktinės būrių vadų tarnybinis suvažiavimas, kurio metu rinktinės vadas plk. ltn. Pašilys padarė platų pranešimą apie numatomus kitiems metams šauliškuosius darbus ir davė būrių vadams reikiamų nurodymų. Vėliau buvo pasitarta ir visais kitais šaulinio darbo ir šaulių spaudos reikalais.

Taip pat buvo tartasi ir uniformos reikalu. Iš pranešimų paaiškėjo, kad dabartiniu metu rinktinėje yra uniformuotų šaulių 80%, bet dalis iš jų dar neturi milinių ar kaitinukų. Nusistatyta dėti pastangų, kad šauliai kaip nors įsigytų kailinukus ar milines.

Baigiant susirinkimą buvo dekoruoti pasižymėjimo ženklais apdovanotieji šauliai. Keletas šaulių buvo dekoruota Latvijos Aizsargų garbės ženklais.

Pr. K-ca

SAMSONAVA. Gruodžio mėn. pradžioje Samsonavos šaulių būrys atliko aukštesnės ir žemesnės klasės šaudymo pratimus. Sąlygas įvykdė apie 90% šaudžiusių šaulių. Nors šaudymo metu oras buvo blogas, bet šauliai aktingai šaudyme dalyvavo ir tarp šaudžiusių vyravo puiki nuotaika.

Pr. K-ca

DVIDEŠIMT METŲ ŠIAULIŲ MIESTĄ IŠGELBĖJUSIAI ŠAULIŲ KUOPAI. Gruodžio 8 d. Šiaulių miesto šaulių kuopa minėjo savo dvidešimtmečio sukaktį, surengdama iškilmingą minėjimą. Kuopos vadas P. Paliukas apžvelgė kuopos veiklą per dvidešimt metų. Kuopos šaulių teatras vaidino Andriulio 2 v. operetę „Viengungį“. Pademonstruoti keli sporto sekcijos dalykai, taiklus šaudymas į žvakės liepsną ir baletas „Paparčio žiedas“. Šaulių choras padainavo keletą dainų.

Pirmojo šios kuopos štabo dalyvės šaulės Z. Jasaitienės pasakojimu, kuopos sukaktis Šiaulių miestui yra labai reikšminga. Vaduojant šiaulius iš bermontininkų, kuopos (tuo laiku I partizanų būrio) partizanams teko surasti ir perkirpti Gubernijos priemiestyje elektros vielas, kurias bermontininkai buvo išvedę po žemėmis į didelius sprogstamųjų medžiagų sandėlius, numatytus pasitraukiant susprogdinti. Paties didžiojo sandėlio vielas perkirpo tada partizanas A. Šimkus, o mažesniojo sandėlio vielų surasti nepavyko ir vokiečiai jį susprogdino. Sprogimas buvo toks didelis, kad už keliolikos kilometrų kaimuose išbyrėjo langai, apie pačią sprogimo vietą neliko akmenų ant akmenų. Jei nebūtų pavykę laiku perkirpti didžiojo sandėlio vielų, tai vargu ar būtų likęs Šiaulių mieste nors vienas pastatas, nes tas sandėlis buvo keliariopai didesnis už susprogdintąjį. Šituo savo žygiu I partizanų būrys, vėliau pavirtęs į šaulių kuopą, įrašė savo vardą į Šiaulių miesto istoriją.

MOTERYS ŠAULĖS REMIA VILNIEČIUS. Žemės ūkio Ministerijos moterų šaulių būrio šaulės surinko 557 litus ir paaugojo Vilniaus rinktinės moterims šaulėms. Ta pačia proga to pat būrio vadė šaulė Vitkauskienė ministerijoje surinko drabužių, kuriuos išdalino Vilniaus lietuviams, kurie dėl lietuviybės buvo lenkų kalinami ir dabar paleisti į laisvę. Moterų šaulių garbės vadė Emilija Pūtviėnė Vilniaus rinktinės moterims šaulėms paaugojo 100 lt. Buv. Klaipėdos rinktinės moterų šaulių rėmėjų būrys Vilniaus moterų šaulių būriui paaugojo 306,80 lt.

ATS. PUSKARININKIAI MOKO NETARNAVUSIUS KARIUOMENĖJE ŠAULIUS Pavilkijo (Šakių r.) šaulių būry.

PAVARDŽIŲ ATLIETUVINIMO KLAUSIMAS šaulių tarpe labai aktualus. Kaišiadorių šaulių būrys nutarė paduoti pavardžių atlietuvinimo reikalu kolektyvinį prašymą-sąrašą.

APSIĖMĖ PAŠTO PUNKTO APTARNAVIMO DARBĄ Šilinės (Tauragės r.) šaulių būrio šauliai. Būrys organizuoja stygų orkestrą ir meno sekciją.

APIE KOVĄ SU SVETIMAJA PROPAGANDA IR ŠNIPINĖJIMU MŪSŲ KRAŠTE Želsvos (Marijampolės r.) šaulių būrio susirinkime skaitė paskaitą šaulys J. Lazauskas. Šaulė A. Žaliauskaitė skaitė referatą apie meną.

PER 500 KNYGŲ VILNIAUS KRAŠTO LIETUVIAMS PAAUKOJO, surinkę jas rinkliavos būdu, Ukmergės gimnazijos šauliai moksleiviai.

LITERATŪROS IR MUZIKOS VAKARĄ gruodžio 12 d. surengė Šiaulių miesto moterų šaulių būrys. Valstybinio Teatro artistai Ramanauskaitė, Rudzinskas ir Fedotas-Sipa-

vičius skaitė iš Kuosos-Aleksandriškio, Brazdžionio, Cvirkos ir Miškinio kūrinių. Šauliai paskaitė ištraukų iš Dovydeno „Brolių Domeikų“ ir S. Neries eilėraščių.

VILIJAMPOLĖS ŠAULIŲ KUOPOS MENO IR LITERATŪROS VAKARAS. Gruodžio 17 d. Vilijampolės šaulių kuopa šaulių namuose surengė meno ir literatūros vakarą. Programoje dalyvavo valst. teatro operos solistai, dramos aktoriai, rašytojai ir Vilijampolės šaulių kuopos choras.

Šio vakaro programos pasiklausyti iš visur suėjo daug šaulių bei visuomenės.

KAS NAUJA LIETUVOJE

40 METŲ „DAINOS“ DRAUGIJAI. Šiais metais 40 m. sukaktuvių sulaukė komp. J. Naujalio suorganizuota „Dainos“ draugija. Kadangi jos veikimas siekia toli už Nepriklausomybės dienų, tai suprantama, kiek sunkaus kelio jai teko nueiti ir kiek daug padaryta lietuvių tautinei dvasiai ugdyti, berengiant koncertus, vaidinimus ir muzikos vakarus. Iš „Dainos“ išaugo eilė lietuvių dainininkų ir muzikų. „Dainoj“ dirbo ir Kipras Petrauskas.

Šioms sukaktuvėms atžymėti dabartinis „Dainos“ choras gruodžio 16 d. Karininkų Ramovėj surengė koncertą. Jame, be choro, dalyvavo ir K. Petrauskas su V. Grigaitiene. Dabar draugijai vadovauja inž. Z. Bačelis, o chorui — J. Kudokas.

IŠTEIGTA KOOPERATYVŲ S-GA „LINAS“. Gruodžio 16 d. visos Lietuvos linų pramonininkai ir kooperatyvų atstovai įsteigė kooperatyvinę sąjungą „Linai“, kuri tvarkys krašto linų pramonę ir prekybą. S-ga veiks tokiais pačiais pagrindais, kaip ir „Maistas“, „Pienocentras“, „Lietūkis“. Įsištieigus minėtajai b-vei, tikimasi linų ūkį išauginti dideliu ūkiniu centru, iškeliant jį į pirmąsias mūsų ūkio šakų eiles. Į s-gos valdybą išrinkti: prof. Dr. J. Krikščiūnas, vyr. dir. P. Dagys, agr. Šabanavičius, agr. Leinartas ir doc. D. Budrys.

LITUANISTIKOS INSTITUTAS KELSIS Į VILNIŲ, nes jis arčiau yra susijęs su humanitarinių mokslų fakultetu ir priklauso nuo juose dirbančiųjų žmonių. Institutas išsikels ateinančių metų pradžioje.

DIDIEJI VILNIAUS ŠALDYTUVAI, kurie dar nėra baigti statyti, perimami finansų ministerijos žinion. Vėliau juos perims, greičiausia, „Pienocentras“.

150 DAINŲ ĮDAINAVO Į PLOKŠTELES dūkė Karolina Raklinavičienė, gyv. Raitininkų kaime, Merkinės vlsč. Ji iš viso moka apie 200 liaudies dainų.

VISOJE VILNIAUS SRITYJE PASAI jau išduodami. Daug žmonių atlietuvina savo pavardes. Kadangi yra tokių, kurių dokumentai per karą dingę, tai esti sunkumų su asmenybės išaiškinimu. Pasitaiko ir apgavysčių. Bet bus stengiamasi susekti neteisėtai įsigijusius pasus, nes pasas įsigalioja tik po 10 metų.

VILNIAUS „VARPO“ CHORAS, kuriam vadovauja J. Sinius, tapo šaulių S-gos choru.

TRYS FAKULTETAI Į VILNIŲ. Vytauto D. Universiteto dalį, kurią nutarta nukelti į Vilnių, sudaro trys fakultetai: teologijos-filosofijos, humanitarinis ir teisių. Šiuo metu baigiamas perimti Vilniaus universiteto turtas.

DR. J. ŠLIUPIUI GARBĖS DAKTARO DIPLOMAS buvo įteiktas gruodžio 11 d. Vytauto D. Universitete už nuopelnus kovoje dėl lietuviybės ir Lietuvos Nekriklausomybės atstatymo. Diplomą įteikė teisių fakultetas.

LAK KURSAI, parengti civilinės aviacijos lakūnų kandidatų laidai, jau veikia. Lanko apie 50.

SPECIALIOJI POLICIJA VILNIUJE jau organizuojasi. Ją sudarys judėjimo, mažamečių ir mokesčių policijos. Judėjimo policija jau dirba.

AUTOBUSAIS SUSISIEKIMAS SU VILNIUMI jau pradamas. Svarbiausiomis šakomis bus Ukmergė — Vilnius, Kaunas — Vilnius ir Alytus — Vilnius.

RAUDONOJO KRYŽIAUS DOVANOS. Šiomis dienomis Raud. Kryžius išsiuntinėjo Jaunimo Raud. Kryžiaus rateiliams kalėdinių dovanėlių, kurių atsiuntė Amerikos Raudonasis Kryžius. Įvairių dovanėlių išsiųsta apie 1.200 dėžučių.

KARINĖS ŽINIOS

LATVIJOS KARO MOKYKLOS SUKAKTUVĖS. Mokykla buvo įsteigta prieš 20 m., 1919. XII. 1 d. Mokyklą organizavo ir jai vadovavo kpt. Klinsons (dab. generolas). Pirmoji kariūnų (latviškai — kadetų) laida išbuvo mokykloje 5 mėn. Šią laidą baigė 300 jaunųjų karininkų. Pirmosios laidos kariūnams teko ir patiems dalyvauti kovose dėl Latvijos nepriklausomybės. Iš jų 14 nukauta kautynėse ir 28 sužeista, be to, dar sužeisti 2 mokyklos karininkai. 1924 m. mokykla gavo vėliavą. Baigę mokyklą karininkai susibūrė į draugiją, kuri leidžia mėnesinį žurnalą „Kadets“ (Kariūnas). Šiuo metu mokyklai vadovauja plk. Matens (paskirtas š. m. IX. 14 d.).

LENKŲ KARIUOMENĖS ŽLUGIMO PRIEŽASTYS. Tuo reikalu daug rašo užsienio spauda. Rašo ir lietuvių karinė spauda (Mūsų Žinynas, Kardas). Vokiečių savaitraštis „Deutsche Wehr“ pripažįsta, kad atskiros lenkų kariuomenės dalys kovojo didvyriškai ir parodė daug drąsos bei atkaklumo. Tačiau lenkų ginkluotųjų pajėgų kūrėjas maršalas Juozapas Pilsudskis neatkreipė tinkamo dėmesio į priešlėktuvinę ir prieštankinę apsaugą, į karo aviacijos stiprinimą. Lenkų pėstininkai ir artilerija, o ypač kavalerija, buvo tinkamai organizuota. Velionies Pilsudskio klaidų neatitaisė ir jo įpėdiniai. Lenkų visuomenei buvo visą laiką įkalbama, kad Pilsudskio sukurta kariuomenė geriausiai atitinkanti Lenkijos savybes ir reikalavimus. Tenka pastebėti, kad Pilsudskis iki D. karo kariuomenėje netarnavo, dirbo tik karinio rengimo organizacijose ir revoliuciniuose rateliuose. Karo metu Austro-Vengrijos kariuomenė Pilsudskis vadovavo lenkų legijonų pėst. brigadai. Lenkai plačiai demonstravo savo karines pajėgas. 1938 jiems pavyko priversti Lietuvą užmegsti santykius su Lenkija, o iš Čekoslovakijos atplėšti net teritorijos dalį. Vokiečių karines jėgas lenkų propaganda laikydavo menkomis, lenkų visuomenė buvo įsitikinusi, kad Lenkija sėkmingai priešinsis Vokietijai. Taigi, lenkai net neturėjo drąsos realiai įvertinti savo kaimynų bei priešų pajėgumo. Ir Lenkija neišlaikė snūgio...

VOKIEČIŲ ĮTVIRTINIMAI VAKARŲ PASIENYJE. Tuo tarpu nei vokiečių, nei prancūzų įtvirtinimų linijos nebuvo mėginta pralaužti. Tarp tų linijų eina tik patrulių karas ir susišaudo artilerija. Apie vokiečių įtvirtinimų statybą, pavadintą „Vakarų pylimo“ statyba, rašo vokiečių karinis savaitraštis „Militär-Wochenblatt“. Įtvirtinimų statybai buvo panaudoti visi laisvi darbininkai ir bedarbiai. Statant įtvirtinimus, krašte bedarbių nebuvo, teko net atimti dalį darbininkų iš mažesnės reikšmės ir svarbios pramonės įmonių. Cemento apdirbimo mašinoms teko apdirbti apie 6.000.000 to cemento. Įtvirtinimams sunaudota 695.000 m³ medžio. Traukiniai kasdien atveždavo į Vokietijos vakarus 6.000—8.000 vagonų statybai reikalingos medžiagos, o, be to, statybos vadovybė turėjo savo valdžioje dar daugiau kaip 15.000 sunkvežimių. Prieštankinės kliūtys laikomos nepraieinamomis, bet sunku bus nugalėti ir vielų kliūtis: joms teko sunaudoti arti 3.000.000 ritinių vielos. Vokietijos vakaruose išaugo 50 km gilumo įsitvirtinimų juosta, geležies ir betono juosta. Tai brangiai atsiėjo, vokiečiams teko išsižadėti daug ko, bet užtat dabar jie turi patikimą apsaugą iš vakarų pusės. „Vakarų pylimas“ laikomas nenugalimu.

KARINIS RAITININKŲ RENGIMAS. Vokietijoje nacionalsocialistų karinės organizacijos rūpinasi ir karinių raitininkų mokymu. Jaunuoliai pratinami elgtis su arkliu, mokomi jodinėjimo ir išlaiko tam tikrus egzaminus. Po to jaunuoliai gauna valstybės raitininko pažymėjimą — „Reichs-Reiterschein“. Pastebėta, kad turį tokį pažymėjimą naujokai, stoję į kavalerijos pulkus, sudaro puikiausį papildymą: jie greit ir lengvai išmokomi. „Militär-Wochenblatt“ žurnale reiškiamas pageidavimas, kad visi kavalerijos naujokai būtų parengti raitelio tarnybai iš anksto ir atsineštų į kariuomenę raitininko pažymėjimą.

PĖSTININKŲ GINKLAI 1914—1939 m. 1914 m., kai prasidėjo Didysis karas, prancūzų pėstininkai buvo ginkluoti šautuvais, kulkosvaidininkai — mušketais, karininkai ir dalis puskarininkų — pistoletais. Pulke buvo tik 6 s. kulkosvaidžiai. Trijų batalionų pulkas per minutę kautynėse galėjo paleisti į priešą 30.900 kulku, arba 395 kg metalo. Karo metu buvo patobulinti šautuvai ir mušketai, revolverius pakeitė automatiniai pistoletai, atsirado l. kulkosvaidžiai, rankinės ir šautuvinės granatos, minosvaidžiai ir patrankėlės. Karo pa-

baigoje pulke buvo jau 36 s. kulkosvaidžiai. 1918 m. per minutę pulkas galėjo iššauti jau 751 kg metalo (t. y. kulku ir sviedinių). Karui pasibaigus patobulinti l. kulkosvaidžiai, minosvaidžiai, įvesti prieštankiniai ir priešlėktuviniai pabūklai, patobulintos rankinės granatos; atsirado pistoletai — kulkosvaidžiai. Dabartiniu laiku prancūzų pėstininkų pulkas per 1 minutę iššauna jau apie 1500 kg metalo. „Prancūzų pėstininkų ginklavimas yra moderniausias“, — tvirtina prancūzų pėstininkų žurnalas „La Revue d'Infanterie“.

ARTILERIJA AR AVIACIJA? Vokiečių spaudoje buvo iškelta mintis, ar negalėtų aviacija kautynių lauke pavaduoti artilerijos ugnį ir prieš užnugaryje pavaduoti toli šaudančią artileriją. Tačiau paskutiniųjų karų (Ispanijos, vokiečių-lenkų) patyrimas rodo artilerijos pirmenybes. Pasirodo, kad šaudymas pabūklais iš aviacijos lėktuvų dar nėra pakankamai taiklus. Kartais artileriją gali pavaduoti bombonešiai, tačiau masinis jų panaudojimas gali būti labai nuostolingas aviacijai. Be to, artilerija gali veikti blogame ore, naktį ir rūke. Aviacija tokiais atvejais neveikia, tai rodo ir Sovietų-suomių karo pavyzdys. Artilerija šaudo iš gerai paslėptų pozicijų, pabūklus sunku pastebėti ir surasti. Tuo tarpu lėktuvai matomi iš visų pusių. Lėktuvų puolimas trunka trumpą laiką, artilerija gali šaudyti visą laiką. Artilerijai lengviau bendradarbiauti su pėstininkais ir remti juos; aviacija atlieka šiuos uždavinius sunkiau. Aviacija gali veikti žymiai didesniais atstumais kaip artilerija. „Mūsų Žinynas“, duodamas spaudos santrauką, rašo, kad aviacija gali tik iš dalies pakeisti artileriją.

NAUJIEJI LEIDINIAI

SPAUDOS FONDAS ATSIUNTĖ PAMINĖTI:

H. Stendhal — **RAUDONA IR JUODA.** Romanas, XIX amžiaus kronika, klasiškas kūrinys. Visame pasaulyje išgarsėjęs aukštos literatūrinės vertės įdomus veikalas. Geriausia verstinės literatūros naujiena, dailus leidinys. Vertė P. Cvirka ir A. Šimėnas. „Literatūros Panteono“ 31 nr. I t. 380 psl. Lt. 4,—.

FARADIEJAUS gyvenimas ir darbai. Sudarė Stasys Dabušis. Iš elektromagnetinės istorijos. Mokslo populiarizacija. Iliustruotas leid. 328 psl. Lt. 5,—. Sukrauta Spaudos Fonde.

PADĖKA

Plk. ltn. Vyt. Steponaičiui už 400 knygų auką Sintautų šaulių būrio bibliotekai reiškiamame nuoširdžią šaulinę padėką. 2 Sintautų šaulių būrio vadas ir taryba

REDAKCIJOS ATSAKYMAI

Br. Petkūnui. Už honorarą išrašytas „Karys“ visiems 1940 m. Tamstos adresu ir visiems 1940 ir 1941 m. J. Petrausko adresu. Be to, Tamstai dar bus atsiųstas ir kišeninis karių kalendorius 1940 m., kai išeis iš spaudos. Sieninis kalendorius bus savaime atsiųstas kaip metiniam „Kario“ prenumeratoriui, išsirašiusiam jį iki sausio 10 d.

Vaclovui Šopai. Prašomus numerius išsiųsime. Kalendorių negalėjome išsiųsti, nes jų buvo pritrūkę ir vėliau išsirašiusieji, nors ir iki vasario 1 d., jau nebegavo. „Skautų Aido“ adresas: „Skautų Aidas“. Nepriklausomybės aikštė Nr. 4. Kaunas. Kaina metams: jaunesniesiems skautams — 2,75 lt., skautams — 4 lt. ir neskautams — 5 lt.

J. Baškiui. Atsiųsti galvosūkių netiks. Juos sustatant, turi būti prisilaikoma didelio tikslumo.

J. Stančiui. Jeigu yra honoraro, galima už jį išrašyti „Karys“. Tuo reikalu parašykite. Pageidaujama, kad pažymėtumėte kuriuose „Kario“ numeriuose buvo idėtos Tamstos korespondencijos. Tai žymiai palengvintumėte administracijos darbą, kuri apie Naujus Metus ir taip turi gana daug darbo.

Ign. Š-kiui. Vieną galvosūkį dedame. Šarados netiks.

GALVOSŪKIAI

GALVOSŪKIS NR. 38 (Vrt. 1 tšk.)

Sugalvoti šios prasmės žodžius: 1. Ūkiškas įrankis. 2. Kario aprangos dalis. 3. Raitininkui reikalingas. 4. Senovės valstybė. 5. Brangiausias daiktas. 6. Šaudmena.

Surašius žodžius, pirmutiniais skiemens bei raidės turi sudaryti reikšmingą posakį.

Ign. Š-kiui

ŠACHMATAI

Barono Miunchhauseno pasakojimai

Susitikimas su Filidoru

1751 m. buvau Paryžiuje priskirtas prie barono Manteifelio, kurs buvo Versalyje Bavarijos kurfiursto pasiuntinū.

Kartą baronas Manteifelis pasišaukė mane, ir labai susijaudinęs pareiškė: — „barone Miunchhausene, jūmyse mano visa viltis. Štai čia yra paketas, kuris turi būti pristatytas jo didenybei Bavarijos kurfiurstui ne vėliau kaip savaitės pabaigoje. Jei jūs pavėluosite — visa Europa nugarmės į ugnies pragarą. Lėkite kaip demonas, nes jūsų rankose Europos likimas“.

Daugiau kaip du šimtai mylių skyrė mane nuo Miuncheno. Su pagarba paėmiau paketą ir jau po valandos manęs nebuvo Paryžiuje. Naktimis užmigdavau trankomoj karietoj, d.enomis raitas ir važiuotas dūmiau toliau visas sudulkėjęs, purvinas. Įvairūs pavojai ir kliūtys nuolat persekiojo mane. Netoli Kolblenco užpuolė 12 plėšikų ir kai 6 iš jų nudėjau, o kiti pabėgo, vėl galėjau tęsti savo kelionę. Tik nepaskendęs laike vieno persikėlimo per upę, šiaip taip pasiekiau Ulmą. Pakeitęs arkli ir sukaukęs visas jėgas, puoliau toliau, nes paskutinioji mano kelionės diena baigėsi. Bet štai po pasiutusio lėkimo mano visas putotas arklys staiga krito iš nuovargio. Šiaip taip pasiekiau artimiausią pašto stotį ir pareikalavau arklių ir karietos. Bet gavau atsakymą, kad nei arklių nei karietos nėra. „Kai tai nėra — surikau susijaudinęs, — o čia kas?“ — parodžiau jam pakinkytą karietą. — „Tai priklauso vienam ponui — atsakė paštininkas, — štai čia jo kambarys ir jei norite tarkitės su juo pats“.

Nieko nelaukęs puoliau į kambarį, kur pamačiau jauną žmogų, kurs pakilo manęs pasitikti. — „Klausykite, pone, man reikalingas jūsų arklys ir karieta“ — „Galimas daiktas, kad tamstai reikia, bet man nemažiau jie reikalingi“.

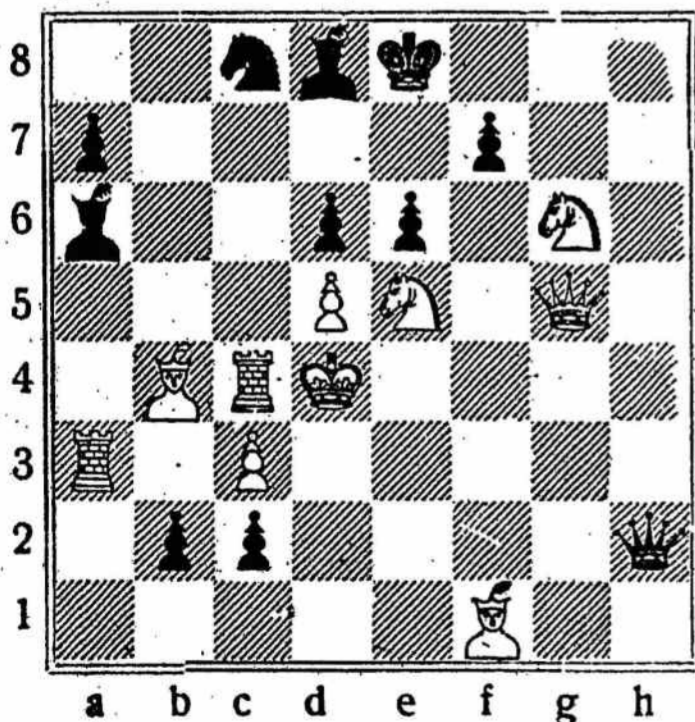
„Bet aš skubu su nepaprastai svarbia ir skubia misija, perleiskite man juos“. — „Jokiu būdu, nes aš taip pat skubu“.

Netekęs vilties dairiaus aplink. Artėjo vakaras ir jei negausiu arklio, mano misija bus neatlikta. Nepažįstamojo kambarėje, tarp kitko, kampe pamačiau šachmatų staliuką su suverstomis figūromis ir man kilo geniali mintis: — „Štai išėitis, gerbiamasis — tariau aš — sulošime partiją šachmatų dėl mūsų ginčo objekto. Išlošęs gaus arkli ir karietą, o pralošęs liks nuobodžiauti šioj nelemtoj stotelėj“. Jis kurį laiką svyravo, po to su šypsena tarė: — „Gerai, aš sutinku, bet laikau savo pareiga jus išpėti, kad mane vadina Filidoru“.

Šaltas prakaitas išpylė mane. Šį vardą buvau girdėjęs, nes tai buvo pirmojo pasaulinio šachmatininko vardas. Bet pasirinkimo nebuvo, o ir trauktis nemėgau.

„Mane vadina baronu Miunchhausenu — išdidžiai atsakiau — ir aš savo pasiūlijimo neatsiimu“.

Mes susėdome prie stalo. Aš lošiau aštriai. Palikęs savo karalių be apsaugos, visomis jėgomis puoliau juodųjų karalių ir kurį laiką net jaučiau savo pergale, bet mano priešas buvo nepaprastai akylus. Apgynęs savo karalių, jis po didelių aukų pravedė savo du pėstininkus į antrą liniją (žiūr. diagr.).

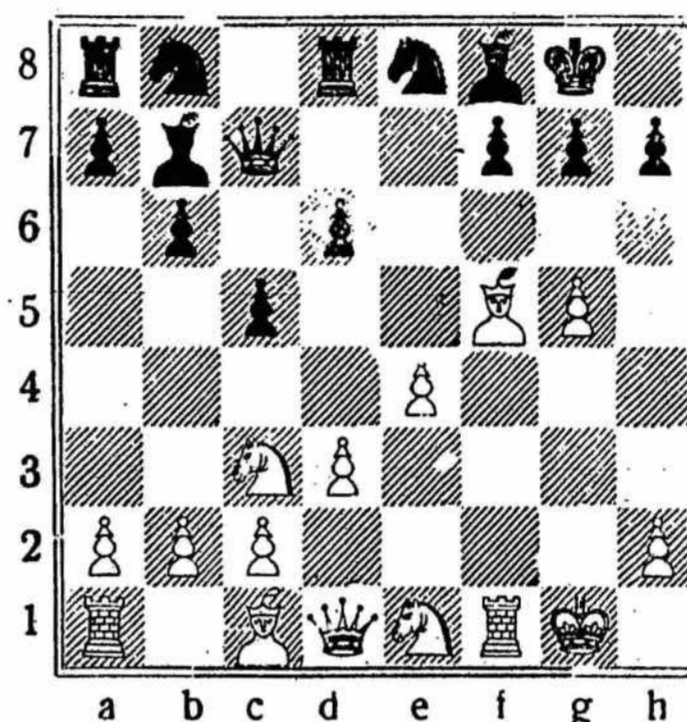

1. Vg5:d8+ Ke8:d8 2. Bc4:c8+ Kd8:c8 (juodieji negali mušti bokšto rikiu dėl mato per 3 ėjimus). 3. Rf1:a6+. Čia Filidoras susimastė. Bet pastebėjęs, kad po Kc7 seks 4. Ra5+ Kb8 5. Bb3+ Ka8 6. Rb7+ Kb8 7. Žc6×, paskubėjo sulošti 3... Kc8—b8. Sekė 4. Že5—c6+ Kb8—a8 5. Ra6—b7+ Ka8:b7 6. Ba3:a7+ Kb7—b6 7. Rb4—a5+ Kb6—b5 8. c3—c4+ Kb5—a4 9. Ra5—b4+ Ka4—b3 10. Ba7—a3×.

Filidoras atsistojo susijaudinęs. Jis bandė kažką sakyti, bet aš jo jau negirdėjau, nes po 5 minučių jo arkliais lėkiau į Miuncheną. Vertingasis paketas buvo pristatytas laiku — Europos taika buvo išgelbėta, o Manteifelis ir aš gavome pagyrimus.

Kombinacinis žaidimas

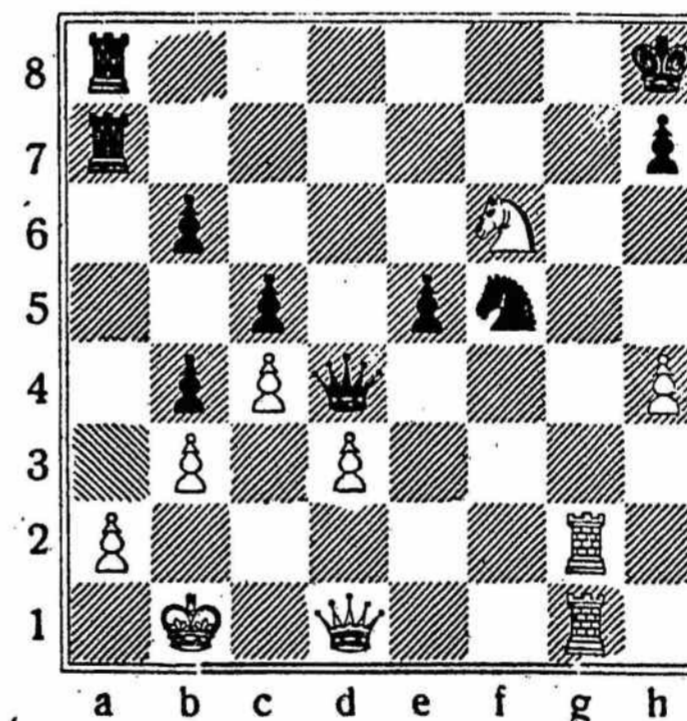
Partijos pradžioje (debiute) ir iš dalies pabaigoje (endšpili) žaidėjas vadovaujasi daugiau teoretiniais nagrinėjimais. Teorijos tikslūs apskaičiavimai padeda šachmatininkams be didelio vargo jau žinomais keliais nustatyti gaires būsimajai kovai. Visai kitas reikalas vidurio žaidime. Maždaug po 10—15 teoretinių ėjimų seka vidurio žaidimas (mitelšpilis), kur dėl milijoninių naujų kombinacijų galimybių tikslūs apskaičiavimai jau nebeįmanomi. Šachmatininkai privalo vadovautis ne teoretiniais samprotavimais, bet jau savo intuicija, mokėjimu paversti kiekvieną padėtį kombinaciniu kovos lauku. Kaip tik šioje partijos stadijoje pasireiškia individualinis žaidėjų meistriskumas ir šachmatų žaidimo grožis.

Kad vaizdžiau apibūdintume kombinacijų reikšmę šachmatų partijoje, duosime keletą pavyzdžių:

Baltieji gal ir turi šioji tokį pozicinį pranašumą, bet jie negali delsti ir turi energingai veikti (žiūr. 1 diagr.). Juodųjų grasinimas!... g7—g6 su sekančiu d6—d5 žada jiems visišką išsilaisvinimą. Baltųjų vadas atranda čia žavėtiną kombinacinį tęsinį: 1. Rf5:h7+!! Kg8:h7 2. Vd1—h5+ Kf7—g8 3. Bf1:f7!! Vc7:f7 4. g5—g6 ir juodieji priversti atiduoti valdovę, nes kitaip negali atremti mato (Vh5—d7×).

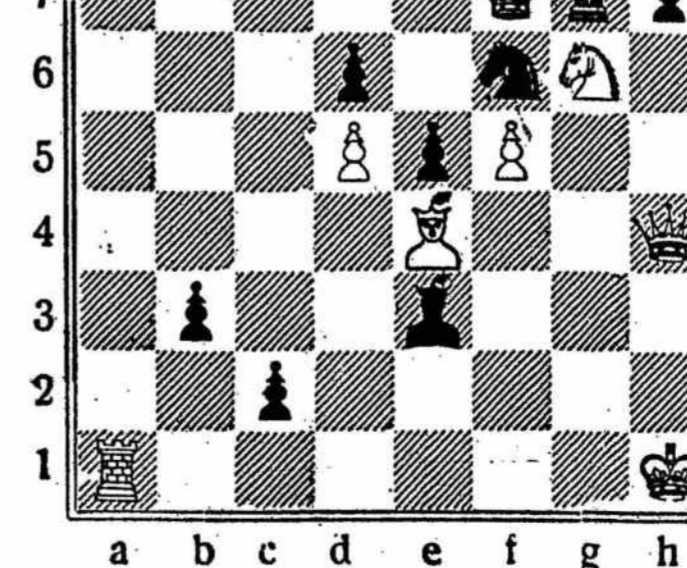
Abudu priešininkai negailestingai puola karalių padėčių sparnuose — baltieji karaliaus sparne, juodieji — valdovės. Panašūs puolimai objektyviai sunkiai įvertinami. Praktika parodė, kad šios rūšies puolimuose laimi toji pusė, kuri yra sutraukusi daugiau pajėgų lemiamam smūgiui.

Nurodytoje padėtyje (žiūr. 2 diagr.) baltieji turi tiesioginį grasinimą 3g2—g8+ su sekančiu matu. Juodųjų pasyvus apsigynimo ėjimas Žf5—h6 duotų baltiesiems laiko pergrupuoti savo figūras (Žf6—e4 su grasinimu Vd1—f3—f6) juodiesiems pavojingam puolimui. Kadangi juodųjų pajėgos puolimui pakankamai didelės, jie pradeda energingai: 1... Žf5—g3!! 2. Bg2:g3 (baltieji visai nepastebi juodųjų gudrybių!) 2...Vd4—a1+!! 3. Kb1:a1 Ba7:a2+ 4. Ka1—b1 Ba2—a1+ ir matas sekančiu ėjimu. Netikėta ir graži partijos taša!

Kombinacinis tęsinys dažnai duoda ir visai beviltiškoje padėtyje pataisyti partiją, o neretai ir laimėti. Labai charakteringa yra ši padėtis (žiūr. 3 diagr.). Niekas, tur būt, neabejotų dėl juodųjų greito laimėjimo, nes mėginimas Ba1—a8+ Žf6—e8 tik vienu ėjimu užtęstų beviltišką kovą. Bet štai baltieji sulošė 1. Vh4:f6!! Juodieji negali lošti 1... Vf7:f6, nes po 2. Ba1—a8+ Kg8—f7 sektų 3. Ba8—f8 matas! Kitas mėginimas! 1... Vf7—e8 taip pat nepadaeda juodiesiems, nes baltieji tęsinu 2. Vf6—e6+! Ve8:e6 3. Ba1—a8+ duos matą kaip ir 1-me variante. Kas gi belieka juodiesiems daryti? Išsigelbėjimo jau nėra. Juodieji sulošė dar 1... c2—c1 Valdovė+, bet ir tuomet po 2. Ba1:c1 Vf7—e8 sekė energingas 3. Bc1—c7!! Bg8:c8 3. Vf6—h8+ Kg8—f7 4. Vh8:h7+ Kf7—f6 5. Vh7:c7 ir juodieji pasidavė, nes dėl žymaus medžiaginio pralošimo jų padėtis pasidarė beviltiška.

Šis pavyzdys rado, kad laimi tas, kuris suras aštriausį tęsinį, duodantį didžiausių materialinių laimėjimų.

Šis pavyzdys rado, kad laimi tas, kuris suras aštriausį tęsinį, duodantį didžiausių materialinių laimėjimų.

§ 1

Nuo Kūčių dienos laikinai pradėjau eiti Kalėdų Senelio pareigas.

Pamatas: š. m. kalendorius ir kuopos vado šaukimas į raštinę.

§ 2

Ūkvedys išduos man dviejų metrų žilą barzdą, raudonus kailinius, medinį kardą, popierinius ordinus, napoleoniškus laipsnius ir tikrus pentinus. Liežuvį turiu nuosavą.

§ 3

Skelbiu šeštadienį didžiąją ruošą. Kareivinių sienas iš lauko pusės nuplauti karštu vandeniu. Rajono takus, ypatin-gai kur aš vaikščiosiu, išbarstyti ne smėliu, bet geresnėm smulkmenom.

§ 4

Po ruošos tris dienas jokių užsiėmimų nedaryti. Gimnastikos įrankių metalines dalis, kad nesurūdytų, ištepti vazelinu. Mokymo aikštę išpilti šaltu vandeniu ir paversti čiuožykla. Šautuvų spynas užrakinti. Kuopos rytais nekelti.

§ 5

Per rytinį patikrinimą būrininkai patikrins, ar visi turi asmens ženklus. Po patikrinimo visus tuojau siųsti į miestą pasivaikščioti. Lauko tvarkininkui žiūrėti, kad rajono vartai kuo plačiausiai būtų atidaryti.

§ 6

Per Kūčių vakarienę skelbiu kuopai egzaminus. Atsi-nešiu ožio ragą. Vargas bus tam, ką suraitysiu...

§ 7

Virėjui įsakau parodyti aukštą virimo techniką ir cuk-raus negailėti. Už aguonos grūdėlio prisvilinimą pažemin-siu nuo katilo. Įsakau taip privaišinti kuopą, kad man nė vienas neapsiverstų ant turniko.

§ 8

Sargybiniams ir sargams aguonų neduoti.

§ 9

Paleistus atostogų raštininkui įsakau išbraukti raudonu rašalu iš Kalėdų Senelio terbos.

§ 10

Per Kalėdas bulvių neskusti (žiūr. § 4).

Originale pasirašė: *Kalėdų Senelis*

Nuorašas tikras: pasirašė *Senelio Adjutantas*

ANIS

Kalėdos ir mano biudžetas

— Kalėdos — ūkininkams bėdos, — pasakytų koks nors Grybuišis nuo Josvainių, — o ne tau, šaipoke, raudonskruosti kareivi!

Ir kai dar kraipytum galvą ir bandytum pralaužti Grybuišio frontą, jis išpūstų padvigubintą dūmą, o gal ir nusispiautų.

— Kokios tau bėdos? — prabilėtų jis, kaip gera artilerija. — Sočiai pavalgęs, apsirengęs, jaunas ir žvalus kaip vijurkas. Nė tau bernai, nė mergos rūpi...

Ir šyptelėjęs pridėtų.

— Mergos tai gal ir rūpi, bet tik ne darbui dirbti, o pakrizenti, pažaisti... — Ir nusijuoktų gudriai primerkęs akį.

Taigi, gal ir netikėtų Grybuišis, bet faktas kaip grybas, kad per šias Kalėdas mane bėdos apšėdo.

Pirmą Kalėdų dieną susidūriau su biudžetu ateinantiems metams.

— Ką tu, sako man biudžetas, tampydamas už trečios sagos, — ką tu, brolau, su manim darai?

— Nu nieko, — mirkčioju ir stengiuos saldžiai šypso-tis, — nieko blogo... Nėpyk, drauguži, biudžetėli! — No-rėjau prieteliškai paplot per petį ir viską nuleisti juokais, bet jis susiraukė ir sudavė man per ranką.

— Drauguži... — Gaižiai pamėgdžiojo. — Koks tu man, biesą, draugužis, jei iš manęs aiškų skeletą darai?!

— Trupučiuką!.. Išsirašei „Kari“ sau ir namiškiams. — Ką gi padarysi, kad reikia.

O biudžetas:

— Gal ir dvarą pirkti reikia? O gal trijų aukštų mūrą?

Gerai, kad atėjo „Karys“ ir sustojo prieš mano biudžetą visam savo gražume. Susižavėjo biudžetas:

— Ma, tave bala, — sako, — gal ir gerai padarei. Bet dabar tai jau gana!

Susitaikėm. O rytojaus dieną gaunu pusbrolio laišką. Taip ir taip, rašo — visi sveiki, Kalėdoms alų gamina. Klausinėja, kas kariuomenėj girdėti, kaip gyvenū, kaip darbas eina ir t. t.

Biudžetas pažiūrėjo, pažiūrėjo į laišką ir sako:

— Imsi, ko gero, ir tam išrašysi „Kari“?

Aš šyptelėjau ir raminu:

— Nebijok, tam nerašysiu.

Ir kad galutinai nuraminčiau, parašiau pusbroliui laišką, kuriame kai ką papasakojau, o gale pridūriau:

...o jeigu nori gerai pažinti kariuomenę ir ištisus me-tus skaityti tikrai gražų ir įdomų laikraštį, tai nė minutės nedvejodamas imk ir išsirašyk „Kari“.

— Gudrus ir tu... — Pasakė biudžetas ir paplojo man per petį.

KALĖDŲ SVEIKINIMAI

Kai Kalėdos mus atlanko,
 Draugas draugui spaudžia ranką.
 Tarpe brolių ir tarp genčių
 Visur skamba „linksmų švenčių“.
 Ir kariai linksmi svečiuojas,
 Su namiškiais šnekučiuojas,
 Visi puikiai nusiteikę,
 Kad geriau nė nebereikia.
 Tokią gražią, šventą dieną
 Jie apsveikins čia kiekvieną,
 Kiekvienam ras žodį gerą,
 Kiekvienam jų žodis dera.
 Štai jums raitininkas Bolius,
 Po rajoną skraidęs šuoliais.
 Jis dabar atostogauja,
 Švenčių valgi sau ragauja.
 „Daug laimužės kiekvienam:
 Ir jaunuoliui ir senam!“
 Taria Bolius ir pakyla,
 Lyg būt dūręs kas jam yla.
 Nė minutės nebelaukia,
 Tuoj į stalinę Bolius traukia:
 „Sveikas gyvas, mielas Bėri,
 Lai ir tau laimužė žėri!“
 O štai pėstininkas Matas,
 Atsikėlęs ryto metą,
 Tuoj savęs patylom klausia,
 Ką pasveikinti pirmiausia.
 Tiktai žvilgt į lovos kraštą —
 Viskas aišku ir be rašto:
 Juk tai batai, mieli batai!
 Netgi linksmas daros Matui.
 „Na, sveiki, draugužiai šaunūs!
 Štai jus pėstininkas aunas.
 Jums linkiu linksmų Kalėdų
 Ir už stalo linksmas sėdu“.
 Artilerininkas Jonas,
 Kaip ir pridera — ne plonas,
 Turi mintį tiktai vieną:
 Ką pasveikinti šiandieną.
 Sveikins tėtį, sveikins mamą,
 Sveikins gimtą savo namą.
 Bet nėra čia nei patrankų,
 Nei kulkosvaidžių, nei tankų.
 Reikia rast ką norint kita,
 Panašiai bent sutvarkytą.
 Jau mūs Jonas viską žino:
 Sveikins ūkišką mašiną.
 Aviatorius štai Simas
 (Gal taip lemia jam likimas)
 Iš miestelio šauniai žengia
 Ir vis žiūri į padangę.
 Akys už kažko užkliūva.
 Gal pamatė jis lėktuvą?
 Ne, tik sveikinti jis nori
 Kažką kybantį ten ore:
 „Sveiki gyvi, platūs aukščiai,
 Sveiki debesys ir paukščiai!
 O štai ryšininkas Algis.
 Negalvoja jis, ką valgys.
 Jam minčių daugybė gema,
 Kam sumušti telegramą.
 Ir štai radiją pamatęs,
 Tuoj palinki jam sveikatos
 Už tatai, kad kraštą visą
 Net su sostine jis riša.
 Štai dar jums Apolinaras.
 Tai tikriausiai sanitaras
 Nes šventų Kalėdų proga
 Ne vienam išgydė slogą.
 Pionierius Benediktas —
 Vyras tvirtas, gana diktas.
 Gero žodžio jis negaili:
 „Sveikas, kirvi, sveikas, peili!
 Būkit sveikos ir jūs, rankos,
 Per šventes nebūkit menkos:
 Puikiai pilstykite vyną,
 Sukit šokyje merginą.“

Al. Žebenštis

Kalėdos - linksmos bėdos

Linksmos Kalėdos: Lauko tvarkininkas nespėjo nė vartų atidaryti.

Kam Kalėdos, o virėjui tiktai bėdos...

Kalėdos ir ažuolinį stalą palaužia.

Paštininkas iš pašto atvaro keptų žąsų, paršiukų, ančių ir pilną krepšį sveikinimų „linksmų švenčių!“

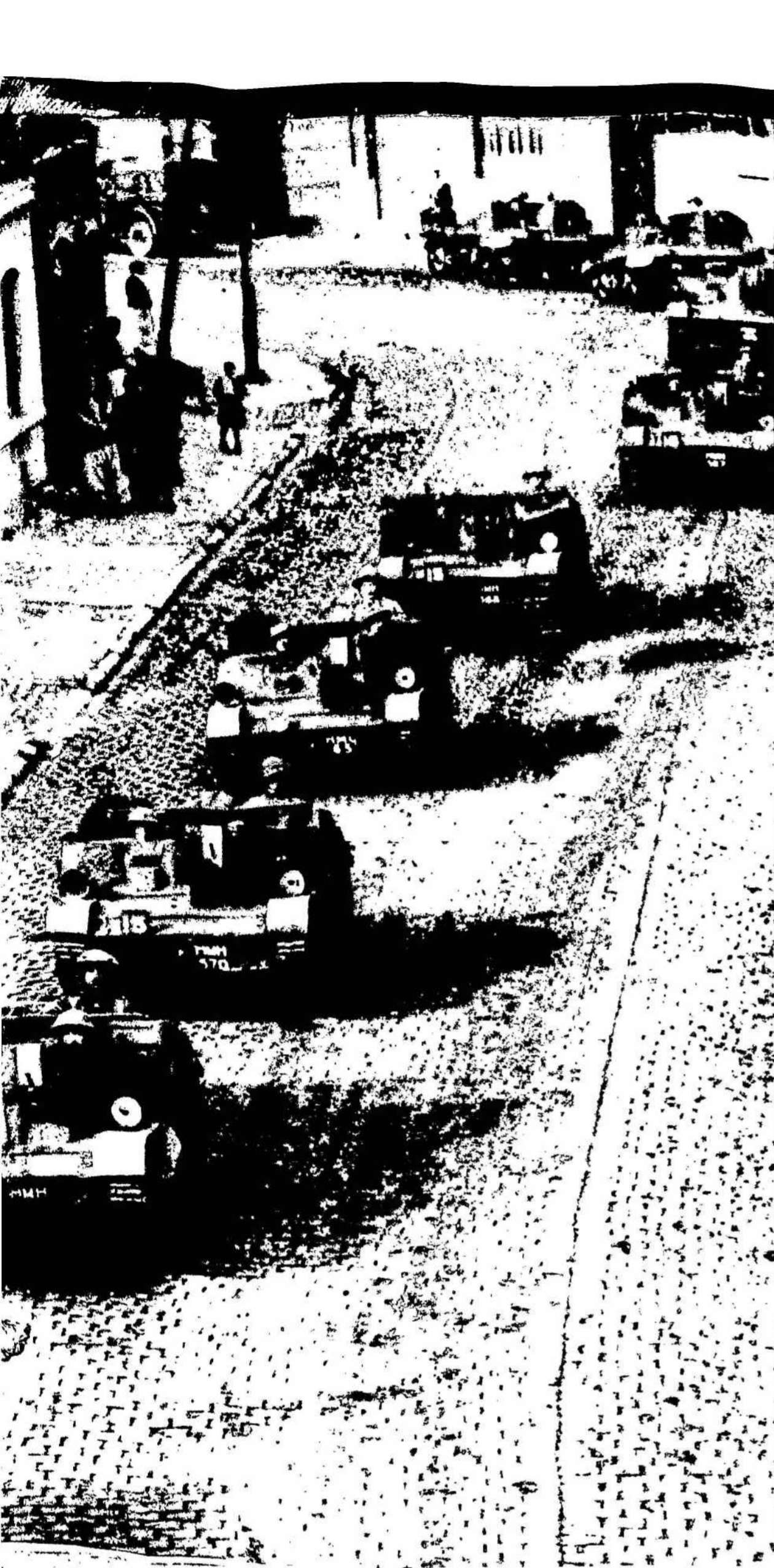
Tik Kūčių naktį čiužinių šiaudai — pavirsta leidžiamaisiais rašteliais.

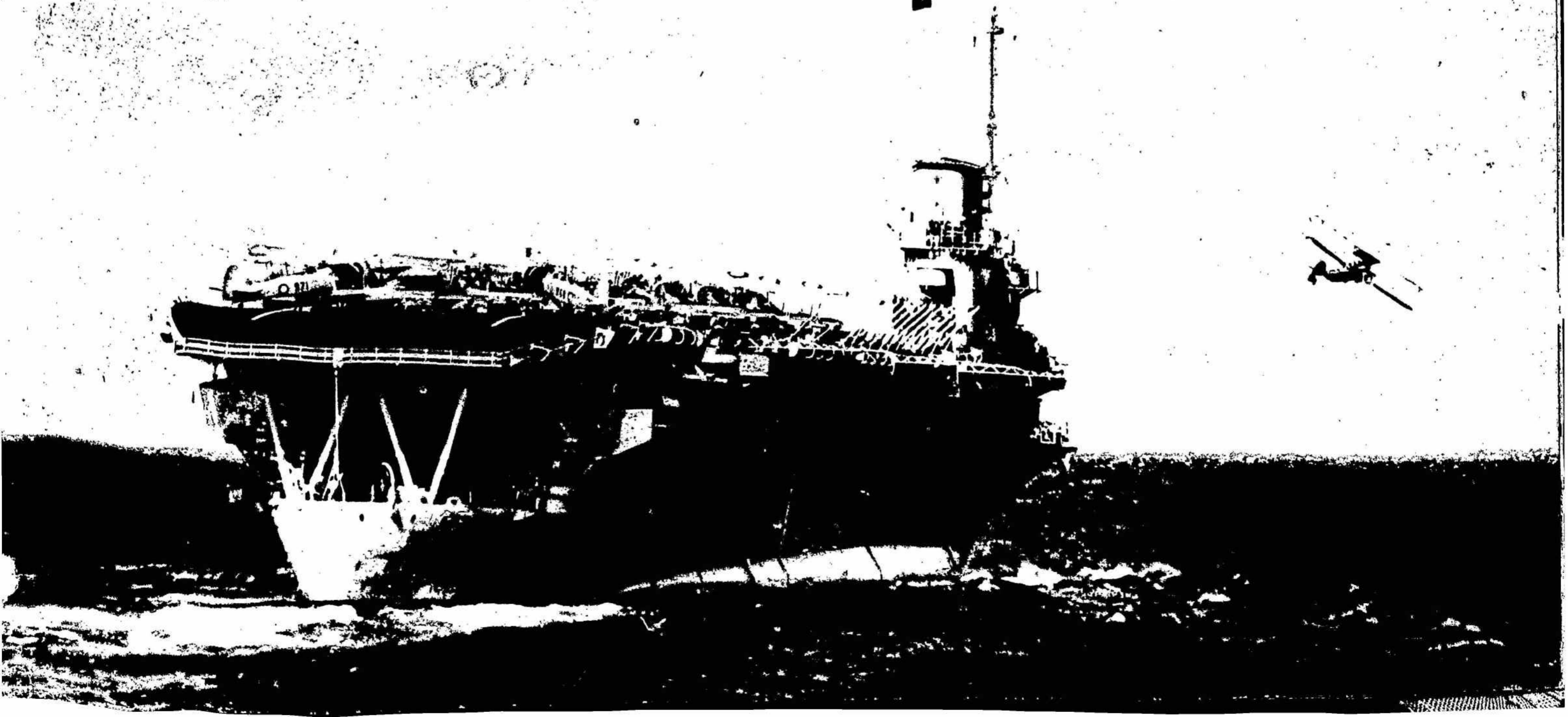
...Gyvuliai prakalba žmonių kalba. Paklauskite, kaip žirgeliai kritikuoja jauną raitininką.

Vokiečių kariai apžiūri sugadintą lenkų lėktuvą. — Priešlėktuvinis vokiečių balonas rengiamas pakilti. — Baranovičių radijo stoties bombardavimas (kairėje). — Anglų tankeliai važiuoja miesto gatvėmis (viduryje). — Karo laivo pasirengimas uoste. — Britų lėktuvnešis „Glorius“ (dešinėje)

Ginkluotasis pasaulis

Sinktuofasi patavlis

RYS

SPINDULIO GILIASPAUDE

KARUS

SPINDULIO* GILIASPAUDE